

**МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ, КУЛЬТУРЫ И ИССЛЕДОВАНИЙ
РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА**

НАЦИОНАЛЬНЫЙ КУРРИКУЛУМ

Начальное образование

GAGAUZ DİLİ HEM LİTERATURA OKUMAKLARI

**GAGAUZ HALKIN İSTORİYASI, KULTURASI HEM
ADETLERİ**

- Куррикулумы учебных дисциплин
- Гиды по внедрению куррикулумов учебных дисциплин

Кишинэу, 2018

Утвержден Национальным советом по куррикулуму (Приказ Министерства образования, культуры и исследований №. 1124 от 20 июля 2018)

НАЦИОНАЛЬНЫЕ КООРДИНАТОРЫ:

- **Анжела КУТАСЕВИЧ**, Государственный секретарь в области образования, МОКИ
- **Валентин КРУДУ**, д-р, начальник Управления общего образования, МОКИ
- **Марианна ГОРАШ**, зам. начальника Управления общего образования, МОКИ
- **Валентина ГАЙЧУК**, главный консультант, МОКИ
- **Наталия ГРЫУ**, главный консультант, МОКИ
- **Алла НИКИТЧЕНКО**, д-р, главный консультант, МОКИ
- **Корина ЛУНГУ**, главный консультант, МОКИ
- **Даниела КОТОВИЦКАЯ**, главный консультант, МОКИ
- **Василе ОНИКЭ**, главный консультант, МОКИ
- **Анжела ПРИСАКАРУ**, главный консультант, МОКИ
- **Виорика МАРЦ**, главный консультант, МОКИ

НАЦИОНАЛЬНЫЕ ЭКСПЕРТЫ-КООРДИНАТОРЫ:

- **Людмила УРСУ**, д-р, проф., КГПУ им. Иона Крянгэ
- **Владимир ГУЦУ**, д-р хаб., проф., ГУМ
- **Анатол ГРЕМАЛСКИ**, д-р хаб., проф., ИПП

ГРУППА ПО РАЗВИТИЮ КУРРИКУЛУМОВ УЧЕБНЫХ ДИСЦИПЛИН:

- **ГАГАУЗСКИЙ ЯЗЫК И ЛИТЕРАТУРА (родной язык)**

Анна СТОЛЕТНЯЯ, координатор, преподаватель, КГУ, Комрат, АТО Гагаузия

Мария ЖЕКОВА, первая дид. категория, ТЛ им. Н. Третьякова, Комрат, АТО Гагаузия

Екатерина КЫЛЬЧИК, первая дид. категория, ТЛ им. Д. Карачобана, Комрат, АТО Гагаузия

- **ИСТОРИЯ, КУЛЬТУРА И ТРАДИЦИИ ГАГУЗСКОГО НАРОДА**

Анна СТОЛЕТНЯЯ, координатор, преподаватель, КГУ, Комрат, АТО Гагаузия

Екатерина КЫЛЬЧИК, первая дид. категория, ТЛ им. Д. Карачобана, Комрат, АТО Гагаузия

АВТОРЫ ГИДОВ ПО ВНЕДРЕНИЮ КУРРИКУЛУМОВ УЧЕБНЫХ ДИСЦИПЛИН:

- **ГАГАУЗСКИЙ ЯЗЫК И ЛИТЕРАТУРА (родной язык)**

Анна СТОЛЕТНЯЯ, координатор, преподаватель, КГУ, Комрат, АТО Гагаузия

Мария ЖЕКОВА, первая дид. категория, ТЛ им. Н. Третьякова, Комрат, АТО Гагаузия

Екатерина КЫЛЬЧИК, первая дид. категория, ТЛ им. Д. Карачобана, Комрат, АТО Гагаузия

- **ИСТОРИЯ, КУЛЬТУРА И ТРАДИЦИИ ГАГУЗСКОГО НАРОДА**

Анна СТОЛЕТНЯЯ, координатор, преподаватель, КГУ, Комрат, АТО Гагаузия

Мария ЖЕКОВА, первая дид. категория, ТЛ им. Н. Третьякова, Комрат, АТО Гагаузия

- **РЕЦЕНЗЕНТЫ:**

Анна НЯГОВА, др. истории, конференциар, КГУ, Комрат, АТО Гагаузия

Дмитрий УЗУН, магистр, преподаватель, КГУ, Комрат, АТО Гагаузия

Анна ЗЛАТОВА, первая дид. категория, ТЛ им. Н. Третьякова, Комрат, АТО Гагаузия

Мария Чебанова, первая дид. категория, ТЛ им. Т. Занет, Конгаз, АТО Гагаузия

373.3.091:[811.512.165+821.512.165.09]

G 13

Gagauz dili hem literatura okumaklari. Gagauz halkin istoriyasi, kulturasi hem adetleri : Начальное образование : Национальный куррикулум / Анна Столетняя, Мария Жекова, Екатерина Кыльчик [и др.] ; нац. коорд.: Анжела Кутасевич [и др.] ; нац. эксперты-коорд.: Людмила Урсу [и др.] ; М-во образования, культуры и исследования Респ. Молдова. – Кишинэу : Lyceum, 2018 (F.E.-P. "Tipografia Centrală"). – 104 p.

Bibliogr.: p. 100-104 (98 tit.). – 400 ex.

ISBN 978-9975-3258-2-0.

Redactor: **Tatiana NICULCEA**

Editura Lyceum

Chişinău, strada 2 Aerodromului 2, of. 7

tel/fax: +(373) 22 212636; gsm: +(373)69177975, +(373)76770175

e-mail: editura.lyceum@mail.ru

www.lyceum.md; fb.editura.lyceum

ISBN 978-9975-3258-2-0.

© Министерство Образования, Культуры и Исследований Республики Молдова

Оглавление

Введение	5
1. Куррикулум учебной дисциплины для начального образования.	
Концептуальные основы	8
1.1. Система компетенций для начального образования	8
1.2. Куррикулум учебной дисциплины как куррикулумный продукт	12
2. Gagauz dili hem literatura okumakları	14
2.1. „Gagauz dili hem literatura okumakları” predmetin kurikulumu	14
2.1.1. Predmetin speşifika kompetenşiyaları	14
2.1.2. Predmetin administratşiya etmesi	14
2.1.3. Üretim birimneri	16
1 klas	16
2 klas	26
3 klas	33
4 klas	41
2.1.4. Temalara görä leksika minimumu	50
2.2. Gid eni kurikulumuma görä	54
2.2.1. Önsöz	54
2.2.2. Predmetin didaktika konşeptşiyası	55
2.2.3. Predmetin kurikulumunda eniliklär	57
2.2.4. Üretmäk strategiyaları hem genel metodika teklifleri	59
2.2.5. Başlankı klaslarda kantarlamak strategiyaları	62
3. Gagauz halkın istoriyası, kulturası hem adetleri	70
3.1. „Gagauz halkın istoriyası, kulturası hem adetleri” predmetin kurikulumu	70
3.1.1. Predmetin speşifika kompetenşiyaları	70
3.1.2. Predmetin administratşiya etmesi	70
3.1.3. Üretim birimneri	72
1 klas	72
2 klas	77
3 klas	82
4 klas	86
3.2. Gid eni kurikulumuma görä	90
3.2.1. Önsöz	90
3.2.2. Predmetin didaktika konşeptşiyası	91
3.2.3. Predmetin kurikulumunda eniliklär	93
3.2.4. Üretmäk strategiyaları hem genel metodika teklifleri	94
3.2.5. Başlankı klaslarda kantarlamak strategiyaları	96
Библиосайтография	100

Введение

Настоящее издание включает куррикулумы учебных дисциплин для 1-4 классов «Гагаузский язык и литература» (родной язык) и «История, культура и традиции гагаузского народа», а также гиды по внедрению этих куррикулов.

Данные предметные куррикулумы и гиды по их внедрению являются куррикулумными продуктами в составе Куррикулума для начального образования [1], который, в свою очередь, составляет часть Национального Куррикулума и представляет собой регламентирующий документ и нормативный акт, предусмотренный для внедрения в образовательный процесс в начальных классах.

Настоящие предметные куррикулумы принадлежат к четвертому поколению данного типа документов и являются вторым поколением куррикулов, основанных на компетенциях. Необходимость изменений была определена различными реалиями:

- истечение срока функционирования предыдущего куррикулума [6] (2010-2018);
- продвижение новых образовательных и куррикулумных политик в области развития системы образования (разработка и внедрение образовательных стандартов, реконцептуализация оценивания результатов обучения в начальном образовании, концептуализация системы менеджмента куррикулума и т. д.);
- уязвимые аспекты, выявленные в процессе мониторинга предыдущего куррикулума.

Развитие куррикулума было поддержано процессом системного и целостного оценивания предыдущего куррикулума на основе апробированной методологии [22, 23]. Также были учтены и международные тенденции куррикулумного развития [23, стр. 5-6].

Выделим главные изменения, осуществленные в предметных куррикулумах.

- Переформулировка специфических компетенций учебных дисциплин, с выявлением преобладающих отношений и ценностей и в соответствии с профилем выпускника начальной школы. Обеспечение меж- и трансдисциплинарных связей при помощи формулирования, для каждой учебной дисциплины, специфической компетенции из категории интеграции и переноса. Соотношение количества специфических компетенций с возможностями соответствующего учебного предмета.
- Переопределение учебных единиц на основе статуса и бинома компетенций, которые становятся новой опорной системой образовательных целей, а содержание становится средством формирования компетенций. Обеспечение единой структуры учебных единиц по классам.
- Пересмотр систем единиц компетенций (суб-компетенций) в контексте динамики формирования специфических компетенций по учебным единицам, по классам. Эшелонирование результатов обучения по завершении каждого класса, которые постепенно ведут учащихся к

приобретению специфических предметных компетенций по окончании начальной школы.

- Целесообразные перераспределения и сокращения единиц содержания. Выделение в единицах учебного содержания списков терминов, специфических для соответствующей дисциплины: слова/словосочетания, которые должны войти в активный словарный запас учащегося по завершении данной единицы обучения.
- Обеспечение необходимого количества часов для эффективного процесса преподавания-учения-оценивания: добывания, понимания, применения, анализа-синтеза учебных приобретений; осуществления стратегий оценивания в контексте критериального оценивания через дескрипторы (КОД).
- Продвижение (интер)активных дидактических стратегий, практического (эмпирического) обучения, элементов задачного обучения, проектных методов, кейс-технологий, в целесообразных комбинациях с апробированными временем методами для младшего школьного возраста: игровыми, словесными, наглядными, практическими.

Предметные куррикулы для начального образования выполняют две основные функции: *регулирующую и стратегическую*. Функции куррикула определяют основные категории пользователей данных документов: авторы куррикулов, учебников и других дидактических ресурсов, менеджеры в образовании и учителя, учащиеся и их родители.

Авторы учебников и других дидактических ресурсов обязаны полностью соблюдать положения и рекомендации куррикула при разработке содержания и учебных заданий. Учебники должны соответствовать концепции куррикула, быть доступными, функциональными и действенными, выполнять как информативную функцию, так и формативную, обеспечивая тем самым самостоятельное и управляемое исследование и открытие, стимулируя самообразование, самооценивание, и, в результате, обеспечивая формирование компетенций. Авторы учебников имеют право:

- изменять порядок единиц содержания, если это не нарушает научную и дидактическую логику учебного предмета;
- объединять различными способами элементы содержания в главах учебника, не нарушая при этом внутреннюю логику развития понятий, специфических для данной учебной дисциплины.

Учителя обязаны использовать куррикулум при проектировании и осуществлении учебного процесса в классе. Куррикулум утверждает творческий подход и свободу выбора учителя. В условиях следования спроектированным компетенциям и полного прохождения обязательных единиц учебного содержания, в зависимости от имеющихся ресурсов, учитель имеет право:

- изменять количество часов для определенных единиц содержания;
- применять индивидуальный подход и дополнять рекомендованные виды учебной деятельности и школьные продукты;

- проектировать и осуществлять оригинальные дидактические стратегии преподавания-учения и оценивания, выбирая различные методы и техники.

На основе предметных куррикулов учителя составляют индивидуализированные учебные планы для учащихся с *особыми образовательными потребностями* [21].

Менеджеры должны применять куррикулум для мониторинга качества образовательного процесса.

Куррикулум предоставляет учащимся возможность ознакомиться с планируемыми результатами обучения в каждом классе, активизируя тем самым процесс их самовоспитания.

Куррикулум дает родителям необходимую информацию для того, чтобы эффективно следить за процессом обучения своих детей и помогать им в достижении результатов.

Гиды по внедрению предметных куррикулов включают: дидактическую концепцию учебной дисциплины, описание элементов новизны предметного куррикулума, методические рекомендации по разработке дидактических стратегий и по оцениванию.

Выделяем несколько условий для успешного внедрения куррикулума:

- продвижение эффективного менеджмента внедрения куррикулума;
- создание благоприятного социально-психологического климата;
- создание соответствующей образовательной среды;
- создание условий для стимулирования мотивации учителей и учащихся;
- осознанное принятие субъектами образовательного процесса тех изменений, которые происходят при развитии куррикулума;
- эффективный партнериат школы и родителей, согласно Межотраслевой стратегии развития родительских навыков и компетенций на 2016-2022 годы [19];
- эффективный партнериат школы и представителей местного сообщества.

1. Куррикулум учебной дисциплины для начального образования. Концептуальные основы

1.1. Система компетенций для начального образования

Ключевым компонентом куррикулума для начального образования является система образовательных целей, выраженных в терминах компетенций.

<p>«Главной образовательной целью является формирование гармоничной личности и развитие системы компетенций, включающей знания, умения, установки и ценности, обеспечивающие возможность активного участия индивида в общественной и экономической жизни.»</p>	<p>«Миссия начального образования: Начальное образование способствует формированию ребенка как свободной и творческой личности, обеспечивая развитие необходимых компетенций для продолжения обучения в гимназическом образовании.»</p>	<p>«Школьная компетенция – это интегрированная система знаний, навыков, отношений и ценностей, приобретённых, сформированных и развитых учеником в процессе обучения, мобилизация которой позволяет распознавать и решать различные проблемы в разнообразных контекстах и ситуациях.»</p>
<p><i>Кодекс об образовании Республики Молдова, Ст. 11(1)</i></p>	<p><i>Кодекс об образовании Республики Молдова, Ст. 26</i></p>	<p><i>Основы Национального Куррикулума</i></p>

Фигура 1. Динамическая структура компетенции (Модель PISA)

Система компетенций для начального образования включает:

- А.** Ключевые/трансверсальные/трансдисциплинарные компетенции
- В.** Специфические компетенции учебных дисциплин
- С.** Единицы компетенций

А. Ключевые/трансверсальные компетенции составляют важную куррикулумную категорию и определяются на высоком уровне абстрактизации и обобщения:

- обозначают ожидания общества относительно школьного образования в целом, а также к самым общим достижениям, которые должны достигнуть учащиеся по завершению обучения в школе;
- являются выражением действующих образовательных политик, а также типа личности, который предлагается сформировать.
- отражают международные тенденции развития образовательных политик, предусмотренные в Рекомендациях Совета Европы о ключевых компетенциях обучения в течение жизни, Докладе Международной комиссии по образованию для XXI века, Рекомендациях ЮНЕСКО и т. д.

**Кодекс об образовании Республики Молдова, Ст. 11(2),
полагает следующие ключевые компетенции:**

- a. общения на румынском языке;
- b. общения на родном языке;
- c. общения на иностранных языках;
- d. в математике, науках и технологиях;
- e. в цифровых технологиях;
- f. умения учиться;
- g. социальные и гражданские;
- h. предприимчивости и инициативности;
- i. культурного самовыражения и осознания культурных ценностей.

Трансверсальность – важная характеристика ключевых компетенций. Ключевые/трансверсальные компетенции пересекают различные сферы общественной жизни, следовательно – и границы учебных предметов. Таким образом, трансверсальные компетенции могут быть, одновременно, и трансдисциплинарными, в большей степени свойственными учебным дисциплинам.

Трансдисциплинарные компетенции:

- конкретизируют трансверсальные компетенции по определенным областям знаний/куррикулумным областям;
- интегрируют различные действия, являющиеся общими/ассоциированными для различных учебных дисциплин, обычно, из одной куррикулумной области;
- образуются «вокруг» тем, которые являются общими для различных учебных дисциплин.

Ключевые/трансверсальные/трансдисциплинарные компетенции формируются и развиваются прогрессивно и постепенно по уровням и циклам образования. Согласно миссии и возможностям начального образования, выделяются два характерных этапа: этап базовых приобретений – I, II классы; этап развития – III, IV классы.

«Профиль формирования выпускника является регламентирующим компонентом Национального Куррикулума. Навыки, отношения и ценности (компетенции), составляющие профиль выпускника, являются трансдисциплинарными и определяют учебные результаты, которые должны быть получены при применении Национального Куррикулума».

Основы Национального Куррикулума

Трансдисциплинарные компетенции для начального образования описаны **Профилем выпускника** – новым понятием из категории образовательных целей системы образования.

Профиль выпускника начальной школы проектирует образовательный идеал на первый уровень системы образования.

Образовательный идеал школы Республики Молдова состоит в формировании инициативной и способной к саморазвитию личности, которая обладает не только системой знаний и необходимых компетенций для востребованности на рынке труда, но и независимостью мнений и действий, открытостью к межкультурному диалогу в контексте освоенных национальных и мировых ценностей.

Кодекс об образовании Республики Молдова, Ст. 6

Профиль выпускника структурирован по четырем общим характеристикам выпускников школ, молодых граждан Республики Молдова. Профиль выпускника начальной школы описывается следующими характеристиками [аруд 2, р.27-32].

■ **Лица, уверенные в собственных силах:**

- знают и ценят свои сильные стороны и области знаний, которые необходимо развивать;
- проявляют уважение к окружающим и заботу о них;
- могут отличать хорошее и плохое, правильное и неправильное;
- знают, как задавать вопросы для лучшего понимания информации;
- свободно изъясняются и верят в собственные идеи;
- выражают/делят с другими удовлетворение и радость от полученных результатов и успехов;
- принимают решения, прислушиваясь к мнениям и советам.

■ **Лица, открытые для обучения на протяжении всей жизни:**

- проявляют любознательность к изучению нового;
- выражают мнение относительно способов обучения, которыми на них воздействуют;
- знают области знаний, в которых необходима поддержка процесса обучения;
- просят о необходимой поддержке;
- проявляют внимание и интерес к мнению других лиц;
- активно участвуют в различной деятельности формального и неформального обучения;

- описывают ситуации неформального обучения, с которыми сталкиваются ежедневно в жизни;
- проявляют внимание и концентрацию в процессе обучения.
- **Активные, продуктивные, творческие, продвигающие инновации лица:**
 - знают и применяют правила здорового образа жизни;
 - знают и применяют нормы правильного и эффективного общения в различных контекстах;
 - с интересом участвуют в совместной деятельности со сверстниками;
 - проявляют желание помочь одноклассникам;
 - определяют проблемы, связанные с повседневной жизнью и обучением;
 - проявляют усилия и предлагают помощь в решении проблем;
 - проявляют любознательность к инновационной деятельности;
 - проявляют творчество в различных областях по интересам;
 - участвуют в волонтерской деятельности.
- **Лица, проявляющие гражданскую позицию и ответственность:**
 - знают фундаментальные права ребенка и обязанности, связанные с каждым правом;
 - проявляют интерес и участвуют в культурных и общественных событиях школы и общества;
 - отмечают ежедневные проблемы, с которыми сталкиваются семьи, соседи, одноклассники;
 - проявляют интерес к проблемам лиц с ограниченными возможностями;
 - проявляют интерес и уважение к ценностям и мнениям других;
 - знают и уважают национальные символы Республики Молдова;
 - знают традиции и главные народные обычаи в культурном разнообразии Республики Молдова и участвуют в деятельности, посвященной им.

В. Специфические компетенции учебных дисциплин выводятся из трансдисциплинарных и ключевых/трансверсальных компетенций. Специфические компетенции учебной дисциплины – это интегрированные системы знаний, навыков, отношений и ценностей, которые должна сформировать/развить учебная дисциплина на начальном уровне образования, в соответствии с школьным обучением в целом [2, стр. 24]. Специфические компетенции каждой учебной дисциплины представлены в соответствующем предметном курсе и должны быть сформированы к концу четвертого класса.

С. Единицы компетенций – это составляющие компетенций. Единицы компетенций опосредуют формирование специфических компетенций, составляя этапы/«кирпичики» в процессе их приобретения/построения. В каждом предметном курсе единицы компетенций структурируются и развиваются по учебным единицам, соответственно по классам [2, стр. 24-25].

1.2. Куррикулум учебной дисциплины как куррикулумный продукт

Согласно системному подходу к куррикулуму для начального образования, предметный куррикулум (школьная программа) составляет один из куррикулумных продуктов и является проективным и регламентирующим документом, который фиксирует обязательное образовательное предложение учебной дисциплины для 1-4 классов.

Структура предметного куррикулума для начального уровня образования включает следующие элементы:

- Специфические компетенции учебной дисциплины
- Администрирование учебной дисциплины
- Примерное распределение часов по учебным единицам
- Учебные единицы, включающие системы единиц компетенций:
 - структурированные по единицам содержания и сопровождаемые рекомендованными видами учебной деятельности и ее результатами/продуктами;
 - синтезированные по завершении каждого класса.

Специфические компетенции спроектированы для всего периода начального образования и являются основополагающими для долгосрочного проектирования учебной дисциплины.

Годовое дидактическое проектирование учебной дисциплины выполняется согласно данным, представленным в таблице **Администрирование учебной дисциплины**, и принимая в расчет **Примерное распределение часов по учебным единицам**.

Системы единиц компетенций, спроектированные для учебной единицы (модуля), предусмотрены – в полном объеме – для суммативного оценивания по завершении модуля, и – выборочно – для формативного оценивания по ходу модуля. Эти системы являются основополагающими для дидактического проектирования учебных единиц и для поурочного проектирования.

Системы единиц компетенций, синтезированные по окончании каждого класса, предусмотрены для годового оценивания. Эти системы служат основой для описания результатов учащихся в табелях о школьных достижениях, которые составляются по завершении каждого класса.

Единицы содержания представляют собой информационные средства для приобретения систем единиц компетенций, спроектированных для данного модуля. Соответственно, единицы содержания служат и для формирования специфических компетенций по предмету, а также – трансверсальных/трансдисциплинарных компетенций.

Единицы учебного содержания включают в себя списки терминов, специфических для соответствующей дисциплины: слова/словосочетания, которые должны войти в активный словарный запас учащегося по завершении данного модуля.

Рекомендованные виды учебной деятельности и ее результаты/продукты представляют собой открытые списки ситуаций/контекстов/школьных продуктов, значимых для проявления единиц компетенций, предусмотренных для формирования/развития и оценивания в данном модуле. В процессе проектирования и проведения уроков, учитель волен в выборе рекомендованных продуктов, но и ответственен за него. Учитель может дополнить предложенный список в зависимости от специфики конкретного класса, имеющихся ресурсов и т. д.

Фокусирование начального образования на формирование компетенций не исключает понятие *цели*, а наоборот, предполагает его использование на уровне краткосрочного проектирования. Цели урока позволяют соотнести между собой те компоненты учебной единицы, которые реализуются на данном уроке.

2. Gagauz dili hem literatura okumakları

2.1. „Gagauz dili hem literatura okumakları” predmetin kurikulumu

2.1.1. Predmetin speţifika kompetenţiyaları

1. Türlü söz situaţiyalarında aazdan informaţiyaların kavraması hem annaması, retmk proţesind kendi dikatlını göstererek.
2. Komunikativ kontekstin denkliini göstererek, aazdan informaţiyaların enidn kurması.
3. Türlü söz situaţiyalarında yazılı informaţiyaların kavraması hem annaması, uygun okumak tehnikasını göstererek.
4. Söz kontrolünü hem yaratıcı alışmasını göstererek, yazılı informaţiyaların enidn kurması.
5. renmk kendibaşlını göstererek, bilgi verici, praktika hem komunikativ davalarını zm deyni dil bilgilerin kullanılması.
6. Okumak meraklını göstererek, millet, gagauz hem dnn kulturasını renm deyni, okuyan alışmasınınn netmesi.

2.1.2. Predmetin administraţiya etmesi

„Gagauz dili hem literatura okumakları” predmetin statusu	retmk proţesind kullanmak	Klas	Saatların sayısı haftada	Saatların sayısı bütün yılda
Predmet gibi olarak şkolalarda reniler	Dild hem szleşmekt, okumakta hem yazmakta	I	I semestr – 3 II semestr – 3	99
		II	I semestr – 1/2 II semestr – 2/1	99
		III	I semestr – 1/2 II semestr – 2/1	99
		IV	I semestr – 2/1 II semestr – 1/2	99

Saatların sayısı (yaklaşık) hem içindekilerin birimleri

Klas	Temalar	Saatların sayısı*
I	I. Verilmiş temalara göre lafları bilmää, onnarlan lafbirleşmesi, kısa tekst düzmää. Söz. Tekst. Cümlä. Laf. Kısım. Urgu. Vokal hem konson sesleri.	6 6 18 15
	II. Bukvaları üürenmää. Onnarlan kısım, laf, tekst okumaa. Kalın, incä, urgulu, urgusuz vokallar. Sesli, sessiz, çetin, yımışak, çiftli, çiftsiz konsonnar.	42
	III. Kiyatlan işlemäk üüredicinin bakışına görä. Söz. Tekst. Cümlä. Laf. Bük bukva. <i>Kim? Ne? Nesoy? Angı? Ne yaptı? Ne yapêr? Ne yapacak?</i> soruşlara cuvap edän laflar.	8
	<i>Üüredicinin bakışına görä.</i>	4
	I. I-inci klasta üürenilmiş materialı tekrarlamak.	10
II	II. Vokal hem konson sesleri.	6
	III. Laf. Senselä laflar. Baalantılı söz. Tekst. Cümlä.	12
	IV. Laflar,angıları predmetlerin adlarını, nışanını, işlemini göstererlär.	15
	V. Kiyatlan üüredicinin bakışına görä işlemäk.	49
	<i>Üüredicinin bakışına görä.</i>	7
	III	I. II-nci klasta üürenilmiş materialı tekrarlamak.
II. Söz. Dialog. Tekst. Cümlä. Laf. Lafkuruluşu.		8
III. Söz payları. Adlık. Nışannık. İşlik.		29
IV. Kiyatlan üüredicinin bakışına görä işlemäk.		49
<i>Üüredicinin bakışına görä.</i>		4
IV	I. III-üncü klasta üürenilmiş materialı tekrarlamak.	7
	II. Cümlä. Birsoy paylar. Tekst.	5
	III. Adlık. Nışannık. Aderlik. İşlik.	34
	IV. Kiyatlan üüredicinin bakışına görä işlemäk.	49
	<i>Üüredicinin bakışına görä.</i>	4

*Saatların sayısı olabilir diişilsin üüretmäk yılın kalendar datalarına görä

2.1.3. Üretim birimleri

1 KLAS

Kompetençiya (subkompetençiya) birimleri	İçindekilin birimleri	Üretim işleri hem produktlar
<p>Speçifika kompetençiyası 1. Türlü söz situatıyalarında aazdan infoormatıyaların kavraması hem annaması, üüretmâk profesindâ kendi dikatlını göstereräk.</p> <p>• Söz.</p> <p>• Aazdan hem yazılı söz. Aazdan sözdâ intonaçiya. Sözleşmâk türü situatıyalarda: şkolada, evdâ, oynamakta.</p> <p>• Yaratmaların janraları: bilmeycâ, söyleyiş, masal, şaka, sayılmak, folklor (halk yaratmaları), şiir, annatma.</p> <p>• Tekst. Cümlâ. Neylân başkalanêr cümlâ bir laf toplumundan? Annatma, soruş, saşma cümlelêr.</p> <p>• Laf – sözleşmenin bir parçası.</p> <p>• Kısım. Lafların kısımına bölünmesi.</p> <p>• Urgu. Vokal sesleri.</p> <p>• Kalın hem incâ vokallar.</p> <p>• Konson sesleri.</p> <p>• Sesli hem sessiz konsonnar.</p> <p>• Çetin hem yimişak konsonnar.</p> <p>Speçifika terminnêr: Söz, tekst, cümlâ, laf, kısım, urgu, ses, vokal sesi (urgulu, urgusuz), konson sesi (sesli, sessiz, çetin, yimişak), bilmeycâ, söyleyiş, masal (halk yaratmaları), şiir, annatma.</p>	<p>Sözleşmâk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aazdan sözü yazılı sözdân ayırmak için; - üürenilân lafların maanasını annamak hem bilmâk için; - seslenmiş yaratmanın maanasını onun janrasınan aydurmak için. <p>Sınışlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - teksti cümlelerâ bölmâk, onnarın sayısını bilmâk; - cümleleri shemaya görâ ayırmak; - lafların sayısını cümledâ bilmâk; - lafları kısımına bölmâk; - laflarda urgulu hem urgusuz kısımını bulmak; - lafları, angısında gösterili kısımınarın sayısı hem urgu shemaya aydurmak; - laflarda vokal hem konson seslerin erlerini (çeketmesindâ, ortasında, bitkisindâ) bulmak; - vokal hem konson seslerini tanımak, laflardan ayırmak; - laflarda urgulu kısımını, vokal seslerini bulmaa becermâk; - gagauz dilindâ lafların urgusunun özelliklerini bilmâk; 	

	<ul style="list-style-type: none"> - seslemektä kalın hem incä vokalları ayırmak; - laflarda konson seslerini tanımak hem bulmak; - konsonnarın özelliiklerini bilmäk; - laflarda çetin hem yımışak konsonnarı iştirmek; - verilmiş cümleleri genişletmäk, cümlelere eтіşmäs lafları eklemäk; - herbir vokal, konson sesä aazdan karakteristika vermäk. <p>Didaktika oyunnarı:</p> <ul style="list-style-type: none"> - yannişlıkları sözdä bulmak için; - sözdä kullanılan sesleri başka seslerdän ayırmak için; - leksika maanasına görä lafı bulmak için. <p>Son becermeklär hem bilgilär: produkt</p> <ul style="list-style-type: none"> - seslenmiş annatmadan lafların maanasını annamak; - cümleleri türlü intonaşıyaylan söylemäk; - vokal hem konson seslerin erlerini (çeketmesindä, ortasında, bitkisindä) bulmak; - vokal, konson sesä karakteristika vermäk; - cümleleri laftoplumundan ayırmak. 	
Spetifika kompetenşıyası 2. Komunikativ kontekstinä denkliini göstererek, aazdan informaşıyaların enidän kurması.		
<p>2.1. Akrannarınnan, büyük insannarınan söylemäsä becermäsä.</p> <p>2.2. Sözdä dialogu tanımaa.</p> <p>2.3. Etiketin läüzimniini lafetmektä duymaa.</p> <p>2.4. Seslenmiş (okunmuş) teksti doludan annatmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Selemneşmäk, danışmak, şükür etmäk lafları. • Dialog. Dialog türü söyleşmäk situaşıyalarda: şkolada, evdä, oynamakta. • Kısa tekstin koyulmuş soruşlarına görä (süjet resimnerinä görä) annatmak. <p>Sözleşmäk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - verilmiş tema için; - okunmuş için, süjet resimneri için; - seslenmişin yada okunmuşun içindekilii için; - ölä situaşıyalar kurmak, ki uşaklar çözmäsä deyni dialogu kullansınнар. 	

<p>2.5. Şiirleri ezber annatmaa.</p> <p>2.6. Aazdan monolog kurmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Monolog. Aazdan yazdırmaa teksti: formasına görä, renginä görä, bükülüünä/küçüklüünä görä h. b.; logikayca biri-birini baalı 3–4 cümleden aazdan söz kurmaa: soruşlara yada resimnerä görä. <p>Speşifika terminnär: Dialog, replika, lafetmäk.</p>	<p>Sınışlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - söleşmäk etiketini üürenmäk hem hergünkü yaşamak oluşlarında kullanmak; - sözdä dialogu tanımak, monologlan dialogu başkalaştırmak; - verilmiş dialogu kendi replikalannan ilerletmäk; - seslenmiş, okunmuş teksti soruşlara yada resimnerä görä annatmak; - neylän başkalaşêr resim (när) teksttän bulmak; - cümlelerin yardımınan türlü tiptä dialog kurmak; - işdilmiş tekstin içindekiliinnän meraklandırmak; - aazdan (insannarı, hayvannarı, eşilliklileri, ...) yazdırmak; - türlü metodların yardımınan şiir üürenmäk (içindekiliini kendi laflarınan annatmak, resimnemäk, çok sıra tekrarlamak, h. b.). <p>Didaktika oynunnarı:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dooru hem annaşılı sesleri söylemäk için; - dooru lafları söylemäk için; - türlü intonaşaylan cümleleri söylemäk için; <p>Son becermeklär hem bilgilär: produkt</p> <ul style="list-style-type: none"> - söleşmektä pay almak; - aazdan kısa teksti okumak; - teksti annatmak; - şiiri ezber okumak.
---	---	--

Spetifika kompeteniyası 3. Türlü söz situatıyalarında yazılı informatıyaların kavraması hem annaması, uygun okumak tehnikasını göstererek.

- 3.1.** Kısım düzmehtë vokalların önemniini annamaa.
- 3.2.** Kısımnarı, lafları, cümleleri okumakta tanımaa.
- 3.3.** Dooru intonaıyayı, durğuçluk nişannarına görä, cümlelerin okumasında kullanmaa.
- 3.4.** Dooru hem annamaklı teksti seslään okumaa.
- 3.5.** Okunmuş tekstin personajlarını sıralamaa.
- 3.6.** Okunmuş tekstin hem teksttä verilii resimnerin baallantılarını bulmaa.
- 3.7.** Okunmuş teksti adlamaa.

- Kısım.
- Kısım, laf, cümliä.
- Türlü intonaıyaylään cümlelerin okuması.
- Artistik hem başka tekstlerin okuması: urokların sıralıı, tükänin, bibliotekanın, poliklinikanın işlemäk saatları h. b.
- Annatmaların, masalların, şiirlerin personajları.
- Tekstin resimnemesi.
- Lafların cümlelerdä dooru maanalarına görä kullanıılması.
- Tekstä kendi başlımı (temaya görä) adlaması.

Spetifika terminneri:

Kısım, intonaıya (duygulu, duygusuz), yaratmanın personajı, tekstin başlıı (adlaması).

Sözleşmäk:

- dil artistik tekstlerin kullanmak erleri için.

Sınıflar:

- Kısımnarı okumak;
 - açk, kapalı, iki konsonan kısımnarı okumak;
 - eldän hem tiparlı bukvaların yazılı lafları, cümleleri okumak;
 - okumanın hızılıını ilerletmäk;
 - türlü intonaıyaylään cümle okumak;
 - tekstin içindekiliiinä görä koyulmuş soruşlara cevap vermäk;
 - okunmuş tekstin içindekiliiinä görä soruş koymak;
 - okunmuş tekstin kahramannarını, personajlarını bilmäk;
 - verilmiş resimä okunmuş teksttän parçayı ayırmak, inandırmak; personajı yazdırmak;
 - verilmiş resimneri okunmuş tekstin süjetinä görä erleştırmäk;
 - verilmiş başlıklardan onu, angısı taa uyêr bu yaratmaya ayırmak.
- Didaktika oyunnarı:**
- verilmiş bukvalardan, kısımnardan laf kurmak için;
 - leksika maanasına görä teksttä lafı bulmak için;
 - verilmiş istediklerä görä, teksttä lafı bulmak için;
- Son becermekläär hem bilgilär: produkt**
- teksti seslään ilk kerä okumak;
 - teksti seslään ikinci kerä okumak;
 - okunmuş teksttän lafların leksika maanalarını annatmak;
 - teksti adlamaa becermäk.

Speiifika kompeteniiyasi 4. Söz kontrolünü hem yaratıcı çalışmasını göstererek, yazılı informaaiyaların enidän kurması.

<p>4.1. Yazmakta gağauz alfabetin seslerini bukuyaylan becermää göstermää.</p> <p>4.2. Dooru hem hızlı yazmaa üürenmää.</p> <p>4.3. Herbir bukuyayı dooru yazmaa.</p> <p>4.4. Dooru, gramatika formasında cümlä, kısa tekst düzmää hem yazmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Seslerin hem bukvaların uydurulması. Alfabet. Alfabetçä bukvaların adları. Yazmanın giigienası. Tiparlanmış hem eldän bukvaların yazılmasının uydurulması. Bukvaların, kısımnarın, lafların, cümlelerin hem kısa tekstlerin yazılması. Cümleleri kurmak hem yazmak. Kırmızı çizi tekstin çeketmesindä. <p>Speiifika terminnerei: Tiparlanmış bukvalar, eldän yazılı bukvalar, büyük hem küçük bukvalar, yazmakta bukvaları bireri eklemäk, alfabet, yazmak sırası, yazmak sıraların arası, kırmızı çizi.</p>	<p>Sözleşmäk:</p> <ul style="list-style-type: none"> yazmakta dooru oturmak için; yazmak tedarıkların dooru kullanılması için; tekstin çeketmesini kırmızı çizidän yazmak için. <p>Sınışlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> alfabetin bukvalarını dooru söylemäk; nasil yazmakta läüzim oturmak; tefterin sayfasını kullanmakta yardım: yazmak sıralarını, yazmak sıraların arasını bulmak. angi tarafa dooru gider el (saa, sol tarafına, yukarı, aşaa, ortasına, çeketmesinä, bitmesinä) tanımak; gagauz alfabetin tiparlanmış yada eldän yazılı, büyük hem küçük bukvaların yazılması neylän başkalanät, aarayıp-bulmak; uşaan elini yazmak için hazırlamak: verilmiş çizilerä görä resimnerei boyamak, verilmiş örneklere görä yazmak; verili tekstin hem teksttä resimin baalantsını bulmak; bukvaların elementlerini tanımak hem yazmak; bukvaları sayıya görä havada hem tefterdä yazmak; bukvaları üüekliinä, genişliinä, yannamasına görä bir uurda yazmak; bukvaları, kısımnarı, lafları, cümleleri hem kısa tekstleri tiparlanmış örneklerdän yazmak; aklından yazmak (ezber üürenilmiş) (1-2cümlä); verilmiş shemalara görä, verilmiş lafların cümlä kurmak;
--	--	---

		<ul style="list-style-type: none"> - dar cümleleri genişletmāk; - soruŝlara görä tekst kurmak da onu yazmak; - cümledä/teksttā etišmāz lafları eklemāk. <p>Son becermeklär hem bilgilär: produkt</p> <ul style="list-style-type: none"> - sesleri bukvalarlan yazmak; - gagauz dilindä tefteri kullanmak; - cümleleri/teksti kiyattan tefterä yazmak; - diktant yazmak.
<p>Speţifika kompetenţiyası 5. Üürenmāk kendibaşlıını göstererek, bilgi verici, praktika hem komunikativ davalarını çözmäü deyni dil bilgilerin kullanılması.</p>		
<p>5.1. Cümleleri, neetinä hem intonaţiyaya görä ayırmaa, söylemää.</p> <p>5.2. Leksika maanalarına görä lafları tanımaa.</p> <p>5.3. Lafları sıradan sıraya geçirärkän, kuralları dooru kullanmaa.</p> <p>5.4. Vokal hem konson seslerini bukvaları yazmakta kullanmaa.</p> <p>5.5. Yazmakta büyük hem küçük bukvaları kullanmaa.</p> <p>5.6. Kendibaşına kendi yazılarını başka örneklärnän yaraştırmaa, uydurmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cümlelär, angıarında neçin sä sölene, nesä sorulär, var yalvarım. Durguçluk nişannarı: nokta, soruş nişanı, şaşma nişanı. • Laflar-predmet, laflar-nişan, laflar-işlem. • Lafların sıradan sıraya geçirilmesi. Vokal hem konson sesleri. • Büyük bukva adlarda, soyadlarda, bobaycalarda. • Diktant yazması: cümleleri hem kısa tekstleri. <p>Speţifika terminneri: Durguçluk nişannarı, nokta, soruş nişanı, şaşma nişanı, laflar-predmet, laflar-nişan, laflar-işlem lafların geçirilmesi, vokal garmoniyası.</p>	<p>Sözleşmāk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dar cümleleri genişletmāk; - soruŝlara görä tekst kurmak da onu yazmak; - cümledä/teksttā etišmāz lafları eklemāk. <p>Son becermeklär hem bilgilär: produkt</p> <ul style="list-style-type: none"> - sesleri bukvalarlan yazmak; - gagauz dilindä tefteri kullanmak; - cümleleri/teksti kiyattan tefterä yazmak; - diktant yazmak. neetinä görä başka-başka cümlelär söylemāk neeti için; - intonaţiyaya görä cümlelär için. <p>Sınıŝlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - neetinä görä cümleleri tanımak, bulmak, hem okumak; - cümlelerin sonunda durguçluk nişannarını koymak; - predmetleri, nişannarı, işlemleri ayırmaa becermāk; - verilmiş teksttän ayırmaklı cümle (laf) yazmak; - büyük bukvaı dooru yazmak; - diktant yazmak; - alfabetin paallıını hem önemliliini annamak.

		<p>Son becermeklär hem bilgilär: produkt</p> <ul style="list-style-type: none"> - cümleleri söylemek neetinä görä ayırmak; - cümleleri intonaşiyasına görä tanımaq; - lafları-predmet, lafları-nışan, lafları-işlem tanımaq hem ayırmak; - lafların dooru geçirilmesini bilmäk; - büyük bukvanın dooru yazılmasını bilmäk; - diktant yazmak.
<p>Speşifika kompetenşiyası 6. Okumak meraklını göstererek, millet, gagauz hem dünnä kulturasını üürenmää deyni, okuyan çalışmasının önetmesi.</p>		
<p>6.1. Kiyatlan işlemää kuralları bilmää.</p> <p>6.2. Kiyatların elementlerini göstermää.</p> <p>6.3. Kiyadın içindekiini (ilüstraşiyalarına görä) hem adını tanımaa.</p> <p>6.4. 30-40 laftan tekst dooru, annamaklı seslän okumaa.</p> <p>6.5. Kiyatları verilmiş tematikaya görä bulmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gigiena okumakta. Kiyatlan işlemek kuralları. • Kiyadın elementleri: kabuu, yaprak, sayfa, tekst, ilüstraşiya, sayfaların sırası. • Kiyadın avtoru hem adı. • Moldovada yaşayan insannarın halk yaratmaları: masal, annatma, şiiir gagauz, rus, moldovan h.b. • Lişey, gimnaziya, klas hem evdeki bibliotekalar. <p>Speşifika terminneri: Kiyadın kabuu, sayfalar, biblioteka, kiyadın avtoru.</p>	<p>Sözleşmäk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - okumak kurallarını esaba almak için; - dooru kiyadı kullanmak için; - seslenmiş hem okunmuş kiyatların içindekiili için. <p>Sınışlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kiyadın elementlerini göstermäk; - Kiyadın adını, avtorunu kabuundan bilmäk; - Kiyadın resimnerindän hem adından onun içindekiiliini annamak. - okumaya meraklık göstermäk; - ekskursiya bibliotekaya. <p>Son becermeklär hem bilgilär: produkt</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kiyatlan işlemää kuralları bilmäk; - seslän, annamaklı dooru 30-40 laftan tekst okumak; - Kiyatların elementlerini bilmäk; - grupalarda çalışmaa bilmäk.

Yılın bitkisindä son bilgilär hem becermekläär:

- Aazdan işdilimiş tekstin maanasını annamaa;
 - Laflarda konson hem vokal seslerin erlerini (çeketmesindä, ortasında, bitkisindä) bulmaa;
 - Konson, vokal seslerinän hem bukvalarınan tanışırmaa, onnara harakteristikavermää;
 - Kısa tekstleri (annatmaları, masalları) annatmaa;
 - Lafları dooru kısımnara bölmää, onnara urgu koymaa;
 - Kiyatsız (ezber) (4-8 sıralı) şiirleri annatmaa;
 - Verili temalara görä lafları bilimää, onnarlan kısa annatma (tekst) düzmää;
 - Teksti ilk sıra okumaa, teksti tekrar sesli okumaa;
 - Tekstä koyulmuş soruşlara cuvap etmää;
 - Kısa tekst kurmaa hem yazmaa, adını koymaa, onu annatmaa;
 - Lafları-predmet, lafları-nişan, lafları-işlem tanımaa hem ayırmaa;
 - Dooru, akıntılı, demekli bütün laflarnan kısa tekstleri, intonañıyayı kullananarak, okumaa;
 - Cümlä kurmaa hem yazmaa, onun bitkisindä (sonuns), maanasına görä durguçluk nişannarını koymaa;
 - intonañıyaya görä cümleleri ayırmaa;
 - Lafların/sözlerin maanasını okunmuş yada işdilimiş informañıyadan açıklamaa;
 - Annaşılı, dooru kalıgrañıya kurallarına görä, kiyattan yada aazdan işdilimiş teksti yazmaa;
 - Bukvaların üsekiilinä, genişliinä, yannamasına görä, bir uurda yazılmasını, becermää;
 - Büük bukvaları dooru kullannmaa;
 - Gagauz dilindä tefferi kullannmaa.
- Okumaya meraklık göstermää;
- Akrannarınan, büküklärlän havezlään sözleşmää.

Paaliliklar:

Gagauz dilinin hem literatür a okumalarının programa iç indekilii (I klas)

Birinci klasta, birinci semestrada, ü ürenicilerin dil-söz kompetençiyası ilerledilecek. Ü üredici verilmiş lafları kullanabilir.

Birinci klasta: ilk semestrada ü ürenicilerin sözü ilerlediler, genişlediler. Bunun için veriler temalarda gör ä laflar. Herbir temaya gör ä bukvalıktan önc ä ü ürenilän temalar: söz, tekst, cüml ä, laf, kısım, vokal hem konson seslär, urgu.

Laflar: 1-inci semestr (bukvalıın ö nünd ä): Ana tarafımız. Söz. (Vatan, Gagauziya, kasaba, küü, sokak, ev, aul, kvartıra, Kışınöv, Komrat, kırlar, baa, *Saymak-bir, iki, üç, dört, beş*). Şkola. **Tekst** (şkola, lişey, klas, birinci, çan, ü üredici, ü ürenici, kiyat, tefter, yazal, kalem, sözlük, çizgiç, silgiç, izmetçi, tafta, tebeşir, yazmaa, okumaa, soruş, cuvap, taftaya çıkmaa, biblioteka, bibliotekacı, kiyat okumaa, çizmä ä, okuyucu, sesli, sessiz. *Saymak – alti, edi, sekiz, dokuz, on, saymaa*). **Ayl ä. Cüml ä. Annatma cüml ä** (ana, boba, ana-boba, dädu, babu, kardaş, kızkardaş uşak, kız, çocuk, nuna, ruba). **Meyvalar. Soruş, şaşma cüml ä** (meyva, aaç, fidan, alma, armut, dut, zerdeli, erik, kirez, emiş, üzüm, sepet, olmuş eşil, maavi, kırmızı, meyva aaçları, kara, biyaz, oşaf, büyük, ufak, koparmaa). **Zarzarvatlar. Laf.** (eşillik ekm ä ä, zarzarvat, toom, laana, biyaz, alaca (цветная), büütmä ä, yıslamaa biber, yakıcı, hıyar, patlacan, çekerdek, feslen). **Yıl zamannarı. Kısım** (kış, yaz, ilkyaz, güz, ay, hafta, gün, gec ä, fidan, yaprak, gümä, dal, güneş, kaar, lüzgär, biyaz, çiçek, açmaa, açık maavi, renkli, koyu kırmızı, sarı, kızak kaymaa, yımışak, konêr er ä, sıcak, suuk, buz, gölcük, filiz, çiidem, sıcak, yıkanmaa, üzmä ä, kuru, dönmä ä). **Ev hayvannarı. Urgu** (köpek, pali, kedi, kedicik, eşek, beygir, kuli, inek, buzaa, domuz, potmar, keçi, olak, koyun, kuzu, çoban, bordey, kuşka, yatak, büütmä ä, ahır, tırla, domuzçu, süt, tavşam, göcen, tavşamcık, otlamaa, salmaa, sevm ä ä, oynamaa, piinir, inat, ev hayvannarı). **Yaban hayvannarı. Seslär.** (tilki, tilkicik, sıncap, sıncapcık, yabancı, kirpi, fena yabancı, ayı, fil, aslan, kaplan, yavru, maymun, şiret, büyük, boz, yaban hayvannar). **Kuşlar. Vokal sesleri** (kuş, saçak kuşu, garga, kara garga (г р а ч), kaz, bıcı, turna, kırlangaç, tauk, piliç, gülünç saçak kuşu, horoz, girgin, şiret garga, boz sıırcık, saksan, ördek, kelebek, bal, tutmaa, hollukta yatmaa, yapmaa ev). **Daa. Kalın hem inc ä vokallar** (meş ä, kayın, salkım, çam, ot, ü üsek, görm ä ä, açmaa, açık maavi, gök maavi, körp ä, kök, dal, eşerm ä ä). **Adam. Konson sesleri** (adam (человек), kafa, el, güüd ä, ayak, saç, burnu, aaz, kulak, göz, ü üsek, elleri yıkamaa, dişlerini paklamaa). **Küü/Kasaba. Sesli hem sessiz konsonnar** (küü, kasaba, klis ä, park, kultura eri, sokak geniş, dar, tükän, tükänd ä satmaa, pınar, aleya, merkez, semafor, muzey, uşak başçası, fontan). **Oyuncak. Çetin hem yımışak konsonnar.** (oyuncak, daul, kazancık, uşacık, gemicik, kubçaaaz, renkli balonnar (şşirig ä). Çiçeklär. **Tekrar** (çiçek, çiçekçi, toom, çiçek kokusu, toomruk, çiidem kokusu, menevş a, zambak, lääl ä, girgina, gül). **Söz.** Aazdan hem yazılı söz. Sözleşmäk. Dialog. Teks. **Cüml ä.** Cümlelär sölemäk neetin ä gör ä: annatma, soruş, şaşma. Laf-sözleşmenin bir parçası. Kısım. Ses hem bukva. Urgu. Vokal hem konson seslär, çetin hem yımışak konson seslär, sesli hem sessiz konson seslär. Seslerin sölenmesi.

2-nci semestr (bukvalık). Tiparlı büyük hem küçük bukvalar. Eldän yazılı büyük hem küçük bukvalar. Okumak kısımnnarı, lafları, cümleleri hem tekstleri (6-8 cümledän).

Bukvaları üürendiktän sora okumak – kiyatlan işlemäk. Tekstä soruş hem iş vermäk. Onnarlan işlemäk. Abzaţ. Janralar. Masal. Bilmeycä. Şöleyiş. Annatma. Siir. Ezberlemäk hem ezber okumak (3 bilmeyceyädän, 3 söleyişädän, 4 şiir) **Gagauz dili. Söz. Sözleşmäk. Dialog. Monolog. Tekst** – Tekstleri kurmak hem onnarın adını koymak. Cümlelerin teksttä dooru kurulmaları. Eni (kızıl) sıra (abzaţ). **Cümlä.** Neylän başlanêr cümlä bir laf toplumundan? Cümledä lafların baalantıları. **Laf.** Ne biz bileriz laf için? Lafların ses-bukva analizi. Urgu Laflar, angıları cuvap ederlär soruşlara kim? ne? Laflar, angıları cuvap ederlär soruşlara nesoy? angı? Laflar, angıları cuvap ederlär soruşlara ne yaptı? ne yaper? ne yapacak? Bük bukva adlarda, soyadlarda, bobaycalarda. Kalın hem incä vokallar. Sesli hem sessiz konsonnar. Yımışak hem çetin konsonnar. **Alfabet.** Alfabetçä bukvaların adları.

2. Literatura okumaları: Kiyatlan işlemäk. Kiyatlan işlemäk. Kiyadın elementleri (büüklüü, kabı, titul yapraa, sayfa, tekst, resim, sayfaların numerleri, içindekilär). Tanıdık kiyatların tanıması (türlü basımınar). Okumanın hem yazmanın gigienası (temizlii, kırınlı). Gagauz folkloru. Moldovan folkloru. Cümnä halk folkloru. Annatmalar, şiirlär, masallar tabiat için (yılın zamannarı için hayvannar için, tabiat oluşları için, kuşlar için, eşilliklär için h.b.); Vatan için; uşaklar için (şkolada, dinnenmektä, kanikullarda, musaafirliktä h.b.); iilik yapmalar için; *ekologiyä için*. „Şopar” (Moldovan cümbüşü); „Altın yımırta” (Rus halk masalı); K. Vasilioglu „Saa ol, Alfabet”, „Dilimiz”, „Şkola”, „Yalpak”, „Nazlıca”, „Püsür”, „Sofrada”; T. Marinoglu „Küsülü gezer kirpi...”, „Uymamak”, „Ayının başı baalı”; D. Tanasoglu „Ana dilim”, „Üfkeli sülük”, T. Zanet „Kış”, „Mamu” , „İlkyaz”; S. Kuroglu „Bobam”, „Uyu, uyu, piliçiiim”, „Kon, kon, kelebek”; N. Esinenku „Bisikleta”; M. Köcä „Uyku türküsü”, „Çiidem”; G. Gaydarcı „Sallangaç türküsü”; K. Uşinskiy „Hayvan çekişi”, „Bişka”, „Kırlangaç”, „Ördiciklär”; L. Tolstoy „Sıncap hem canavar”, „Rozkanın palileri...”, „Nastidä...”; Gr. Vieru „Güneşçik”; P. Yalınçı „Utancak güneş”, „Yıldızlar”; S. Koca „Yaz gecesi”; S. Suteev, „Üç kedici”; Y. Tayţ „Kış”; İ. Pavlioglu „Sän uluma, yabancı”.

2 KLAS

Kompetenþija (subkompetenþija) birimneri	içindekilin birimneri	Üretim iþleri hem produktlar
Speþifika kompetenþiyası 1. Türlü söz situatıyalarında aazdan informaþıyaların kavraması hem annaması, üüretmäk profesindä kendi dikatlımı göstereräk.		
<p>1.1. Tekstin içindekilinä görä soruş koymaa hem da soruşlara cuvap vermää.</p> <p>1.2. Aazdan sözdän läüzimni informaþıyayı ayırmaa.</p> <p>1.3. İşidilmiş teksttän eni lafları seçmää sora da onnarı cümlä kurmasında kullanmaa.</p> <p>1.4. Verilmiş teksttän tanınmış hem tanınmadık lafları sıralamaa.</p> <p>1.5. Yaratmanın janrasını içindekilinä görä tanımaa.</p> <p>1.6. Yufka pozitiyada fonemalara (terminsiz), kontrol yapmaa, verilii kısımnardan laf kurmaa.</p> <p>1.7. Laflarda sesbirleşmelerini tanımaa, onnarlan kısım kurmaa.</p> <p>1.8. Seslerä hem bukvalara harakteristika vermää.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Söz. Baalantılı söz. Aazdan hem yazılı söz. • Janralar: folklor, masal, bilmeycä, söyleyiş, dilkiran, türkü, şaka, sayılmak, fabula, annatma, şiir. • Tekst. Teksti ayırı cümlelärlän (dil bir temada) araştırmaa. Tekstin teması hem öz fikiri. • Cümlä. Teksti, cümleleri bölmäk, lafla, angıları göstererlä kimin için yada ne için sölenen cümledä. • Alfabet. Bukvaların alfabetä adları. • Seslär hem bukvallar. Vokallar. Uzun vokallar. Vokal garmoniyası. Konsonnar. İkili konsonnar. • Laf. Kısım. Urgu. Urgulu hem urgusuz kısımnar lafta. <p>Speþifika terminnär: Baalantılı söz, bilmeycä, söyleyiş, sayılmak, dilkirmaklar, araştırmaa.</p>	<p>Sözleşmäk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aazdan hem yazılı sözün özelliklikleri, onnarın kullanmak erleri için; - işidilmiş tekstin içindekilini, onun janrasınan uydurmak için; - üürenilän lafların maanasını annamak hem bilmäk. <p>Sınıflar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - seslenän (işidilän) informaþıyadan cümlelerin gramatika temelini ayırmak; - bir temaya görä cümlä kurmak; - aazdan sözün maanasını duymak; - işidilmiş teksttä eni lafları tanımak; - koyulmuş soruşlara cuvap vermäk; - informaþıyanın süjetini diþtirmäk; - eni (tanınmadık) lafların hem lafbirleşmelerin maanalarını açıklamak; - sınıflar, angıları vererler kolaylık annamak. <p>Didaktika oyunari:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lafetmekte yannışlıkları doortumat için; - şiiirlerdä rifmall lafları bulmak için; - didaktika oyunari, angıları yardımneêrlar annamaa işidilän (seslenän) sözü.

		<p>Son becermeklär hem bilgilär: produkt</p> <ul style="list-style-type: none"> - seslenmiş annatmanın maanasını annamak; - yaratmanın janrasını bellietmäk; - lafların fonetika analizi için bilmäk; - tekstin temasını hem öz fikirini bulmak; - teksti paylara bölmäk; - alfabeti, bukvaların alfabetä adlarını.
<p>Speşifika kompeteniyası 2. Komunikativ kontekstinä denkliini göstereräk, aazdan informatıyaların enidän kurması.</p>		
<p>2.1. Sözdä dialogu tanımaa, monologlan dialogu ayirmaa.</p> <p>2.2. Birkaç replikadan dialog sözü kurmaa: üüredici – üürenici, üürenici – üürenici.</p> <p>2.3. Cümledän lafbirleşmelerini çıkarmaa becermää.</p> <p>2.4. Becermää lafların kökünü, afikslerini bulmaa.</p> <p>2.5. Ezber şiiri (prozay) okumaa.</p> <p>2.6. Yardımcı laflarlan verilmiş temaya görä tekst kurmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dil hem başka söz kolaylıkları, kulanılan aazdan sözdä (intonatıya, sesin üüseklii, logika ırgusu, hızlılık, ton, jest, mimika). • Sözlüşmäk etiketi: yalvarmak, afetmäk lafları, hatırlı cevap. • Cümledä lafların arasında baalantılar. • Kısa tekstleri soruşlara yada süjet resimnerinä görä annatmaa. • Soylar: doludan, ayırmaklı, kısıdan. • Ezberlemäk hem ezber okumak: 3 bilmeycä, 3 söyleyiş, 5 şiir. • Dialogun bölümleri: çeketmesi, ilerletmesi, sonu. Dialogun kuralları: soruş-cuwap. • Dialog türlü lafetmäk situatıyalarında: transsportta, tükändä, şkolanın aulunda. • 3-4 cümledän annatma (soruşlara yada süjet resimnerinä görä). 	<p>Sözleşmäk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - verilmiş tema için; - seslenmişin yada okunmuşun içindekilii için. <p>Sınışlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - katılıp dialoga, konuşmak etiketini dooru kullanmak; - işidilmiş tekstin içindekiliiinä görä soruş koymak hem onnara cuwap bulmak; - birköklü lafların yakınınu (ayleliini) duymak; - lafları cümlelerdä maanayca dooru kullanmak; - aazdan dialog sözü kurmak, serbest situatıyalarına görä, onu intonatıyaylan, mimikaylan, pantomimaylan götürmää becermäk; - birbişey etiketä görä istemäk: - adam küsmesin, gücennesin deyni, hatırlı cuwap vermäk. <p>Didaktika oynunari:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bir frazyayı türlü intonatıyaylan söylemäk için; - seslenmiş sözün maanasını annasınnar hem başkalarına onu annadabilisinnär. <p>Son becermeklär hem bilgilär: produkt</p> <ul style="list-style-type: none"> - aazdan dialog kurmak; - teksti doludan (kısdan) annatmak;

	<p>Speiifika terminnär: Senselä laflar, replika, ezber okumak, lafların arasında baalantılar, ezberlemäk.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - cümiä kurmak; - šiiri (prozay) ezber okumak; - konuşmakta pay almak.
<p>Speiifika kompetentiyasi 3. Türlü söz situaiyalarında yazılı informaiyaların kavraması hem annaması, uygun okumak tehnikasını göstererek.</p>		
<p>3.1. Bilmää dooru, annamaklı, demekliart istik yaratmasını okumaa;</p> <p>3.2. Okuyarkan, soruş hem duygulu cümleleri dooru seslän göstermää, annatma.</p> <p>3.3. Başlıın hem içindekiilin aralarında tekstin baalantısını bulmaa.</p> <p>3.4. Cümleinin baş hem ikincili paylarını becermää bulmaa.</p> <p>3.5. Personajların yaptıklarını açıklamaa hem kantarlamaa.</p> <p>3.6. Gagauz dilindä herbir sesi, lafi, cümlevi açık sölemää.</p> <p>3.7. Okunmuş teksti adlamaa.</p>	<p>• Artistik stiliindä hem başka janralarda yaratmalar.</p> <p>• Yaratmaların personajları.</p> <p>• Tekstin adlaması.</p> <p>• Tekstleri mikrotomalara görä payları.</p> <p>• Teksttä görä aazdan resimneri.</p> <p>• Annatma, soruş hem izin cümlelä.</p> <p>• Nokta, soruş, şaşma nişannarı cümleinin sonunda.</p> <p>• Başka – başka intonaııyavlän cümlelä.</p> <p>• Lafların maanası cümledä. Yakın hem karşı maanali laflar.</p> <p>• Cümleinin baş payları – subyekt hem predikat.</p> <p>• Cümledä lafların baalantısı.</p> <p>• Cümiä kurmak.</p> <p>Speiifika terminneri: Janra, personaj, intonaııya, lafların maanası, yakın hem karşı maanali laflar, baş paylar.</p>	<p>Sözleşmäk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - okunmuş yaratmaların janraları için; - tekstlerin aazdan resimnemäk variantları; <p>Sınışlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kaligrafiya istediklerine yakın yazmak; - teksti adlamak; - dialoga görä personajların etika uurundan sözlerini kantarlamak; - demekli, rollara görä, okumak; - okuyarkan annatmayı, dooru seslän soruş hem duygulu cümleleri göstermäk; - teksttän iaözimini temaya material ayırmak (ayırmaklı okumak); - teksttä cümiä yada ölä parçaları bulmak, angıları acikleärlar oluşları, personajları, tabiat resimnerini h.b.; - cümleinin baş paylarını çizmää becermäk. <p>Didaktika oynannarı:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rollara görä okumaktan yaratmaları tanımak; - literatura personajını yazdırılmasından tanımak. <p>Son becermekläer hem bilgilär: (produkt)</p> <ul style="list-style-type: none"> - teksti ilk kerä okumak; - teksti seslän ikinci kerä okumak; - intonaııyaya görä cümleleri ayırmak; - ayırmaklı okumak, sözleşmektä pay almak; - sesä hem yazıya görä lafın maanasını açıklamak; - cümleinin baş hem ikincili paylarını bilmäk.

Speitfika kompetenitias 4. Söz kontrolünü hem yaratıcı çalışmasını göstererek, yazılı informaiyaların enidän kurması.

<p>4.1. Shemalara görä cümlä kurmaa becermää.</p> <p>4.2. Diktant, takrir yazmaa üüretmää.</p> <p>4.3. Hergün okunmuş yada işidilmiş teksttän 3-4 eni laf kullanmaa.</p> <p>4.4. Yardımcı laflarlan verilmiş temaya görä eni tekst modellerini kurmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Yazıda dooru bukvaları baalamak. • Tefterin sayfasını dooru kullanmak için kurallar. • Verilmiş shemaya (soruşlara, süjet resimnerinä) görä cümleläer. • Cümledä lafların baalantısı. • Takrir, diktant. • Kırmızı çizi cümlelenin çeketmesindä. <p>Speitfika terminneri: Shema, takrir, kırmızı çizi.</p>	<p>Sözleşmäk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - yazmakta dooru oturmak için; - tekstin çeketmesini kırmızı çizidän yazmak için. <p>Sınışlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sınışlar seftä okumak hem kendi-kendinä okumak; - tekstin hem teksttä verili resimin baalantısını bulmak; - akından ezber üürenilmiş (2-3 cümüä) yazmak; - verilmiş süjettä resimnerinä (soruşlara) görä takrir yazmak; - verilmiş shemalara görä verilmiş lafların cümlä kurmak; - dar cümleleri genişletmäk; - soruşlara görä tekst kurmak hem onu yazmak; - cümledä/teksttä etişmäz lafları eklemäk. <p>Son becermekläer hem bilgilär: produkt</p> <ul style="list-style-type: none"> - takrir kurmak hem yazmak; - cümleleri/teksti kıyattan tefterä geçirmäk; - diktant yazmak; - gagauz dilindä tefteri kullanmak.
--	--	--

Speitfika kompetenitias 5. Üürenmäk kendibaşlını göstererek, bilgi verici, praktika hem komunikativ davalarını çözmää deyni dil bilgilerin kullanılması.

<p>5.1. Neredä hem nezaman büyük bukva yazılär, bilmää onnari görmää hem tanımaa.</p> <p>5.2. Teksttä lafları, angları gösterelär predmetleri hem cuvap edelär soruşlara Kim? Ne? bulmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lafların dooru geçirilmesi. • Senselä laflar, birköklü laflar. Lafın kökü. • Büyük bukva adların, bobaycaların, soyadların, hayvannarın laaplarında, küülerin, kasabaların, derelerin adlarında lafların ilk bukvasını yazmakta. 	<p>Sözleşmäk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - söz paylarını kullanmak için; - kendili (terminsiz) adlıkların yaşamakta laüzimnü için. <p>Sınışlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - büyük bukvayı yazmak; - diktant yazmak; - teksttä lafları, angları gösterelär predmetleri hem cuvap edelär soruşlara Kim? Ne? bulmak;
---	--	---

<p>5.3. Lafları, angları gösteriler predmetlerin nişannarını hem cevap ederler soruşlara Nesoy? Netürü? Angi? teksttä becermää bulmaa.</p> <p>5.4. Lafları, angları gösteriler predmetlerin işlemini hem cevap ederler soruşlara Ne yaptı? Ne yapêr? Ne yapacek? teksttä bulmaa.</p> <p>5.5. Leksika maanalarına görä lafları tanımaa.</p> <p>5.6. Lafları sıradan sıraya geçirärkän, kuralları kullanmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Laflar, angları predmetlerin adlarını gösteriler da cevap ederler soruşlara Kim? Ne? • Laflar, angları predmetlerin nişanını gösteriler da cevap ederler soruşlara Nesoy? Netürü? Angi? • Laflar, angları predmetlerin işlemini gösteriler cevap ederler soruşlara Ne yaptı? Ne yapêr? Ne yapacek? <p>Speţifika termineri: Soyad, bobayca, predmetlerin adları, predmetlerin nişannarı, predmetlerin işlemleri.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - teksttä lafları, angları gösteriler predmetlerin nişannarını hem cevap ederler soruşlara Nesoy? Netürü? Angi? tanımaq; - teksttä lafları, angları gösteriler predmetlerin işlemini hem cevap ederler soruşlara Ne yaptı? Ne yapêr? Ne yapacek? bulmaq; - üürenilmiş söz paylarınnan türlü tiptä cümlä kurmaq. <p>Son becermekler hem bilgiler: produkt</p> <ul style="list-style-type: none"> - lafları-predmet, lafları-nişan, lafları-işlem tanımaq hem ayırmak; - laflarda bükük bukvayı dooru yazmaq; - lafları dooru sıradan-sıraya geçirermäk.
<p>Speţifika kompetenţiyası 6. Okumak meraklıını göstereräk, millet, gagauz hem dünnä kulturasını üürenmää deyni, okuyan çalışmasının önetmesi.</p>		
<p>6.1. Kiyatlan işlemläk kurallarını bilmää.</p> <p>6.2. Kiyatların elementlerini göstermää.</p> <p>6.3. Kiyatın içindekiliini adından hem ilüstratıyalarından annamaa.</p> <p>6.4. Seslän, annamaklı dooru 30-40 laftan tekst okumaa.</p> <p>6.5. Kiyatları verilmiş tematikaya görä bulmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kiyatlan işlemläk kuralları. • Kiyatın elementleri: sayfa, yaprak, annatma, ilüstratıya, sayfaların sırası. • Kiyatın avtoru hem adı, resimcisi, redaktoru. • Moldovada yaşayan halkların (gagauz, rus, moldovan) folkloru: masal, annatma, şjir h.b. • Evdeki bibliotekanın kuralları. 	<p>Sözleşmäk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - okumak kurallarını esaba almak için; - dooru kiyadı kullanmak için; - seslenmiş hem okunmuş kiyatların içindekiliini bilmäk için. <p>Sınışlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kiyatın elementlerini göstermäk; - kabından kiyatın adını, avtorunu bilmäk; - kiyatın resimnerinä hem adına görä içindekiliini annamak; - okumaya meraklık göstermäk;

	<p>Speşifika terminneri: Kiyadin sayfaları, biblioteka, kiyadin avtoru.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - evdeki bibliotekada verilmiş temaya görä kiyatları bulmak (8-10 sayfa); - ekskursiya bibliotekaya. <p>Son becermekläär hem bilgilär: produkt</p> <ul style="list-style-type: none"> - okunmuş kiyadı annatmak; - okunmuş kiyadin avtorunu, temasını, resimcisini bilmäk; - dooru kiyadı kullanmak; - okumak kurallarını dooru kullanmak.
--	--	--

Yılın bitkisindä son becermekläär hem bilgilär:

- Aazdan işidilmiş tekstin maanasını annamaa;
- Yaratmanın janrasını belli etmää;
- Teksti ilk sıra okumaa. Teksti seslään ikinci sıra okumaa;
- Tekstin temasını hem öz fikirini bulmaa;
- Teksti paylara bölmää;
- Tekstä koyulmuş soruşlara cevap vermää;
- Kısa tekst kurmaa hem yazmaa, adını koymaa, onu dolu (kısadan) annatmaa;
- Dooru, akintılı, demekil bütün laflarnan kısa tekstleri okumaa, intonaşıyayı kullanmaa;
- Aazdan dialog kurmaa;
- Teksti doludan (kısadan) annatmaa;
- Şiiri (4-8 siradan) ezber okumaa;
- Konuşmakta pay almaa;
- Cümle kurmaa hem yazmaa, onun bitkisindä (sonunda), maanasına görä durğuçluk nişannarını koymaa;
- İntonaşıyaya görä cümleleri ayırmaa;
- Lafların/sözlerin maanasını okunmuş yada işidilmiş informaşıyadan açıklamaa;
- Annaşılı, dooru kalligrafiya uurunda kiyattan (aazdan işidilmiş teksti) yazmaa;
- Gagauz dilindä tefteri kullanmaa;
- Bük bukvaları dooru kullanmaa;
- Alfabeti. Bukvaların alfabettä adlarını bilmää.
- Okumaya meraklık göstermää.

Paalılıklar:

Gagauz dilinin hem literatüra okumakların programa içindekilii

1. Dil-söz kompetençiyası: Okumak. Kiyatlan işlemläk. Soruşları tekstä görä koya- mak. Onnarlan işlemläk. Abzat (kızıl sıra). Başlıklamak (tekstin adını koymak). İçinde- kilärlän işlemläk. Janralar. Folklor. Bilmeycä. Onun çözülməsi (cuvabı). Soleyiş (uygun söz). Dilkıran. Sayılmak. Masal. Fabula. Annatma. Kısa annatma. Şiir. Ezberlemäk hem ezber okumak. 3 bilmeycä, 3 söyleyiş, 5 şiir. **Gagauz dili.** Alfabet. Bukvaların alfabettä adları. Soslär hem bukvalar. Vokallar. Uzun vokallar. Vokal garmoniyası. Konsonnar. İkili konsonnar. Konsonnarın çetinnii hem yımışaklıı. Laf. Kısım. Lafların geçirilmesi. Urgu. Urgulu hem urgusuz kısımnanı lafta nişannamak. Cümlä hem laf. Söz. Baalantılı söz. Aazdan hem yazılı söz. Dialogun bölümneri: çeketmesi, ilerletmesi, sonu. Dialo- gun kuralları: soruş-cuvap. Dialog türlü lafetmek situatıyalarında: transportta, tükän- dä, şolanın aulunda .

Tekst. Teksti ayırılı cümlelärlän (diil bir temada) yaraştırmaa. Tekstin temasını hem öz fikirini bulmaa. Cümlä. Teksti cümleyä bölmäk, laflar, angıları göstererlä kimin için yada ne için sölen cümledä. Cümlelerin baş payları. Cümledä lafların baalantı- sı. Cümlä kurmak. Cümleleri başka-başka intonaçiyaylä okumak. Lafların maanası cümledä. Yakın hem karşı maanalı laflar. Annatma, soruş hem izin cümlelä. Nokta, soruş, şaşma nişannarı cümlelerin sonunda. Tanıtmak terminnän „Lafın kökü“. Sen- selä laflar, birköklü laflar. Birköklü lafların köklerini bulmaa (nişannamaa). Köklerin birtürlü yazılmasını esaba almak (vokal, konson dönmelelerinden kaarä). Söz payları. Laflar, angıları predmetlerin adlarını göstererlä hem cuvap ederlä soruşlara *Kim? Ne? Laflar, angıları predmetlerin nişanını göstererlä hem cuvap ederlä soruşlara Nesoy? Netürlü? Angı?* Laflar, angıları predmetlerin işlemini göstererlä hem cuvap ederlä soruşlara *Ne yaptı? Ne yapêr? Ne yapacak?* Büük bukva adların, bobaycaları- nın, soyadların, hayvannarın laflarında, küülerin, kasabaların, derelerin adlarında lafların ilk bukvasını yazmakta.

2. Literatüra okumakları: „Karımca hem güvercin“ (Gagauz halk masalı); „Pêka- lanın koyunnarı“, „Sucuk“ (Moldovan masalı); „Parayı verän düdüklän çalar“ (Türk cümbüşü); „Hırsızın kalpa yanêr“, „Haylaz, ama şiret“ (Bulgar halk masalı); T. Ma- rinoglu „Şkolaya“, „Dostluk“, „İlk kaar“, „Girginanın laaleleri“, „Cenk“, „İki kafadar“; K. Vasilioglu „Eni adet“, „Renklär“, „Moldovanın merkezi“, „Kapumuz açık“, „Pali“, „Kış sabaası“, „İlkyaz habercisi“, „Bozka“, „Ördeciklä“, „Kuşku ol, uşam“, „Faydalı tekliflä“, G. Georgiu „Bir demet çiçek“; N. Baboglu „Eni şkolacı“, „Vatanım“, „Ko- lada“, „Martacıklar“; İon Druşe „Bicıcık“; D. Tanasoglu „Yapraklar“, „Gözäl Bucak“, „Anam“, „Ördek“; P. Çebotar „Sansın dün girdik yaza...“; M. Kösä „Gider kuşlar“, „Dostluk“, „Geç kaar“, „Çimem“; G. Gaydarcı „Güzün“; T. Zanet „Bucak“, „Kış“, „Eni yıl“, „Ayaz“, „İlkyaz“; D. Kara Çoban „Ah, tarafım, tarafım“, „Eni yıla karşı“, „Güz bi- ter“; A. Koçancı „Gözäl küüyüm“; (N. Tanasogluya görä) „Bizim küülär“, M. İsakovskiy „Gidän kuşçaazlar tä uçêrlar“; V. Oseeva „Üç kafadar“; Spiridon Vangeli „Bujorun dostları“, „Tinkuşa“; S. Kuroglu „Masal zamanı“, „Gözäl kış“, „Su bayırın altında“; V. Filioglu „Mardın sekizi“; N. Esinenku „Baa çibın yolu“; V. Golävkın „Da sora ne?“; K. Uşinskiy „Lüzgär hem güneş“.

3 KLAS

Kompetençija (subkompetençija) birimneri	İçindekilin birimneri	Üretim işleri hem produktlar
<p>Speñifika kompetençiyası 1. Türlü söz situatşiyalarında aazdan informaşiyaların kavraması hem annaması, üüretmäk proşesindä kendi dikatlını göstereräk.</p> <p>1.1. Sözleşärkän, lafedenin öz fikirini annayıp-tanımaa.</p> <p>1.2. Verilmiş yaratmanın janrasını tanımaa.</p> <p>1.3. Dil hem başka söz kolaylıklarını aazdan sözdä (informaşija, sesin üüseklii, logika urgusu, hızlılık, ton, jest, mimika) kullanmaa.</p> <p>1.4. Lafetmektä herbir lafi (sesi) açık söylemä, lafları temel maanalarında kullanmaa.</p> <p>1.5. Tekstin bütünnünü annamaa, nişannarını bilmää.</p> <p>1.6. Tip maanasına görä sözlerin çeşitlerini (annatma, yazdırma, fikirlemä) bilmää.</p> <p>1.7. Ne o plan, bilmää, tekstin planını sıralamaa becermä.</p>	<p>Sözleşmäk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - yaşamakta alfabeti kullanılmak için; - okunmuş tekstin maanası için; - tekstin tipini nişannarına görä annamak için; - teksttä temayı hem mikrotemaları bulmak için. <p>Sınışlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - işidilmiş sözü büyük parçalara, bitirilmiş fikirlerä bölmäk; - işidilän sözü baş paylarını hem ikincili paylarını ayırmaa bilmäk; - tekstin temasını, öz fikirini söylemäk; - tekstin planını sıralamak; - tip maanasına görä sözlerin çeşitlerini (annatma, fikirlemä, yazdırma) bilmäk; - işidilmiş sözü parçalarını tanımak. <p>Didaktika oyunlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rollerä görä fabulaları okumak için; - sözleşmäk etiketin normalarına görä becermäk (istemää, şükür etmää, afetmää, teklif etmää, kutlamaa); - yannişlıkları sözdä doorutmäk. <p>Son becermekler hem bilgilär: produkt</p> <ul style="list-style-type: none"> - alfabettä bukvaların sıralını bilmäk; - vokal garmoniyasının kurallarını bilmäk hem kullanmak; - tekstin tiplerini, nişannarını bilmäk; - tekstleri abzaşlara bölmäk, plan kurmak. 	<p>Speñifika terminnär:</p> <p>Janra, fabula, logika urgusu, mimika, abzaş, mikrotema, annatma, yazdırma, fikirlemä, tekstin tipi.</p>

Speitjika kompetenitjyasi 2. Komunikativ kontekstinä denkliini göstereräk, aazdan informatjyaların enidän kurması.

<p>2.1. Aazdan verili informatjyanın, temasını hem öz fikirini tanımaa.</p> <p>2.2. Seslemektä dialog sözünü, monolog sözündän ayırmaa bilmää.</p> <p>2.3. Lafların hem deyimnerin maanalarını dooru açıklamaa.</p> <p>2.4. Lafları paylara bölmää becermää.</p> <p>2.5. Bir annatma süjetini resimnerinä görä kurmaa, onun öz fikirini açıklamaa.</p> <p>2.6. İşidilmiş informatjyaya kendi bağışını serbest hem dooru açıklamaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dialog hem monolog. • Annatmanın struktura elementleri: çeketmesi, temel payı, kulminaatjyası, sonu. • Şiir hem proza parçalarını ezber sölemäk. • Laf. Laf kuruluşu. Senseä laflar. Kök. Afiks. <p>Speitjika terminär: Çeketmesi, üüseklii, sonu, laf kuruluşu.</p>	<p>Sözleşmäk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - verilmiş temaya görä; - okunmuş tekstin maanası için; - süjet resimnerinä görä annatma kurmak için; - annatmanın strukturası için. <p>Sınışlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dialog kullanmaa bilmäk; - monolog sözünü becerikli sölemäk; - dialog sözü: üüredici-üürenici, üürenici – üürenici, üürenici – üürenicilär; - kökleri, afiksleri göstermäk; - sözlüü kullanarak, senseä laflarını sıralamak; - annaşılmaz lafların maanalarını aaraştırmak, sözlüü dooru kullanmak; - dialogta kendi görüşünü sölenmiş informatjyaya görä göstermäk. <p>Didaktika oyunnarı:</p> <ul style="list-style-type: none"> - işidilän sözü annamaa için; - dialog sözünü sölemäk için; - tekstleri ilerletmäk için. <p>Son becermeklär hem bilgilär: produkt</p> <ul style="list-style-type: none"> - dialogta pay almak; - annatmayı struktura elementlerine bölmäk; - senseä laflarını sıralamak; - şiiri, proza parçalarını ezberlemäk.
--	--	--

Speţifika kompetenţiyası 3. Türlü söz situaţiyalarında yazılı informaţiyaların kavraması hem annaması, uygun okumak tehnikasını göstererek.

<p>3.1. Okunmuş tekstin iindekilini annamaa, öz fikirini, verili soruşlara gr aıklamaa.</p> <p>3.2. Pauzaları okumakta kullanmaa, tekstin kulminaţiyasını sesin becerm gsterm.</p> <p>3.3. Herbir personajın yaptıklarını bulmaa hem kantarlamaa.</p> <p>3.4. Tekstn soruşlara cuvap verm, soruş koymaa, kimin iin hem ne iin slener tekst, bulmaa.</p> <p>3.5. İşliklerin karşı maanallı eşlerini hulmaa hem onnarı kullanmaa.</p> <p>3.6. Lafetmekte szleşmk etiketini kullanmaa.</p> <p>3.7. şiir, proza duygulu annatmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Artistik stilleri hem janraları. • Annatma, masal, şiir. • Yakın hem karşı maanallı işlikler. • Yakın hem karşı maanallı nişannıklar. Nişannıkların cmled eri. • Lafın kk hem afiksler. • Lafın payları (kk hem afiks). Afikslerin dooruyazılması (vokal garmoniyasına gr). İkili konsonnar afiksli laflarda (<i>nn, tt, ll, ss</i>). Konsonn dnmesi (<i>tanişmak uurunda</i>). • Bk bukva. <p>Speţifika terminneri: İkili konsonnar, konsonn dnmesi yakın (karşı) maanallı.</p>	<p>Szleşmk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - okunmuş yaratmanın sjeti iin; - başka janralarda yaratmaların eri yaşamakta. <p>Snişlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - okuyar-kan cümleleri, angllarında var danişmak, birsoy paylar, karşı maanalar dooru sesi kullanmak; - lafları temel hem ikincili maanada kullanmak; - gösterilmiş tekstleri kendibaşına kiyattan tefer yazmak; - lafın kökünü, afikslerini bulmak; - afiksleri dooruyazmak. <p>Didaktika oyunnarı:</p> <ul style="list-style-type: none"> - işlikleri cmled dooru kullanmak iin; - lafları afikslerin yardımınnan genişletmk; - yaratma kendibaşına, grupalarda kurmak iin. <p>Son becermekler hem bilgilr: produkt</p> <ul style="list-style-type: none"> - demekli okumaa teksti becermk; - personajların yaptıklarını kantarlamaak; - laflarda kökü hem afiksleri gstermk; - sinonim, antonim laflara bulmak; - afikslerin dooruyazılmasını bilmk.
---	--	---

Speţifika kompetenţiyası 4. Söz kontrolünü hem yaratıcı çalışmasını göstererek, yazılı informaciyaların enidän kurması.

- 4.1. Cümleleri (teksttä) dooru gramatika formasında düzmää.
- 4.2. Teksti açıklayan soruşlara, yazılı cevap vermää.
- 4.3. Sınışları, tiparlanmış teksttän, tefterä yannışksız geçirmää.
- 4.4. Kendibaşına kiyat hem adresi konverttä yazmaa.
- 4.5. Takrirä hem yaratmaya sadä plan becermää kurmaa.
- 4.6. Plana hem verili temaya görä yaratma yazmaa.
- 4.7. Orfografiya hem kaligrafiya kurallarını dooru yazmaa.

- Geniş çizili tefterin kuralları.
- Lafbirleşmesi (*tanışmak uurunda*).
- Cümledeä lafların baalantısı.
- Geniş gözäl cümleä.
- Takrir (annatma tekst), verilmiş plana hem dayanmak laflara görä.
- Kısa yaratma (annatma tekst), verilmiş plana hem dayanmak laflara görä (4-6 cümleä), tekstin strukturası (çeketmesi, temeli, sonu).
- Diktant.
- Kiyat, adresi konverttä yazmak kuralları.
- Ardlaf lar (*tanışmak uurunda*): için (uşaklar için), kadar (kışa kadar), görä (bana görä), karşı (duşmana karşı), başka (bundan başka), sora (yazdan sora), beeri (düdüän beeri), -lan, -län (çocuklan kız), -dan, -dän (avşamadan, evädän...).

Speţifika terminneri:

Takrir, yaratma, ardlaf, lafbirleşmesi, lafların baalantısı.

Sözleşmäk:

- yazmakta dooru oturmak için;
- çizili tefterin sayfalarında geniş, dooru, gözäl, uygun erleştirili yazmak için;
- resimnerä, süjet resimnerinä görä, yaratmaya hazırlanmak için;
- ardlaf ların kullanması için.

Sınışlar:

- shemaya görä cümleä kurmak;
- tekstin bitkisindä bulunan soruşlara, yazılı cevap vermäk;
- yaratmaya yazılı plan kurmak;
- hazır plana görä takrir yazmak;
- taftada örneklere görä (konverttä adresi) yazmak;
- tekstlerä yazılı plan kurmak;
- verilmiş örneklere görä, bukvaları, lafları (söz paylarını, cümleä paylarını) bulmak, onnarın aitlarını çizmäk.

Didaktika oyunnarı:

- lafbirleşmesi, cümleä kurmak;
- ardlaf ları kullanmak.

Son becermekler hem bilgilär: produkt

- kaligrafiya istedikleriniä yakın yazmak;
- kendi yazılarını başka örneklären (taftada kiyatta, tefterä) kendibaşına yaratırmak uydurmak;
- lafbirleşmesi, cümleä kurmaa becermäk;
- cümlelerdeä lafbaalantısını göstermäk;
- hazırlanmaktan sora, diktant, takrir, yaratma yazmak.

Speţifika kompetenţiyası 5. Üürenm k kendibaşlıını g stererek, bilgi verici, praktika hem komunikativ davalarını  z m  deyni dil bilgilerin kullanılması.

<p>5.1. Serbest hem dooru kendi bakışını işidilmiş informaiyaya açıklamaa.</p> <p>5.2. Adet� hem kendili adlıkları tekstt� bulmaaa.</p> <p>5.3. Adlıkların hallanmak b�l�mnerini, hallanmasını bilm�.</p> <p>5.4. C�mled� nişannıkları barabar adlıklan becerm� kullanmaa.</p> <p>5.5. Tekstt� işlikleri, işliin temel hem infinitive formalarını tanımaa.</p> <p>5.6. İşlikleri sayılara hem zamannara g�r� diişirm� becerm�.</p> <p>5.7. C�mlenin baş hem ikincili paylarını bulmaa.</p>	<p>• C�ml�. C�mlenin baş hem ikincili payları.</p> <p>• Adlık. Adlıkların soruşları. Adlıkların sayılara g�r� diişilmesi. Adet� hem kendili adlıklar. Soy i�in g�gauz dilind�. Adlıkların hallanması. Konsonnan bit�n adlıkların hallanması. Vokallan bit�n adlıkların hallanması.</p> <p>K konsonnan bit�n adlıkların hallanması</p> <p>• Nişannık. Nişannıkların soruşları. Nişannıkların c�mled� adlıkların barabar kullanılması. Nişannıkların adlıkların barabar hallanması. Nişannıkların diişilmesi. Nişannıkların c�mled� adlıkların barabar hallanması.</p> <p>• İşlik. İşliklerin soruşları. İşliklerin temel forması. Konsonnan bit�n işlikler. Vokallan bit�n işlikler. İşliklerin sayıları hem zamannrı.</p> <p>Speţifika terminneri: Adlık, nişannık, işlik, hallanmak, zaman, vokallan bit�n, konsonnan bit�n, temel forması.</p>	<p>S�zleşm�k:</p> <ul style="list-style-type: none">- s�jet resimnerin� g�r� s�z payları i�in. <p>Sınışlar:</p> <ul style="list-style-type: none">- adlıklara, işlikler�, nişannıklara soruş koymak;- adet� hem kendili adlıkları bulmak;- adlıkları, nişannıkları sayılara g�r� diişirm�k;- adlıkları hallamak;- nişannıkları hallara g�r� diişirm�k;- işlii infinitiv hem temel formasına koymak;- işlikleri zamannara g�r� diişirm�k. <p>Son becermekler hem bilgiler: produkt</p> <ul style="list-style-type: none">- verilmiş tekstt�n adlıkları, nişannıkları, işlikleri bilm�k;- adlıkları, nişannıkları, işlikleri sayılara g�r� diişirm�k;- adlıkları hallara g�r� diişirm�k;- işlikleri zamannara g�r� diişirm�k;- s�z paylarını (terminsiz) c�mled� kullanmak.
---	---	--

Speţifika kompetenţiyası 6. Okumak meraklını göstererek, millet, gagauz hem dünnä kulturasını üürenmää deyni, okuyan çalışmasının önetmesi.

- 6.1. Kiyadın adından onun içindekiliini tanımaa.
- 6.2. Personajların yaptıklarına (kiyadın içindekiliinää görä) kendi bakışlarını göstermää.
- 6.3. Okumaya meraklık göstermää.
- 6.4. Avtorların soyadlarını hem onnarın yaratmalarını baalamaa.
- 6.5. Annatmaları, şiirleri, fabulaları, masalları hem başka janraları dooru, duygulu, demekli okumaa, yaratmalardan en läüzimni informaţiyayı ayırmaa.

- Moldovada yaşayan halkların hem dünnä halkların yaratmaları.
- Annatmalar, şiirler, fabulalar, masallar gagauz, rus, moldovan h.b. avtorların.
- Yaratmalı iş kendibaşına (kiyat yazmak).

Speţifika terminneri:

Katalog, kiyat sergisi, evelki kiyat.

- Sözleşmää:**
- okunmuş kiyatların içindekiliini için;
 - kendi bakışları personajların yaptıklarına göstermää.
- Sınışlar:**
- herbir işä bakışlarını, düşünmeklerini serbest açıklamak;
 - türlü janrada yaratmaları duygulu annatmak;
 - läüzimni informaţiyayı dooru kullanmak;
 - gagauz yazıcıların yaratmalarına sevgi terbiyetmää;
 - temalara görä kiyat sergisinin hazırlamasında pay almak.

Son becermekler hem bilgilär: produkt

- avtorların soyadlarını hem onnarın yaratmalarını baalamak;
- annatmaları, şiirleri, fabulaları hem başka janraları dooru, duygulu, demekli okumak.

Yılın bitkisindä son bilgilär hem becermekler:

- Teksti dooru, annamaklı, hızlı hem demekli okumaa;
- Teksttä adlıklar, nişannıkları, işlikleri bulmaa, soruş onnara koymaa;
- Hergün okunmuş yada işidilmiş teksttän 3-4 eni laf kullanmaa;
- Adlıkları, nişannıkları, işlikleri sayılara görä diiřtirmää;
- Adlıkları hallamaa;
- Zamannara görä işlikleri diiřtirmää;
- Tekstlerdä ardlarları tanımaa;
- Hazırlanmaktan sora takrir, kısa yaratma yazmaa becermää;
- Lafın kökünü, afikslerini bulmaa;
- Kendi bakışını işidilmiş informaţiyaya açıklamaa.
- Lafetmektä sözleşmää etiketini kullanmaa. Okumaya meraklık göstermää.

Paalılıklar:

Gagauz dilinin hem literatür okumalarının programa içindekili

Tekrar. Seslär hem bukvalar. Vokal hem konson sesleri hem da onnarın yazmak nişannarı. Urgu. Urgulu hem urgusuz kısımnar. Lafların kısım hem ses analizi, onnarın faydası yannışlıksız yazmak sınışlarını derinnetmää. İncä vokallar – konsonnarın yımışaklıını gösterän seslär. İkili konsonnar. Uzun vokalların lafın bitkisindä yazılmaları. Cümlä. Annatma, soruş hem şaşma cümleleri. Baş cümlä payları. Cümledä lafların baalantısı. Tekst.

1. Söz – insannarın arasında annaşmak proşesi. Aazdan hem yazılı söz (sözleşmäk). Dil hem başka söz kolaylıkları, kullanılan aazdan sözdä (intonatıya, sesin üüseklii, logika urgusu, hızlılık (çabukluk), ton, jest, mimika). Dialoglu hem monologlu söz. Dialogun kuruluşu. Monolog – bir kişinin sözü. Dialog – iki kişinin sözleri (lafetmesi, konuşması). Tekst. Tekstin teması o – ne için laf gider teksttä. Mikrotema. Tekstin adı – temanın yada öz fikirin açıklaması. Abzağ – tekstin bir parçası, angısında açıklanêr mikrotema. Yazdırma tekstin özelli. Annatmanın struktura elementleri: bir oluş için inforatıyâ hem onun açıklamak sırası: *çeketmesi, kulminatıyası (üüseklii) hem sonu.*

Laf kuruluşu. Laf aylesi. Lafın payları (kök hem afiks). Afiksli lafların dooruyazılmaları (vokal garmoniyasına görä). İkili konsonnar eni afiksli laflarda (*nn, tt, ss*). Gagauz laflarında urgunun eri. **Söz payları.** Tanıştırmaa şkolacıları söz paylarınnan (*terminsiz*): adlıklarlan, nişannıklarlan, işliklär. **Adlık.** Adlıkların soruşları. Adlıkların sayıları, sayılara görä diişilmesi. Adetçä hem kendili adlıklar. Soy için (gagauz dilindä soy yok). Adlıkların hallanması. Konsonnan bitän adlıkların hallanması. Vokallan bitän adlıkların hallanması. **K** konsonnannan bitän adlıkların hallanması. **Nişannık.** Nişannıkların soruşları (*Nesoy? Angı? Netürlü?*). Nişannıkların cümledä adlıklarlan barabar kullanılması. Nişannıkların adlıklarlan barabar hallanması. Cümledä lafbirleşmelerin („nişannık + adlık“) kullanılması. Nişannıkların sayılara görä diişilmesi. Nişannıkların cümledä eri. Nişannıklarlan üürenicilerin laf zebillini zenginnetmäk. **İşlik.** İşliklerin soruşları. İşliklerin temel forması. Yakın hem karşı maanalı işliklär. Konsonnan bitän işliklär. Vokallan bitän işliklär. İşliklerin sayılara hem zamannara görä diişilmesi. **Tekrar.** Cümlä. Lafbirleşmeleri (tanışmak uurunda). Lafların lafbirleşmelerindä baalantıları. Cümlelerin soyları (çeşitleri) söylemek neetinä görä (annatma, soruş, **şaşma**). Cümlelerin baş payları hem ikincili payları (*terminsiz*). Cümlä kurmak sınışları, angılarında läüzim kullanmaa üürenilmiş söz paylarını hem onnarı genişletmää ikincili paylarlan.

2. Literatür okumaları: Folklor yaratmaları, annatmalar, şiirlär gagauzların, moldovannarın hem Bucakta yaşayannarın kulturası hem yaşamaları için: şkola, adam kişilii, adam hem söz etiketi, literatür adamın yaşamalarında, adam hem aylä, zaamet adamın yaşamalarında, kasaba, küü hem onnarın anılmış gösterilecek erleri, adam hem tabiat, eşilliklär adamın yaşamalarında, adam hem Vatan, saalık hem sport, dostluk hem dostlar, adam hem incäzanaatlık.

„Borçlu“, „Demir dişli babu“, „İki moçuga“ (Gagauz halk masalları); „Kırnak kız“, „Altın fençä“, (Moldovan masalları); „Kolobok“, „Polkan hem ayı“ (Rus halk masalları); K. Vasilioglu „Şkolaya“, „Tatlı ekme“, „Neçin genä geç kaldın“, „Kış sabaası“, „Bucak“, „Ana taraf“, „Yardımcılar“, „Eşil göz“, „Bilersin mi“, „Masal dünnesi“, „İhtär sözü“; T. Marinoglu „Lelek“, „Tarafım“, „Kolada“, „Moldova“, „Kış“, „İlk yaz“; L. Tolstoy

„Çekerdek”, „Gün, kaar hem lüzgär”; S. Bulgar „Karpuz”, „Ekmek için söz”, „Vatanım için bir söz”; N. Baboglu „Çancaaz”, „Göcen”, „Orliogluların çöşmesi”, „Ay-boba Çakir”, „Ana yatak hem evlad”, „Papuçlar”, „Avcı”; İon Druțe „Aylä”, „Kaku”; D. Tanasoglu „Ana dilim”, „Genä şkolaya”; P. Çebotar „Yolum düştü ana tarafıma”; G. Gaydarcı „Ana tarafım”; T. Zanet „Şen oynêêr gagauzlar”, „Ayaz”; D. Kara Çoban „Kış gecesi”, „Kırlar-eni kilim”; V. Oseeva „Ollar”, „Kim çorbacı?”, „Kör da görer”; Spiridon Vangelı „Guguğanın sallangacı”; S. Kuroglu „Bucakta sabaa”, „İşçi güz”, „Ana sıcaa”, „Tilki”; O. Gonçar „Kazıkların üstündä almalar”; H. Radevski „Girgin horoz”, İrina Stavskaya „Balık tutmakta”; Aleksand Akişin „Biz booday ekeriz”, „Benim Kolu batüm”; S. Koca „Yaz gecesi”; G. Skrebişkiy „Kış resimci”; Engin Recep „Küçük fidan”; N. Nosov „Bayır-cık üstündä”, „Diri paraliya”; Oleg Buşen „Sokakta”, „Eni şkolada”; M. Prişvin „Kirpi”; N. Vovk „Çiidem”; S. Baruzdin „Sofrada”; S. Mihalkov „Nicä dostlar annaşılêr..”

Kompetenþiya (subkompetenþiya) birimneri	içindekiliin birimneri	Üretim işleri hem produktlar
<p>Speþifika kompetenþiyası 1. Türlü söz situatıyalarınada aazdan informaþıyaların kavraması hem annaması, üüretmäk profesında kendi dikatlıını göstererek.</p> <p>1.1. İşidilmiş tekstinin içindekiliini annayıp-kabletmää.</p> <p>1.2. Tekstin içindekiliini annamaa, öz fikirini açıklamaa.</p> <p>1.3. Ayırmaa işidilmişän o informaþıyayı, angısı temaya uyér.</p> <p>1.4. Tekstin temasının hem öz fikirinin, maanasını açıklamaa. Sözüñ sıralını, dooruluunu, demekliliini annamaa hem duymaa.</p> <p>1.5. Karışık annatma parçalarını logıkaya, hronologiyaya görä erlerinä erleştmää da sora yugun bir yaratma yapmaa.</p> <p>1.6. Dil hem başka söz kolaylıklarını (intonatıyayı, sesin üüsekliini, logıka argusunu, hızlılıını, tonunu, jestleri, mimikayı) kullanmaa.</p>	<p>Sözleşmäk:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Söz – insannarın arasında annaşmak proþesi. • Aazdan hem yazılı söz. • Söz etiketi. Sözleşmäk kuralları. • Tip maanasına görä sözlerin çeşitleri: annatma, yazdırma, fikirlemä. • Dil hem başka söz kolaylıkları, kullanılan aazdan sözdä. • Tekst. Tekstin teması, öz fikiri, başlı (adı). • Mikrotema, abzaþ. <p>Speþifika terminnär:</p> <p>Annaşmak proþesi, sözleşmäk kuralları, açıklamanın sıralı.</p>	<p>Sözleşmäk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - intonatıyaya görä cümleleri ayırmak için; - temanın açıklaması için; - tekstin abzaþlarını bulmak. <p>Sınıþlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lafedenin sözüñü derindän annamak; - söylenmiş tekstä görä koyulmuş soruşlara cevap etmäk; - iki tekstin temasını, öz fikirlerini, uydurmak, yaraştırmak; - verilmiş tekstin çegetmesinä görä onun içindekiliini ilerletmäk; - sıradan (ayırmaqlı, kısıdan) tekstin içindekiliini plana görä yada plansız annatmak; - daanık tekstin cümlelerini sıraya koymak. <p>Diadaktika oyunnarı:</p> <ul style="list-style-type: none"> - yannışlıkları sözdä bulmak için h.b.; <p>Son becermekläär hem bilgilär: (produkt)</p> <ul style="list-style-type: none"> - işidilmiş haberin maanasını annamak; - sözlerin çeşitlerini bilimäk; - tekstin temasını bilimäk, öz fikirini söylemäk, yazıda açıklamak; - üürendii temada bilgilerinin, becermeklerin uuruñu lafetmektä göstermäk.

Speşifika kompetenşiyası 2. Komunikativ kontekstinä denikliini göstereräk, aazdan informatsiyaların enidän kurması.

<p>2.1. Söz temasına görä dialog, monolog kurmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Söz etiketi. Başkasınnan sözleşmäk kuralı. Telefonda lafetmenin kuralı. 	<p>Sözleşmäk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - verilmiş temaya görä grupalarda dialog (monolog) için; - replika kurmaa becermäk için; - resimin içindekiliniä görä; - seslenmişin (okunmuşın) içindekiliniä görä.
<p>2.2. Söz tipinin struktura elementlerini bilmää annatma.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dialoglu hem monologlu söz. 	<p>Sınışlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sözleşmäk situatsiyasında dialog kurulmak için; - tekstin öz fikirini ayırmak, esaba ufaklıkları almak için; - temaya (süjet resimnerinä) görä mini- yaratma kurmak; - tekstin soruşlarına cevap kurmak; - tekstleri abzaflara bölmäk, herbir abzaftı adlamak;
<p>2.3. Yazdırma hem fikirlemä söz tiplerini praktika uurunda tanımaa, onnarın elementlerini annatma söz tipinin içindekiliniä kullanmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Annatmanın struktura elementleri: bir obyekt için informatsiya hem onun açıklamak sırası, kulminaşyası hem sonu. 	<p>Didaktika oyunnarı:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dialogu (monologu) söylemäk için; - dooru lafları söylemäk için; - sözleşmektä jestleri hem mimikayı kullanmak.
<p>2.4. Verilmiş temaya görä türü söz tiplerindä tekst kurmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Aazdan insanı yazdırmaa. Aazdan annatma, tekstin yazdırma (fikirlemä) elementleri. 	<p>Son becermekläär hem bilgilär: (produkt)</p> <ul style="list-style-type: none"> - aazdan dialog (monolog) kurmak; - teksti abzaflara bölmäk, plan kurmak; - teksti 1-inci (3-üncü) üzdän annatmak; - tekstleri tip maanasına görä kurmak.
<p>2.5. Artistik yaratmasını annamaa hem duygulu kendi fikirini, kendi görüşünü açıklamaa becermää.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Yazdırma hem fikirlemä söz tipleri praktika uurunda. Annatma söz tipinin içindekilii. 	<p>Speşifika terminnär:</p> <p>Ayrırmaklı, kısıdan annatmak, kulminaşya.</p>
<p>2.6. Personajların yaptıklarını kantarlamaa hem yaptıkların sebeplerini bulmaa.</p>	<p>Speşifika terminnär:</p> <p>Ayrırmaklı, kısıdan annatmak, kulminaşya.</p>	<p>Son becermekläär hem bilgilär: (produkt)</p> <ul style="list-style-type: none"> - aazdan dialog (monolog) kurmak; - teksti abzaflara bölmäk, plan kurmak; - teksti 1-inci (3-üncü) üzdän annatmak; - tekstleri tip maanasına görä kurmak.

Speşifika kompetenşiyası 3. Türü söz situatsiyalarında yazılı informatsiyaların kavraması hem annaması, uygun okumak tehnikasını göstereräk.

<p>3.1. Birsoy paylı cümleleri bilmää.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cümlä. Laf. Kısım. Urgu. 	<p>Sözleşmäk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - okunmuş yaratmalara analiz için; - personajların yaptıklarını kantarlamak için.
<p>3.2. Birsoy paylı baalayıcısız cümlä kurmaa becermää.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sesläär hem bukvalar. • Türü janralarda gagauz yazıcıların yaratmaları. 	<p>Sınışlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - okumanın hızılılı ilerletmäk; - lafların maanasını okunmuş informatsiyadan açıklamak;
<p>3.3. Bir dä annaşılmaz laf brakmamaa (kullanmaa sözlüü).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Yakın hem karşı maanalı laflar teksttä. 	<p>Sınışlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - okumanın hızılılı ilerletmäk; - lafların maanasını okunmuş informatsiyadan açıklamak;
<p>3.4. Lafları dooru serbest bilmää kullanmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Yakın hem karşı maanalı laflar teksttä. 	<p>Sınışlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - okumanın hızılılı ilerletmäk; - lafların maanasını okunmuş informatsiyadan açıklamak;

<ul style="list-style-type: none"> • Lafların maanaları teksttdä. • Annatmaların, masalların, hem siirlerin personajları. • Cümleleri, tekstleri okumak. • Lafların temel hem ikincili maanası. • Literatūra personajın karakteristikası. • Yakın hem karşı maanalı laflar. • Tekstin strukturası: çeketmesi, temeli, sonu. Tekstin logikayca bitirilmiş payları. Tekstin planı. <p>Speşifika termineri: Lafların maanaları.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - lafları temel maanada da, ikincili maanada da kullanmak; - doludan, ayırmaklı, kısıdan annatmak; - şiiri, proza parçasını, kiyatsız (ezbere) okumak; - teksttdä personajların yaptıklarını bulmak (ayırmalı okumak); - tekstin içindekiliinä görä koyulmuş soruşlara cevap vermäk; - okunmuş tekstin içindekiliinä görä soruş koymak; - okunmuş (şidilmiş) tekstin payını annatmak - personajların karakteristikasına görä, soruşlara görä; - verilmiş resimdän, okunmuş teksttdän parçayı ayırmak, personajı yazdırmak; - verilmiş resimneri okunmuş tekstin süjetinä görä erleştmäk; - verilmiş başlıklardan onu ayırmak, angısı taa uyêr bu yaratmaya; - dikatlik okumaya, becerikli artistik yaratmanın estetika kabletmesini göstermäk; - oluşlar için dalgalanma khem üreendän geçirmäk. <p>Son becermeklär hem bilgilär: (produkt)</p> <ul style="list-style-type: none"> - teksti seslän ilk kerä okumak; - teksti seslän ikinci kerä okumak; - yaratmanın janralarını belli etmäk; - okunmuş teksti doludan (kısıdan, ayırmaklı) annatmak; - sözleşmektä pay almak; - lafın maanasını sözlüktä bulmak.
--	--

Speţifika kompetenţiyası 4. Söz kontrolünü hem yaratıcı çalışmasını göstererek, yazılı informaţiyaların enidän kurması.

<p>4.1. Tekstin içindekilini kendi laflarinnan açıklamaa hem onun öz fikirini bulmaa.</p> <p>4.2. Becermää açıklayan soruşlara cuvap vermää.</p> <p>4.3. Cümlä hem kısa tekst dooru gramatika formasında düzmää hem yazmaa.</p> <p>4.4. Orfografiya sözlüklerini klasta hem evdä becermää kullanmaa.</p> <p>4.5. Takrir yazmanın sıralımı bilimää.</p> <p>4.6. Becermää takrir elementlerini yazıda kullanmaa.</p> <p>4.7. Afiksleri lafkuruluşunda vokal garmoniyasına görä eklemää.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ses hem bukva analizi laflarda. • Laf kuruluşu. Vokal garmoniyası. Vokallar hem konsonnar. İkili konsonnar, uzun hem incä vokallar. Vokal dönmesi. • Diktant, takrir, yaratma. • Abzaţların kırmızı çizidän yazması. • Dar hem geniş cümlä. • Yazılar geniş liniyalı tefterlerin sayfalarında. • Laf, cümlä, tekst. • Plana hem dayanmak laflara görä annatma, takrir (yaratma). • Takrir (yaratma) tekstin strukturasına görä: çeketmesi, temeli, sonu. <p>Speţifika termineri: Vokal dönmesi, dar (geniş) cümlä, laf kuruluşu.</p>	<p>Sözleşmäk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dooru oturmak için yazmakta; - teferdä dooru yazmak için; - abzaţın kırmızı çizidän yazması için. <p>Sınışlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tekstin hem teksttä verili resimin baalantısı; - aklından yazmak (3–4 cümlä); - verilmiş şemalara görä hem verilmiş lafların cümlä kurmak; - dar cümleleri genişletmäk; - soruşlara görä tekst kurmak hem yazmak; - verili çeketmesinä/sonuna görä teksti doldurmak; - cümlädä/teksttä etişmäz lafları eklemäk; - meraklı temelara görä cümlä kurmak. <p>Son becermekläär hem bilgilär: (produkt)</p> <ul style="list-style-type: none"> - teksti kurmak hem yazmak; - gagauz dili uroklarında teferi dooru kullanmak; - cümleleri/teksti kıyattan teferä yazmak; - diktant, takrir, yaratma yazmak; - yazmakta bukvaların birtakım boylarını yazmaa becermäk.
--	---	--

Speitfika kompetenityasi 5. Üürenmök kendibaşlıını göstererek, bilgi verici, praktika hem komunikativ davalarını çözmää deyni dil bilgilerin kullanılması.

<p>5.1. Lafları leksika-gramatika nişannarına görä tanımaa.</p> <p>5.2. Adlıkların hallarını lafetmaktä, yazmakta dooru kullanmaa.</p> <p>5.3. Afiksleri hallara görä kullanmaa.</p> <p>5.4. Becermää nişannıkları lafetmektä dooru hallamaa, hem kullanmaa.</p> <p>5.5. Cümlelerdä işlikleri bir zamandan başka zamana diiştirmää, lafetmektä onnarı dooru kullanmaa.</p> <p>5.6. Kendibaşına araştırmaa, uydurmaa kendi yazılarını başka örneklärnän.</p> <p>5.7. Aderliklerin hallarını lafetmaktä dooru kullanmaa.</p> <p>5.8. Becermää aderliklerin üzlerini bellietmää.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Birsoy paylı cümleläär. Birsoy payların cümledä baalayıcısız baallantıları. • Cümliä. Cümleinin baş hem ikincili payları. • Söz payları. Adlık. Nişannık. Aderlik. işlik. • Adlık. <p>Temel hal. Saabilik hal. Doorudak hal. Gösterek hal. Erlik hal. Çıkış hal.</p> <p>Konsonnan bitän adlıkların hallanması.</p> <p>Vokallan bitän adlıkların hallanması.</p> <p>K konsonnan bitän adlıkların hallanması.</p> <p>Adlıkların çokluk sayısında hallanması (tanışmak uurunda).</p> <p>Adlıkların nazı-küçüdelek forması.</p> <p>Adlıkların morfologiya analizi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nişannık. • Nişannıkların araştırma uurları. • Nişannıkların hallanması. • Aderlik. • Aderlikläär 1, 2, 3-üncü üzlerdä birlik hem çokluk sayılarında. Aderliklerin hallanması (<i>genel annamaklar</i>). 	<p>Sözleşmök:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aderliklerin hem işliklerin cümledä kullanması için; - nişannıkların hallarda diiştirilmesi için, lafetmektä kullanması için. <p>Sınışlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vokallan, konsonnan hem k konsonnan bitän adlıkların hallanması; - hallara görä afiksleri kullanmak; - nişannıkların diiştirilmesini bilmäk; - işlikleri dooru zamannarda kullanmak; - lafetmektä işlikleri zamannara görä diiştirmek; - aderliklerin üzlerini bellietmök, onnarın kullanılması başka söz payların erleriniä; - söz paylarını cümledä göstermök; - cümleinin baş hem ikincili paylarını göstermök. <p>Son becermektär hem bilgilär: (produkt)</p> <ul style="list-style-type: none"> - vokallan, konsonnan hem „k“ konsonnan bitän adlıkların hallanması; - adlıkların nazı-küçüdelek formasını kullanmak; - adlıın morfologiya analizini bilmäk; - nişannıkların araştırmak uurlarını bilmäk; - işliklerin zamannara diiştirilmesini bilmäk; - işlikleri temel hem infinitiv formasına koymak; - işliklerin mutlak geçmiş zamanını, şindiki zamanını, mutlak gelecek zamanını tanımak; - cümleinin baş hem ikincili paylarını bulmak, onnarı dooru çözmäk; - cümleinin shemasını kurmak.
---	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • işlik. işliklerin temel forması. işliklerin infinitiv forması. işliklerin zamannara görä djişilmesi. işliklerin mutlak geçmiş zamanı (terminsiz). işliklerin şindiki zamanı. işliklerin mutlak gelecek zamanı (terminsiz). Konsonnan bitän işliklerin djişilmesi. Vokallan bitän işliklerin djişilmesi. 	<ul style="list-style-type: none"> • işlik. işliklerin temel forması. işliklerin infinitiv forması. işliklerin zamannara görä djişilmesi. işliklerin mutlak geçmiş zamanı (terminsiz). işliklerin şindiki zamanı. işliklerin mutlak gelecek zamanı (terminsiz). Konsonnan bitän işliklerin djişilmesi. Vokallan bitän işliklerin djişilmesi.
Speţifika kompetenţiyası 6. Okumak meraklını göstereräk, millet, gagauz hem dünnä kulturasını üürenmää deyni, okuyan çalışmasının önetmesi.		
<p>6.1. Kiyatlan işlemek kurallarını bilmää.</p> <p>6.2. İnformaţıyayı kendibaşına kiyadın temalarına görä aaramaa.</p> <p>6.3. Dikatlık okumaya göstermää, yaratmanın estetika tarafını annamaa, kabletmää.</p> <p>6.4. Personajların yaptıklarını kantarlamaa hem yaptıkların sebeplerini bulmaa.</p> <p>6.5. Okunmuş materiallan meraklanmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kiyatlan işlemek kuralları. • Kiyadın rolü insanın yaşamasında. • Kiyadın avtoru hem adı. • Moldovada yaşayan halkların (gagauz, rus, moldovan h.b) folkloru • Sözlüklerin läüzimni klas hem evdeki bibliotekada. • Bibliotekaya gezi. Kataloglar. <p>Speţifika terminneri: Kiyadın kabuu, sayfalar, biblioteka, kiyadın avtoru, sözlük, anotaţıya.</p>	<p>Sözleşmäk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - okumak kurallarını esaba almak; - dooru kiyadı kullanmak; - sözlüklerin eri adamın yaşamasında; - gagauz dilindä ilk kiyatlar için. <p>Sınışlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - praktika uurunda annotaţıyayı kullanmak; - üreendän geçirmäk hem dalgalanmak oluşlar için; - kabuundan kiyadın adını, avtorunu üürenmäk; - kiyadın resimnerindän hem adından onun içindekiilini annamak; - ekskursiya bibliotekaya.

<p>6.6. Kiyadin içindekilini adına hem anotaþiya görä annamaa.</p> <p>6.7. Verilmiş tematikaya görä kiyatları bulmaa.</p>	<p>Son becermeklär hem bilgilär: (produkt)</p> <ul style="list-style-type: none"> - okunmuş için okumak; - günnüünda dooru avtorun adını yazmak, - kiyadin adını, personajların adlarını sıralamak; - grupalarda çalışmak; - kiyada prezentaþiya yapmak.
---	--

Yılın bitkisindä son becermeklär hem bilgilär:

- Haberin maanasını annamaa;
 - Tekstin temasını, öz fikirini açıklamaa;
 - Teksti seslän ilk kerä okumaa. Teksti seslän ikinci kerä okumaa;
 - Yaratmanın janralarını belli etmää;
 - Okunmuş teksti doludan (kisadan, ayırmaklı) annatmaa;
 - Teksti 1-inci (3-üncü) üzdän annatmaa;
 - Lafın maanasını sözlüktä bulmaa. Teksti abzaþlara bölmää, plan kurmaa. Diktant, takrir, kısa yaratma yazmaa;
 - Vokallan, konsonnan hem „k“ konsonnan bitän adlıkların hallanması;
 - Adlıkların nazlı-küçüdek formasını kullanmaa. Adlıın morfologiya analizini bilmää. Nişannıkların yaratırmak uurlarını tanımaa. İşliklerin temel formasını bilmää.
 - İşliklerin infinitiv formasını bilmää. İşlikleri zamannara görä dııştırmää. İşliklerin mutlak geçmiş zamanını, şindiki zamanını, mutlak gelecek zamanını (terminsiz) tanımaa;
 - Cümlelerin baş hem ikincili paylarını bilmää.
- Paalılıklar:**
- Okumaya meraklık göstermää, beceriklik artistik yaratmanın estetika kabletmesini göstermää;
 - Gagauz, rus, moldovan hem dünnä kulturasını üürenmää deyni, halkların literaturasına meraklık göstermää;
 - Kendibaşlıını hem meraklık üürenmeyä göstermää;
 - Türlü sözleşmää situaþyalarında tolerantlık hem hatırlık lafedennerä göstermää.

Gagauz dilinin hem literatura okumalarının programa içindekileri

1. Söz – insannarın arasında annaşmak proşesi. Aazdan hem yazılı söz. Dil hem başka söz kolaylıkları, kullanılan aazdan sözdä (intonaşıya, sesin üüseklii, logika urgusu, hızlılık (çabukluk), ton, jest, mimika). Dialoglu hem monologlu söz. Dialogun kuruluşu. Tekst. Tekstin teması o – ne için laf gider teksttä. Mikrotema – küçük tema (temacık). Tekstin adı – temanın yada öz fikirin açıklaması. Abzağ – tekstin bir parçası, angısında açıklanêr mikrotema (temacık). Tekstin planı – abzağların adlaması, biribiri ardı sora gitmesi. Monolog – bir kişinin sözü. Dialog – İki kişinin sözleri (lafetmesi, konuşması). Tip maanasına görä sözlerin çeşitleri: *annatma, yazdırma, fikirlemä çeşitleri*. Annatmanın struktura elementleri: bir obyekt için informaşıya hem onun açıklamak sırası, *konu üüseklii* (kulminaşıya) hem sonu. Söz etiketi: sözleşmâk kurallarını kullanmaa lafedarkän başkasınnan. Tekrar. Laf. Cümlä. Tekst. Cümlelerin baş hem ikincili payları. Birsoy paylı cümlelär. Birsoy payların cümledä baalayıcısız baalantıları. Birsoy paylarla cümlä kurmak. Lafların cümledä baalantıları. Cümlelerin bitkisindä nişannar. Soslär hem bukvalar. Kısım hem urgu. Ses hem bukva analizi laflarda yapmaa. Laf kuruluşu. Vokal garmoniyasına görä vokalların hem konsonnarın yazılması. İgili konsonnann, uzun hem incä vokalların dooruyazılması. Söz payları: adlıklar, nişannıklar, işliklär. **Adlıklar**. Adlıkların hallanması. Konsonnan bitän adlıkların hallanması. Vokallan bitän adlıkların hallanması. **K** konsonnann bitän çokkısımını adlıkların hallanması. Konsonnan hem vokallan bitän adlıkların çokluk sayısında hallanması. Adlıkların nazlı küçükdek forması. Adlıkların morfologiya analizi. **Nişannık**. Nişannıkların yaraştırma uurları. Nişannıkların hallanması. **Aderlik**. Üz aderliklär 1, 2, 3-üncü üzlerdä birlik hem çokluk sayılarında. Üz aderliklerin hallanması (genel annamaklar). İşlik. İşliklerin temel forması. İşliklerin infinitiv forması. İşliklerin zamannara görä diişilmesi. İşliklerin mutlak geçmiş zamanı. İşliklerin şindiki zamanı. İşliklerin mutlak gelecek zamanı. Konsonnan bitän işliklerin diişilmesi. Vokallan bitän işliklerin diişilmesi. **Tekst**. Tekstin teması hem onun öz fikiri. Tekstin strukturası (kompozitşiyası). Takrirä hem yaratmaya plan kurmak (kolektivcä hem kendibaşına). Tekstin annatması (sıradan, kısıdan) kolektivcä hem kendibaşına kurulu plana görä.

2. Literatura okumaları: Folklor yaratmaları, annatmalar, şiirlär, başka yazılı yaratmalar gagauzların, moldovannarın hem Bucakta yaşayannarın kulturaşı hem yaşaması için. Şkola bizim yaşamamızda. Adam kişilii. Adam hem söz etikası (kulturaşı). Literatura adamın yaşamasında. Adam hem aylä. Zaalet adamın yaşamasında. Zanaat ayırmak. Kasaba, küü hem onnarın anılmış gösterilecek erleri. Adam hem tabiat. Adam hem Vatan, Saalık hem sport. Dostluk hem dostlar. Adamın hem incä zanaatlıın ilgileri, „Tilki hen kirpi“, „Dädu hem babu“ (Gagauz halk masalları), „Bir çolmek altın“ (Moldovan masalı), „Tilki, tavşam hem horoz“ (Rus halk masalı); K. Vasilioglu „Yaprak dökümü“, „Goguşun duuma günü“, „Sofra“, „Namuzluk“, „Gözellik“, „Mamu“, „Kolada“, „Alma aacı“, „İlkyaz Bucakta“, „Benim ayläm“, „Tekä“, „Güz“, „Ne gözäl!“; T. Marinoglu „Kış“, „Mardin sekizi“, „Aprel“, „Yaz ortasında“, „Eni yıl“; V. Filioglu „Yardımcı“; L. Tolstoy „Filipok“; N. Baboglu „Eni şkolacı“, „Taraş“, „Eşillik günü“, „Donka lelüm“, „Tarlada“, „Dermendä“; D. Tanasoglu „Yapraklar“; S. Kuroglu „Kim o?“, „Büük kısmet“; P. Çebotar „Herbir vakidin kokusu başka“, „Ooluma“, „Fenalık“;

A. Pleşçeev „Güzün”; Mina Kösä „Sıcak yaamur”, „Gider kuşlar”, „Kışın”, „Sän, lülä-ka”, „Lelek-uzun ayak”; G. Gaydarci „Kurtarılmış bereket”, „Güzün”; T. Zanet „Mali”, „Anama”; Engin Kösioglu „Gül hem bülbül”; N. Nosov „Yamack”; V. Oseeva „Maavi yapraklar”, „İilik”, „Neçin?”, „Büücü lafı”; Evgeniy Permäk „Para kesesi”, „Hepsindän çirkin”, „Aalemin tokatçı”; Spiridon Vangeli „Guguğanın bankası”, „Guguğanın kal-paa”; İulian Nikuţa „Ana dili uroo” Aleksandr Yularcı „Lüzgär, kaar hem gün”; Göktürk Mehmet Uytun „Şkalamız”.

2.1.4. Temalara göre leksika minimumu

Tema	1 klas	2 klas	3 klas	4 klas
1. Ana tarafim	Vatan, Gagauziya, kasaba, küü, sokak, ev, aul, kvartira, Kişinöv, Komrat, kırlar, baa. Saymak – bir, iki, üç, dört, beş.	Bucak, memleket, geniş, kırlar, düzüü küülar, Çadır, Valkaneş, derä, pınar, çöşmä, Yalpu, Prut, pak, temiz, gübürlü, sulu, geniş, dar, sürmä, kesmä, kazmaa.	Devlet, çiçek, ačan, taraf, engin, kırlar, üüsek, alçak evlär, geniş, dar sokaklar, maalä, görümnü erlär, muzey, anmak taşı, Gagauziya resim galereyası, Komrat Devlet Universiteti.	İşçi, çalışkan insannar, güneşli, eşil, çiçekli Moldova, nişan taşı, Kultura binası (evi), D. N. Kara Çoban adına Millet gagauz muzeyi, bayrak, gimn, gerb, D. Savastin adına uşak resim şkolası.
2. Şkola	Şkola, lişey, klas, birinci, çan, üüridici, üürenici, kıyat, tefter, yazal, kalem, sözlük, çizgiç, silgiç, izmetçi, tafta, tebeşir, yazmaa, okumaa, soruş, cuvap, taftaya çıkmaa, biblioteka, bibliotekacı, kıyat okumaa, çizmää, okuyucu, sesli, sessiz. Saymak – altı, edi, sekiz, dokuz, on, saymaa.	İkinci klas, başlanki klaslar, masa, skemnä, dörtkatlı yapı, çan öter, ilk çan, üürenmä, uslu, çalışkan üürenici, tertipli klas, bilmää, klas jurnalı, taftayı silmä, uzun/ kısa aralık, interesil kıyat, lafetmä, annatmaa, bilmää, seslän (sessiz, demekli) okumak, evdä okumak, yannişlık, dooru (kırnak) yazmaa, örneç, dava, kura.	Üüridici masası, kıyatları kırnak tutmaa, bibliotekadan kıyat almaa, uroklara hazırlanmaa, ana dili urokları, urok sırası, üürenmäç yılı, seläm vermää, seläm almaa, soruş koymaa (vermä), soruşturmaa, takrir, yaratma, çkiş.	Kıyatları korumaa, kıyat sergeni, eni üürenmäç yılı, üürenmäç yılın çeketmesi, dooru/yanniş cuvap, toplamaa, çıkarmaa, katlamaa, bölmää, aklında tutmaa, bakışını annatmaa, yazmaa kurallara görä, çkiş yapmaa, işin sırasını annatmaa, aklında (ezbere) sölemää.
3. Meyvalık	Meyva, aaç, fidan, alma, armut, dut, zerdeli, erik, kirez, emiş, üzüm, sepet, olmuş, eşil, maavi, kırmızı, meyva aaçları, kara, biyaz, oşaf, büük, ufak, koparmaa.	Şefteli, emiş, üzüm, çilek, ceviz, datlı, tatlı, işi, toplamaa, yardım etmä, ceviz yatkası, işi, içmä şıra.	Güven, güvännik, kızıl çekerdän yatkası, sandık, sulu, bereketli, maşınadan indirmää, taşımaa, dikmä aaç, iri, ufak, yaban gül, yaprak, dal, baa, koçan, başak, geniş, dar, eni, yulaf.	Zeytin, pındık, pandal (üzüm), karamuk (ежевика), konserva zavodu, kaldırmaa, ükletmä, nar (гранат), zeytin oloyu, yaban üzümü, kuru emiş, çotuk.

4. <i>Zarzaravatlar</i>	Eşlik ekmää, zarzaravat, toom, laana, biyaz, alasa (цветная), bütümää, yıslamaa biber, yakıcı, hıyar, patlacañ, çekerdek, feslen.	Çükündürlik, laana, laanacı, laana basi, morkva, trup, salata, mor patlacañ, suan, kaun, dilim, kabak karpuz.	Çükündürçülik, laana yapraa, laanalık, ay trubu, güz trubu, sarmısak, diş, baş, korkuluk, köken, leuştän, petruşka, karanfil, gündöndü, kır, papşoy, başak, booday, çavdar.	Laana (turşu) suyu, halaza, susak, bostan, bostancı, karpuzun göbää, kelek, kaun, marar, nohut.
5. <i>Daa</i>	Meşä, kayın, salkım, çam, ot, üšek, görmää, açmaa, açık maavi, maavi gök, körpä, kök, dal, eşermää.	Mantar, kavak, çimen, meşä cevizi, karaca, gümä, balaban, sık, gür, daa, levent, nazlı, kütük, büyüüm, flambur, üvez aacı (рябина).	Zihirli mantar (мухомор), flampur, emiştir, toloka, gezinti, altn benizli, siirek, sesli, aaç tepesi, aacin güüdesi, çatal, gümelik, gürgen (граб) kestenä (каштан), süüt (верба).	Üflencä (одуванчик), ak aacı (клен), kart, boş, dolu, yaük dallı, şamatalı, budak, sam fisti (еловая шишка), уаргак damarları, çalı, ak gürgen (бук), titirek kavak (осина)
6. <i>Hayvannar (ev).</i>	Köpek, pali, kedi, kedicik, eşek, beygir, kuli, inek, buzaa, domuz, potmar, keçi, olak, koyun, kuzu, çoban, bordey, kuşka, yatak, bütümää, ahır, tırla, domuzcu, süt, tavşam, göcen, tavşamcık, otlamaa, salmaa, sevmää, inat, oynamaa, piinir, ev hayvannarı.	Sürü, yalak, emnik, sirtmaç, bua, atlı, yayan, atlı gezmä (gitmä), koşulu beygir, yavru, fena, tutmaa, sesli, çemrek, ii ürekli, hatırlı, palıcık için annatmaa, yaraa, işimik, kaymak.	Sıır, öküz, koç, toklu, tekä, saama koyunnarı, av körpää, çoban körpää, koduk taşmaa arabaylan, çevik, dam, koçına, hayvannarı sulamaa, atlı gitmä, yaalamaa, kaymaa.	Tamızlık, hayvannar, çoban çirtması, hergelecı, hergelä, tazi, inat, koyun gütmää, kırkmaa, kuru ot, taşmaa, kişlik, yortarak gitmä, sıırı suya haydamaa, beygirleri deredä yıkamaa, at yarışması.
7. <i>Yaban hayvannarı</i>	Tilki, tilkiciklar, sincap, sincapcıklar, yabani, kirpi, fena yabani, ayı, fil, aslan, kaplan, yavru, maymun, şiret, büük, boz, yaban hayvannar.	Canavar, sıcañ, kızıl sincapcık, hırlamaa, şiretlik, korkak tavşam, hazırlanmaa, toplanmaa kiş için, kır tavşamı, yaban domuzu, karaca, su yılanı, yılan.	Daa keçisi, kurbaa, yaraa kuşu (летучая мышь), kelemä sıcañı, patkan, er körpää, maymunu görmää, kaplandan korkmaa, kobak, delik içinä saklanmaa.	Aslanı üüretmä, gülünc maymunu, fildä atlı çekinmä, palma aacı yapraklarına etişmä, borsuk, kunduz (бобер), kör köstebek, korafılı beygir.

8. Kuşlar	Kuş, saçak kuşu, garga, kara garga (грач), kaz, bıcı, turna, kırlangaç, tauk, piliç, gülünc horoz, girgin, şiret garga, boz sırcık, saksan, ördek kelebek, bal, tutmaa, yımırta hollukta, yatmaa, yapmaa ev, yaban kuşu, göçmen kuşu.	Pupuk, kuku, baarmaa kaaz, gaga, gagalamaa, tüü, kanat, kuyruk, basak, kuş aulu, kuş yuvası, holluk, yımırta, uçmaa, iinelemää, saplamaa, emin, bülbül, cakrak kuşu (снегирь), böcek, sinek, kuan, hotul, kuşcaazlara mayıl, guguş, guguşlar, guurdêêrlar, kuşları doyurmaa, buura, pipi, lelek.	Kloşka, klonklamaa, konmaa, atlamaa, dalamaa, geçteki (поздний), erkendeki, renkli papagal, çalan, ötän, çimençik otlamaa, turnayı görmää, karımca, çekirgä, payak, payacan, cekirgä, tirtli, tırlidêêr, karımca, gezerlär, pıtpıdak, aaçkakan, duan, kartal, güvercin.	Bızırdamaa, iinä battırmaa, ii sesli, kuşlar, aarı kuşu (синица), pipiruda, kuannık, kuansi, siirek, kelebek, eşil çekirgä, çalışkan karımca, kuan, kuannıkta işlemää, çiçek tozu toplamaa, çiçeklerin üstündä kelebeklär, ördek, vraklêêr, aarı kuşları, sıklık çalêr, kukumävka, kuu kuşu (лебедь), toy (дрофа), kuş sürüsü.
9. Yıl zamanları	Kış, yaz, ilkyaz, güz, ay, ahta, gün, gecä, fidan, yaprak, gümä, güneş, kaar, lüzgär, biyaz, çiçek, açmaa, açık maavi, renkli, koyu, kırmızı, sarı, kızak kaymaa, yımışak, konêr erä, sıcak, buz, suuk, gölcük, filiz, çidem, yıkanmaa, üzümää, dönümää, kuru.	Ayazlı hava, tunuk sular, pembä, kula, kürtün, üfleer, ayaz, kış vakıdı, kaarcaaz, kaarlan oynamaa, hava, çatırdamaa, şırlidamaa (журчать), çamur, yalpak, güneş, günnär, üzêêr, gecelär, kısılär, çimen, toz, dinnenmää, dönüp-düşmää, silkinmää, bulut.	Alaca, gök taşı, renk, sarımsı, tekir, turuncu, çotuk, doz-dolay, yollar kapalı karlan, kış bastı, yollar kaygın, kaar atmaa, ilkyazın çeketmesi, eser ilin lüzgercik, çatlamaa, sellär, yollarda sellär gider, yısıtmaa, taazä soluk, ilk eşjillik, filizlenmää, buunuk sıcak, güneş yakêr, dökümä duman, serin.	Bom-boz, eşil ot, esmer, kara-eşil, maavisi, altın sarı, sessiz daa, sobayı yakmaa, yolcaazları kaardan paklamaa, geç ilkyaz, çıktı lüzgär, saçaktan damnêêr su, saçak buzu, bitki kaar, güneş okçaaazları, ilkyaz işleri, dal kesmää, aaçları budamaa, ekmäk vakıdı, kaçınmaa, çisemää, yıslanmaa.
10. Aylä	Aylä, ana, boba, ana-boba, dädu, babu, kardaş, uşak, kız, çocuk, nuna, ruba.	Mali, batü, baçı, leiü, unuka, karı adam, şen, sevgili, ayak kabi, taçı, genç, ihtär.	Kumi, kumiča, hazırlanmaa, pişirmää, hisım, taa büüklerä danışmaa.	Senselä, ata, çamaşır yıkamaa, çok uşaklı aylä, dedelär, delikannı, gençlik.

11. <i>Adam</i>	Adam (человек), kafa, el, güüdü, ayak, saç, burnu, aaz, kulak, göz, üüsek, ellerini yıkamaa, dişlerini paklamaa.	Kol, surat, anni, dudak, çenä, kaş, göz, yası, ensä, saa, saa ol, balaban, pak, kirli, buaz, pelik, taban, yıkanmaa.	Kirpik, diş, omuz, arka, ürek, dirsek, auç, parmak, uymak, yıslanmaa, suratını yıkamaa, al dudaklı, ellerinä su dökmää, gezmää öčkä üstündä.	Byık, sakal, göbek, kan, diz, trnak, öčkä, kirmızı yanak, peşkirän silinmää, uzun kirpikli kız, kara kaşlı, bıyıklı, bıyksız, el vermää, elleşmää, gezmää, parmak ucunda.
12. <i>Küü/ Kasaba</i>	Küü, kasaba, klisä, park, kultura eri, sokak geniş, dar, tükän, tükändä satmaa, pınar, aleya, merkez, semafor, muzey, uşak başçası, fontan.	Küülü, kasabalı, anmak taşı, meydan, kırda işlemää, topıraa sürmää, pınara gitmää, pınardan su çıkarmaa, pala dokumaa, bir (çokkatlı) evlär, zoopark, çorap fabrikası, ekmek zavodu.	Ççeklik, ara (непешулок), güzüükleri ekmää, piliçleri doyummaa, aulu kazmaa, aul boyunu süpürmää, aulları boyumaa, avtobus garası, uşakların yaratmak evi.	Yol boyu, hayvannarı gütmää, kuzuları otlatmaa, ekmeükleri firına atmaa, çıkarmaa, açları kireçlemää, tren stanjyası, demir hem beton zavodu.
13. <i>Ev</i>	Ev, kapu, büük ev, masa, pat, yastık, yorgan, saat, buz dolabi, ütü, ütüyä urmaa, yımışak, eski.	Ev birkatlı, çokkatlı, büük, üüsek, taş, ev, duvar, ev örtüsü, kapu, eni, pençerä, yıkamaa, eski, paklamaa.	Kufnä, aul içi, örtü, tavan, direk, eşik, kapu önu, pençerä şşesi, içer, köşä, soba, şpron.	Temel, kurna, basamak, içer kapusu (dışankı), hayat, toprak erlär, baca, firin, maaza, zemperä.
14. <i>Biblioteka</i>	Kiyadin elementleri: kabuu, yaprak, sayfa, tekst, ilüstratıya, sayfaların sırası.	Kiyat, biblioteka, sergen, eni, bibliotekacı, okuyucu, büük, küçük, bibliotekacıya gitmää, sormaa.	Tutkal, merdivenä pinmää, ayirmaa kiyat, getirmää kiyat, almaa sergendän kiyadı, maraklı, katalog.	Kartočka, katalog, stelaj, kiyadı aktarmaa, yapıştırmaa, kiyadı sergenä koymaa.
15. <i>Sport</i>		Sportçu, sport meydanı, sport oynnarı, tokat, futbol, gol, oyun, top, meydancık, atmaa topu, ensemaa, kolay, ilin, finiş, start, yukarı.	Sport çeşitleri, kez (мишень), ok, topu tutmaa, sıklık etmää, tombarlak, ok atmaa, uzunnuuna atlamaa, uruş, saalık, yarışmak, tokadı korumaa.	Sport tedarikleri, mızrak (копье), atıya tırmaşmaa, ok ucér, mızrak atmaa, sayı, çemrek, meraklı oyun, sport siiredennär, güreş.

2.2. Gid eni kurikulumuma görä

2.2.1. Önsöz

Büüncü gündä gagauz dili hem literatūra okumakları başlankı klaslarda ayırı bir predmet gibi üüreniler.

Üürenicilerin intelektual becermeklerinin ilerlemesindä, onnarın estetika tarafından terbiyetmesindä ana dilinin büük kuvedi var.

Gagauz dilinin üürenmäk projesi yardım eder uşaklar gün-gündän taa akıllı, fikirli, taa becerikli, taa duygulu olsunnar, onnarda insannık temelini, dünnä gözelliiin paa-lılıını, yaşamayı taa derindän annasınnar yardımneêr. Bundan kaarä, gagauz dilinin üüretmesindä büük rolü genel söz becermeklerin, sınışların (lafetmektä, seslemektä, okumakta hem yazmakta) var. Üürenicilerin fikir derinniini, yaradıcılık uurunda becermeklerini uyandırıp, ilerletmää hem üüsek morallı, insannıklı kişiyi terbiyetmää: cana yakın, acızgan, doorulukçu, çalışkan, hatır güdän; haliz dost olsunnar, negativ oluşlara karşı koysunnar, kendi fikirinnän, zaametinnän yaşasınnar, halkın ruh özelliini duysunnar, adetlerini korusunnar hem zenginnetsinnär. Ana dilini sevsinnär hem ilerletsinnär, onun gözelliiini, kuvedini annasınnar, dili büük havezlän üürensinnär, literatūra dilindä düşünmeklerini, duygularını serbest açıklasınnar.

Gagauz dilinin üürenmesindä komunikativ funkşiyası en önemnidir. Bu funkşiyanın yardımınnan üürenicilerä bildiriler, ani bizim Vatanımız çokmilletli bir devlet, ani gagauzlar kaavi ruhlu bir halk. Moldova Respublikasının vatandaşı olarak, gagauz halkı hepsi milletlärlän dostlukta hem annaşmakta läüzim yaşasın.

I-IV klaslar için kurikulum eni didaktika konteştyasına görä kuruldu. O, bir taraf-tan dil, sözleşmäk, komunikativ-işlem, funkşional hem kultura istediklerinä dayanêr hem baalanêr; başka taraftan sa, yaşa görä seçili artistik literatürası – o bir önemni kolaylık dünneyi hem insanın yaşamasını, insanın kendiliini annamaa deyni. Kultura, estetika uurun üüseklii okumakta, dildä, komunikativ hem söz kompetenşiyasının ilerletmesindä en önemniydir. Onnarı halizlendirmää deyni, kurikulumda genel, aradaki, başka predmetlärlän baalantılı kompetenşiaları hem eni didaktika tehnologiyaları açık belli edili.

Gagauz literatürasının okumak programasına koyuldu gagauz, rus, moldovan yazıcıların hem şairlerin en ii poeziya hem proza yaratmaları, angılarında büük terbi-etmäk potenşiali var, angıları terbiyelerlä uşaklarda büük hatırlık gagauz, moldovan hem rus dillerinä, kulturaasına, patriotluk kendi Ana tarafına, Moldovada yaşayannara, onnarın zengin ruh kulturaasına, angılarına deyni Moldova kendi Vatanyıdır.

Kurikulum eni içindekilliinä hem düzülmesinä görä normativ bir dokumenttir, angısının temelinä eski kurikulumdan en faydalı, efektif metodikalardan material alındı hem da o üüredicilerä kolaylık verir, ki yaradıcılık uurunda çalışmaa, ayırmaa efektif, faydalı metodları hem üüretmäk tehnologiyaları, kantarlamak strategiyaları.

Enilenmiş kurikulumuma görä kantarlamak-notalamak strategiyaları kriterial kantarlamak-notalamak formasında verili. Taa kolay hem başarılı kurikulumu çözmäk için bir dä GİD düzüler.

Bu GİD, düşünüriz, yardımcı olur dolu hem dooru kurikulumu kendi işindä kullanmaa. Faydalı olur bu GİD kalendar hem urok plannarını da yazmakta, üretmök ki-yatlarına analiz yapmakta, uşakların bilgilerinä hem ilerlemesinä kontrol yapmakta.

GİDtä predmetin didaktika kōteptiyası verili, kurikulumda peydalandı enilklär gösterili hem da ne sebeplän onnar enilendi.

Eni metodika tekliflerindä (GİDtä) üretmök tehnologiyaları hem kantarlamak strategiyaları belli edili.

2.2.2. Predmetin didaktika kōteptiyası

Gagauz dili şkolalarda, neredä gagauz uşakları ürenerlär, predmet gibi üreniler. O bir önemni faktordur üretmök-terbietmök proşesin ilerlemesindä hem üšek moralli, haliz insan hazırlanmasında, angısı bilers hem annêêr kimdir o. Gagauz dili oluştūrêr, ilerleder komunikativ söz becermeklerini, angıları lââzımını yaşamanın herbir sferasında, o nicä bir kolaylık, ki bilgileri hem dedelerinnän baalantıları korumaa.

Gagauz dilindä şkolacıların bilgileri hem becermekleri belli eders herbir ürenicinin kendiliini, kultura hem intelektual üšekliini, onun ruh zengenniini. Dildä açık gösterili gagauz halkın hem başka halkların da istoriyası, onnarın adetleri, halkların ruhu. Başlankı klaslarda gagauz dilin hem literatūra okumaların öğrenmesindä ürenicilerin becermekleri *lafetmektä, seslemektä, okumakta hem yazmakta* oluştūrulêr, ilerlediler.

Gagauz dili dünnä dillerindän biriydir. O türk dillerin aylesinä girer. Gagauz dili, nicä bir büyük baaşış bizim oguz dedelerimizdän kaldı. Şindi dä bizim borcumuz onu korumaa, derindän öğrenmää hem islää bilmää, zenginnetmää hem dä gelän evlad-boylarına etiştirmää.

Gagauz dili kurikulumun statusu – öğrenmök predmetiydir. Gagauz dili okul üretim planına girer, hem başka predmetlerin arasında kendi erini kaplêêr. Bunu esaba alarak, herbir ürenici onu mutlak ürensini düşer.

Üreducinin önündä pek meraklı hem sorumlu bir dava koyulêr: ürenicileri kurikulumun istediklerinä görä üretmektä hem terbiyetmektä ölä efektif kolaylıklarını kullanmaa, ki uşak urokta taa başarılı çalışsın, kaavi bilgileri kabletsin da onnarı işlerindä, praktikada kullansın.

Üretmök predmeti olarak, gagauz dili kaplêêr:

- komunikativ becermeklerini kaaviletmök (*lafetmektä, seslemektä, okumakta hem yazmakta*);
- üretmök okumak materialı – gagauz dilindä tekstlär temalara görä;
- öz fikirlär dil, söz, türlü oluşlar için material.

Başlankı klaslarda uşakların sözü lââzım ilerlesin, leksikası genişlesin, zenginlesin. Temel, en önemni dava ana dilinin öğrenmesindä sözleşmök: ürenicilär becersinnär işidilmiş sözü annamaa, kendi fikirlerini annatmaa aazdan ham yazılı sözdä *lafetmektä, seslemektä, okumakta hem yazmakta*. Bu üzerä üreducinin-ürenicinin çalışmasında söz ilerlemesi önemni iştir.

Başlangıç klaslarda gagauz dilin hem literatüra okumaların içindekiliinä aşadaki komponentläir girer:

- dilin sistemasi hem sözü için bilgilär;
- gagauz dil bilgilerin özellikleri hem onların kullanması;
- gagauz literatüra dilin normaları için bilgilär;
- läüzimni bilgilär hem becermekläir lafetmektä, sözleşmektä;
- kultura – söz bilgileri hem becermekleri;
- bilgilär, angıları göstererläir, ne türlü gagauz halkın hem başka da Moldovada yaşayan halkların istoriyasınan, adetlerinnän hem kultasınan sıkı baalan-tılar var.

Komünikativ kompetençiyası oluşturulêr dil, lingvistika, söz, kompetençiyalarınan.

Dil kompetençiyası – üürenicilär gagauz dilindä lafları dooru, literatüra normalarına görä, kullanmaa becersinnär, dil zebilliini zenginnetsinnär, gagauz dilinin laf zengininiini bilsinnär; lafların diil sade tekstin içindekiliindä, ama tekstin dışankı kullanmasında maanasını annamaa üürensinnär.

Lingvistika kompetençiyası – teoriyanın praktikaylan baalantısı gagauz dilinin üüretmesindä yardım eder uşaklara teoriyadan bilgileri lafetmektä kullanmaa (*monolog hem dialog sözlerindä, aazdan hem yazılı sözleşmektä*). Sade praktika sözündä lafların maanası, söz payların funkçiyası, cümlelerin maanası açıklanêr.

Söz kompetençiyası – dilin kullanmasını sözleşmektä halizlendirir da esaba alınêr, neçinki onun kullanması aazdan hem söz baalantısını ilerleder.

Davranış paalılıkları:

Üürenici läüzim:

- gagauz dilinnän meraklınsın, nasıl dünnä dillerindän birisinnän hem gagauz literatürasınan da, nasıl dünnä kultasının bir payınan;
- kendi sözleşmesini taa üüsek uura kaldırsın;
- düşünmekli estetika dadını duyarak, artistik tekstini okusun;
- kendi yaradıcılığını taa üüsek uura kaldırsın;
- kendi bakışını yaşamak oluşlarına göstermää becersin;
- başka incäzanaatların literatüraylan baalantılarını, annayıp, esaba alsın;
- dilin hem literatüranın yardımınan soşial hem tabiat tarafından annamaklarını fikirlemää becersin (memleket, kişilik, dünnä, toprak) h.b.;
- aazdan hem yazılı sözün kultasını ilerletsin.

Predmetin strukturası.

Gagauz dilinin üüretmesindä didaktika, psihologiya, lingvistika temelleri predmetin bütünnä strukturası belli ediler. I-inci – IV-üncü klaslarda üüretmektä hem terbiyetmektä didaktika prinçipleri kullanılêr (bilim, sistematik-sıralık, perspektiva, etiştir-mäk) hem gagauz dilinin metodika prinçipleri (komünikativ prinçipi, gagauz dilinin hem literatüra okumaların integrir üüretmesi h.b.).

En önemni ilerletmäk – liniyalı prinçipi: aşadaki uurdan bilgilär üüsek uura geçer.

I-inci klasta komünikativ hem söz kompetençiyasında, üürenicilär teksti üürenär-kän, aazdan predmeti yazdırmaa läüzim becersinnär: formasına, renginä, büüklüünä/

küçükülüünä görä h. b.; logikayca, biri-birinä baalı, 3-4 cümledän soruşlara yada resimnerä görä aazdan söz kursunnar. Kısa teksti içindekiliinä görä koyulmuş soruşlara, yada süjet resimnerinä görä annatsinnar; annasinnar tekstin adlamasını hem kendileri teksti adlasinnar. Dilin kompetenşiyası: fonetika, grafika, kimi orfografiya kurallarına hem sintaksisin elementlerinä baalı.

II-nci klasta lafetmäk kompetenşiyası hem baalantılı söz tekstin içindekiliinä baalı: üürenicilär teksttä läözim temasını hem öz fikirini bulsunnar, onnarı logikayca paylara bölsünnär; tekstin adını koysunnar; kısa tekstleri soruşlara yada süjet resimnerinä görä, doludan (ayırmaklı) annatsinnar. Üüretmäk takriri: soruşlara hem dayanmak laflara görä yazsinnar, plana görä 3-4 cümledän annatma kursunnar (soruşlara yada süjet resimnerinä görä). Dil kompetençiyasında fonetikadan, grafikadan, lafkuruluşundan, morfologiyadan hem sintaksistän ilk bilgilär veriler.

III-üncü klasta komunikativ hem söz-dil kompetenşiyasının olusturulması yaratmanın içindekiliinä, temanın öz fikirin açıklamasına; sadä plan kısa tekstlerä düzmesinä; annatmanın struktura elementlerin açıklamak sırasına; tekstin doludan, ayırmaklı annatmasına; annatma tekstin içindekiliinä görä takrir yazmasına; aazdan tabiatın yazdırmasına; kısa yaratma (4-6 cimledän) yazmasına, teksttän, personajların yaptıklarına, kendi davranışların gösterilmesine hem dil kompetenşiyasına (fonetika, grafika, yazdırma tekstin özellikleri, lafların cümledä baalantısı, adlıın, nişannıın, işliin söz payların üürenmesine) dayanêr.

IV-üncü klasta komunikativ hem söz kompetençiyasında üürenicilär läözim: annatma, fikirlemä, yazdırma tekstin içindekiliinä kısıdan (ayırmaalı) personajlara karakteristik verärkän, analiz yapsinnar; süretlerin yaptıklarına kendi bakışını, kantarlamasını gösterebilir; mini-yaratmada yazdırma, fikirlemä, annatma elementlerini kullansinnar. Dil kompetenşiyası sintaksisä (cümlelerin gramatika temeli, ikincili payları, birsoy payları, adlıın, nişannıın, işliin, aderliin, söz payların üürenmesine) temel-lener.

2.2.3. Predmetin kurikulumunda eniliklär

Enilenmiş kurikulumda taa genişän gösteriler önemni ideyaların hem neetlerin sisteması, çünkü bu kurikulumda üüretmäk proşesi kompetenşiyalara hem da yukarda açıklanmış annamaklara görä geçirilecek (üürenici annêêr ne o bilir hem bilir neredä hem nasıl kullanmaa kendi bilgilerini).

Kurikulumun hazırlamasında baş neet – onu ilinnetmää, annaşılı olsun üüredicilerä, şkolacılara, ana-bobalara, çünkü onnar taa aktiv pay alsinnar uşakların üürenmesinin hem terbiyetmesinin prořesindä. Kurikulum temellener 6 *speşifika kompetenşiyasına*:

1. Türlü söz situatıyalarında aazdan informaşiyaların kavraması hem annaması, üüretmäk prořesindä kendi dikatlıını göstererek.
2. Komunikativ kontekstinä denkliini göstererek, aazdan informaşiyaların enidän kurması.
3. Türlü söz situatıyalarında yazılı informaşiyaların kavraması hem annaması, uygun okumak tehnikasını göstererek.

4. Söz kontrolünü hem yaratıcı çalışmasını göstererek, yazılı informaşiyaların enidän kurması.
5. Üürenmæk kendibaşlıını göstererek, bilgi verici, praktika hem komunikativ davalarını çözmää deyni dil bilgilerin kullanılması.
6. Okumak meraklıını göstererek gagauz milletini hem dünnä kulturasını üürenmää deyni, okuyan çalışmasının önetmesi.

Kurikulumda ilk grafada, tablişalarda, herbir speşifika kompetenşiyasına görä, subkompetenşiyalar (kompetenşiya birimneri) veriler; ikinci grafada içindekiliin birimneri (единицы содержания) veriler. Sanêrı, ki üüredicinin çalışmasını ilinnedecek hep bu grafada maasuz hazırlanmış speşifika terminneri; üçüncüä – sözleşmæk temaları, sınışlar (onları üüredici kendi istediinä görä ayırabilir) didaktika oyunları, son beceremêlär hem bilgilär: produkt. Herbir üüretmæk yılın sonunda, üürenicilerin yaş uurlarını esaba alarak, son produktlar verili: ne läüzim bilsin hem becersin şkolacılar yılın sonunda.

Esaba alınır saydı, ki en önemni neetimiz – kurikulumu ilinnendirmää, yazalım taa nesoy diişilmêlär peydalandı eni kurikulumda.

Birinci klasta: ilk semestrada üürenicilerin dil-söz kompetenşiyası ilerledilecek, genişledilecek. Bunun için herbir temaya görä laflar veriler: **ana tarafımız, şkola, aylä, meyvalar, zarzavatlar, yıl zamannarı, ev hayvannarı, yaban hayvannarı, kuşlar, daa, kalın hem incä vokallar; adam, kson sesleri; küü/kasaba, sesli hem sessiz konsonnar; oyuncak, çetin hem yımışak konsonnar; çiçeklär, tekrar.** Herbir temaya görä bukvalıktan öncä üürenilän söz teopiyyasından temalar: **söz, tekst, cümlä, laf, kısım, vokal hem konson seslär, urgu.**

Başka klaslarda ilinnendirmæk neentlän türlü diişilmêlär oldu.

Bizim bakışımıza görä, üürenicilerin sözlerini (pasiv hem aktif sözlüklerini) ilerletmää yardım edecek kurikulumda, maasuz ayrılanmış, temalara görä laflar, onnar tablişada verili.

Enilenmiş kurikuluma görä kantarlamak-notalamak da başka türlü hesaplandı. O olacek eniyçä, kriterial kantarlamak-notalamak formasında, nezaman üüretim hem kantarlamak-notalamak düzüler kriteriyaların hem deskriptorların yardımınnan.

- **Kriterial kantarlamak-notalamak** – o, açan üürenicilerin başarıları ölçülerlär deskriptorların yardımınnan, angısı üüretim proşesidä uşaan individual başarıasını gösterer hem da başarıya görä kompetenşiyayı düzmektä yardımcı olêr.
- **Kantarlamak-notalamak kriteriyaları** – o kurulu önemni kalitelär, onları üüretim proşesin düzmesindä, verimlilerindä olur görelim hem onnar, bir sistema gibi, bu türlü tanınacek: „kriteriya = üüreniciyi kaliteli üüretmæk proşesidir”.
- **Deskriptorlar** – kaliteli kantarlamak-notalamak kriteriyaları, angıları üürenicinin kompetenşiya uurlunu gösterêlär hem gerçekleştirêlär (*en küçük/mini-mal, orta, en üüşek/maksimal uurları*).

Bunu esaba alarak, deskriptorlar kolaylık verêlär uşaan üüretim uurlunu kaliteli kestirmää, kararlamaa (orta, ii, çok ii, eterli).

I-IV klaslarda kantarlamak tipleri:

- ✓ ilkinci kantarlaması (İK);
- ✓ formativ kantarlaması (FK);
- ✓ toplam (sumativ) kantarlaması (TK).

2.2.4. Üretmek stratejileri hem genel metodika teklifleri

Başlangıç klaslarda öğrencilerin öğretmesinde hem terbiyesinde genel öğretmek ihtiyaçları bunlardır:

- yüksek kültürel insanı terbiyemeli;
- estetik tarafından bilgileri vermeli;
- düşünmeli okuyucuyu hazırlamalı;
- bilgilerin dil teorisinde temelini koymalı;
- söz becermelerini ilerletmeli;
- yüksek ahlaklı iletişim kişiyi terbiyemeli.

Bu ihtiyaçları hızlandırmamalı demeyi, eni kurikulumda açık veriler özel yetenekler hem subyetenekler (yeteneklerin birimneri). Onları gerçekleştirmemeli demeyi, geleneksel hem eni didaktik teknolojilerini gerekli kullanmalı. Üretici var nasıl öğretmek sürecinde kendibakışına göre sınıflarla, işlenen öğretmeyi doldursun, onların ihtiyaçları kurikulumun istediklerine bağlı. Bu ihtiyaçlar (stratejiler) seslemeli, öğretmeli, okumakta, yazmakta oluşturulmuş, ki öğretmenin sonunda kişinin iletişim becermeleri taa yüksek uura kaldırılmalı.

Eni kurikulumun istediklerine göre, gagauz dilinde öğretmek-terbiyemeli konseptleri ister, ki gagauz dili öğrenilsin dil sade bilmek için, ama taa çok yaşamakta kullanmak için.

Başka lafları, gagauz dili gerekli taa çok pratikada kullanmak için öğrenilsin. Örneğin, istememeli uşaklara kaligrafiya, gramatika, orfografiya tarafından bilgi verilecek, uşakların fikirleri taa başarılı ilerledilecek hem de kültüre tarafından terbiyemeli.

Birinci klasta yazmak-okumak urokları bütün öğretmek yılın zamanında üç kez haftada olmalı.

İlk iki haftada urokları uzunluğu 30-35 dakika olmalı. Öğrencilerin, fizik hem psikoloji tarafından yaş uurlarını esaba alarak, aazdan hem yazılı işleri gerekli douru sistemli değiştirmemeli, sıralamalı. Urokta mutlaka jimnastik dakikaları gerekli olsun: ilk semestrada iki kez urokta, ama ikincide – bir kez.

Birinci klasin ilk semestresinde, nicä de bütün bu öğretim basamaında, en önemli iş – öğrencinin sözünü ilerletmeli.

Söz ilerletmenin formları:	
	sözlük kurmalı;
	metin yaratmalı kopya yapmalı;
	resimlere göre masal kurmalı;
	sorulara göre anlatma kurmalı;
	yaratmalı diktant;
	serbest diktant;
	ayrımli takdir;
	yaratma h.b.

Eni lafların dostlaşmak metodikası:

- I. Eni lafları okumak, açık söylemek (*individual, çift-çift, bütün klaslan*).
- II. Eni lafların semantikasınan işlemek:
 - başka dillerdän lafların benzeşmesini açıklamak;
 - internatıonal lafları, terminologiyaları bildirmek.
- III. Eni lafların sinonimnerini, antonimnerini açıklamak (*rus dilinän lafları siirek sırada çevirmää*).
- IV. Türlü resimnerin yardımınan eni lafların maanasını açıklamak.

Eni lafların işlemek:

- I. Verili lafların lafbirleşmesi kurmak.
- II. Kurulu lafbirleşmelerini konteksttä kullanmak.
- III. Dialogta, monologta, türlü situatıyalarda eni lafları kullanmak.
- IV. Laf aylesi düzmek: ev-evcaaz-evcecik.

Üreñicilerin sözlüünü ilerletmek kolaylıkları:

Enilenmiş kurikulunun baş neeti – üreñici serbest, logikayca hem gramatikayca dooru kendi fikirini, düşünmeklerini, duygularını söylemää, açıklamaa becersin.

Bu üzerä üreñicinin önündä bir dava bulunêr – ilk günnerdän uşakların sözlüünü savaşınnan ilerletmää, leksikasını zenginnetmää, bulmaa ölä efektif metodlarını, angıları bu davayı çözmää yardım edeceklêr.

Gagauz dilinin hem literatıura okumaların üreñmesindä genel neet:

„Üreñicilerin baalantılı sözüünü ilerletmää, onların söz kompetenşiyasını taa başarılı düzmää, onnara komunikativ yolunu göstererek”.

İlk adımnar bu yolda *birinci klasta*, cümlä düzmektä yapılêr. „Cümlenin büük rolü var uşakların sözüünü ilerletmektä. O bir bitmiş fikiri gösterêrkän, sözüün birimi olêr fikirlemektä hem sözleşmektä”, – yazdı A. İ. Gvozdev.

Cümläylän işlêrkän, läüzım bu sıralılı kullanmaa:

- 1) üreñicilerin şkolayadan kabledilmiş bilgilerini sistemaya getirmää;
- 2) sadä, taman cümleleri düzmää becermää;
- 3) üreñici resimi gösterer, ona görä, cümlä düzer (örnek gibi). Sora da üreñicilêr benzeyän resimnerä görä, kendibaşına cümlä düzerlêr.

Bu iş çekeder en ilk uroktan da herbir gagauz dili uroonda sistemada götürüler. Yazmak hem okumak urokları integrir geçer.

Küçük şkolacılar üreñmek-terbietmek proşesindä iş kıyatlan en önemniydır. Gagauz dili uroklarında dışankı okumaklara haftada 15-20 minut veriler. Bu uroklarda yaratmayı üreñici okuyêr, uşaklar, seslêrkän, üreñerlêr yaratmanın içindekiliini anamaa.

Herbir uşaan yaşamasında okumaa-yazmaa üreñmää en läüzımnı hem önemni iştir. Bu yaşamak vakıdında şkolacının fikirlemesi, sözleşmesi, kişilik duyguları bütündän ilerleer.

Okumak-yazmak üreñmesi oyun formasında geçer, çeşitli söz oyunlarını kullanılêr. Onnarin yardımınan şkolacılar ses (fonetika) analizini yapêrlar, lafların özelliğini esaba alarak; sözleşmektä sesin kullanmasınan meraklanêrlar (seslerdän kısım, kısım-nardan laf düzerlêr, laflardan cümlä, cümlelerdän tekst kurêrlar).

Üörenmektä uşaklar materialın içindekiliini uydurêrlar, yaraştırêrlar, bu üzere onnar läözüm durmamayca düşünsünnär; analiz, sintez yaparken kendi çıkışlarını, kararlarını inandırısınar; çok cuvabın arasında doorusunu bulsunar, ayırsınar. Bu üöretmök vakıdında en büyük paallık, ki üöretmenin temeli koyulêr; uşaan istedikleri dili bilmää oluřturulêr, yaradıcı fikirlemesi onun sözündä ilerleer.

Bir urokta üörenicilerä läözüm türlü işlar hem sınışlar verilsin: iş mikrogrupalarda, individual, diferentşial hem toplam bütün klaslan geçsin.

Uşaklar hevezlän üörensinnär deyni, onnarı läözüm meraklandırmaa: türlü üöretmök davalarını didaktika oyunların yardımınan çözmää, taa çok çeşitli iş vermää (krosword, şarada, rebus, oyun h.b.); eni teknolojiyaları kullanmaa.

Yazmak-okumak urokları bütün üöretmök yılın zamanında üç kerä haftada geçerlär.

İkinci klasta üöretmök-terbietmök proşesindä iş tekstä görä taa derindän geçer. Üörenicilerin bilgileri tekstin adlaması, teması, öz fikiri için oluřturulêr.

Yaratmanın içindekiliini annamaa deyni, ikinci klasta türlü okumak çeşitleri kul-lanılêr (seslän, kendi-kendinä, biri-biri ardına h.b.). Okunmuş tekstä görä sadä plan düzerlär, kendi bakışlarını yazdırılmış olaylara, personajlara açıklêrlar. Söz kultura-sını ilerlederlär.

İlkinki bilgilär fonetikada, leksikada, gramatikada, lafkuruşunda, orfografiyada, sintaksistä kabul ediler, oluřturulêr (becermeklär analiz-sintez yapmaa; yaraştırmaa, bölümnerä payetmää, bütünneřtirmää materialı).

Praktika gösterer, ani şkolacılar taa havezlän üörenerlär hem yapêrlar herbir işi, açan uroklar çeşitlener oyun elementlerinnän, yarışmaylan. Oynayarak, uşaklar taa ilin, taa kolay aklılarında tutêrlar o bilgileri, angıları läözüm üörenicini aklısında kalsın.

Üöredici uşakların üöretmesindä herbirin eksklüziv özelliini läözüm esaba alsın.

Ama urokta hepsi läözüm eterli olsun (çok olmasın); uşakların fikirlemesi ilerlesin bölä:

Üçüncü, dördüncü klaslarda gagauz dilinin üöretmesindä şkolacıların komuni-kativ bilgileri läözüm ilerlesin. Bu neet oluşturulacak ozaman, açan uşaklar diil sade çok hem dooru lafedeceklär gagauz dilindä, ama düřüneceklär dä. Üöretmök mate-rialınnan tanışarkan, başka birbişeyä onu benzedärkän, uydurarkan, üörenicilär taa havezlän herbir işi yapêrlar, düřünerlär (analiz-sintez, çıkış yapêrlar, argumentleerlär, dooru karar başka cuvap variantların arasından ayırêrlar).

Butakım en büyük paallık oluřturulêr – yaratmalı düşünmök, angısı üöretmenin bütün temeliydir.

Pek faydalı uroklarda kullanmaa problemalı işleri, açan şkolacılar veriler için bir parçası, bir bölümü, ama bütünnä açıklanmêr da üörenici läözüm kendisi düşünsün, aarayıp, dooru cuvap soruşa bulsun.

Lääzim otakim kurmaa urokları, açan herbiri var nicä sölesin kendi fikirini bu prob-lemaya görä, açan problema birisini dä brakmêêr bir tarafta, hepsini düşündürder. Üürenici üüretmektä diil obyekt, ama o üüretmenin subyekti. Üüredici şkolacılar vermeer hazır bilgileri, ama herbir urokta, menedjer olarak, meraklandırêr uşakları; ölä onnarı üüreder, ki kendileri bilgileri aarasınnar, bulsunnar, kullansınnar.

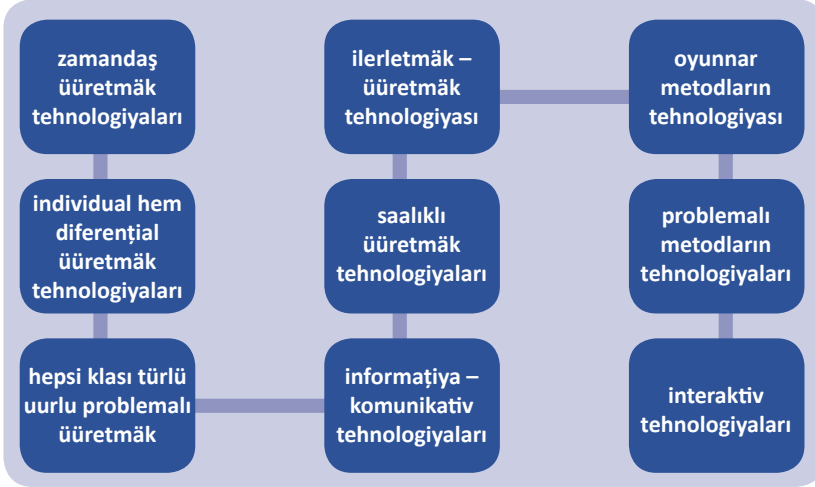
Üçüncü, dördüncü klaslarda okumak-yazmak uroklarında oyun elementleri taa kullanılêr. Oynarkan, üürenicilär taa ilin, taa kolay kapêrlar, aklılarında tutêrlar o bilgileri, angıları mutlak lääzim kalsın şkolacıların aklısında.

Üüretmæk metodika çeşitleri herkerä baalı üüretmæk neetlerinä, praktikada dili kullanmaa (monologlu hem dialoglu sözündä, aazdan hem yazılı sözleşmektä).

Büünkü şkolada üüretmæk proşesindä taa sık düşer tehnikayı kullanmaa (DVD, CD, kompyüter h.b.).

Sade tradişional metodları bugünkü eni tehnologiyalarlan birerdä kullanarkan, var nasıl ölä meraklandırmaa üürenicileri, ki onnar istesin kendibaşına bilgileri aar-maa, becermeklerini ilerletmää, beensin, sevsin, istesin üürenmää.

Eni tehnologiyaların çeşitleri:

2.2.5. Başlankı klaslarda kantarlamak strategiyaları

Nicä dä taa yukarda açıklanmıştı, enilenmiş kurikulumu göre kantarlamak-notalamak okullarda eniyçä yapılacak. O geçirilecek kriterial kantarlamak-notalamak formasında, nezaman üüretim hem kantarlamak-notalamak düzüler kriteriyaların hem deskriptorların yardımınnar.

Başlankı klaslarda (KOD annamasında) kantarlamak tipleri:

- ✓ **İlkinci kantarlaması (İK);**
- ✓ **Formativ kantarlaması:**
 - etaplara göre formativ kantarlaması (EFK);
 - lääzimnı materialın formativ kantarlaması (LMFK-noktalamak);
 - interaktiv formativ kantarlaması (İFK);
- ✓ **Toplam (sumativ) kantarlaması (TK);**

İlkinci kantarlamak (İK) geçiriler urokta bilgilerä aktualizatiyä yapmanın önündä, yılın, semestranın çeketmisindä yada eni modulü çekedeceykän üürenmää .

Kullanılêr kantarlamak instrumentlerin yardımınnan aazdan, yazılı yada praktika işlerindä, testlerdä, türlü sormak formalarında (nica matematika diktantı, dooru/yalan sölenmiş diktantı, didaktika oyunu „Ölä yada diil ölä“ h.b).

İlkinci kantarlamakta instrumentlerin arasında olur kullanılsın interaktiv tehnikları da („Bilerim-İsteerim bilmää-Annadım“ h.b.).

Üürencilär var nasıl kendilerini kantarlamasınnar.

Notalanêr üürencilär laflan: *pek işlää, islää, maşalla, eterli.*

Toplam (sumativ) kantarlaması (TK) proektlanêr, sora da geçiriler (üüretmək yılın, semestranın, modulün) sonunda.

Önce yapılêr analiz-sintez uuraşımı (1-3 saat, kontekstä baalı) tekraralamakta/üürenmektä, üürencilerin ilerledilmesindä.

Kantarlamak instrumentleri: test (speţifikasiya matritası hem kantarlamak baremi, kontrol işi aazdan, yazılı, praktika uurunda). Olabilir alternatif matodları da kullanılsın: proekt, portofolio, aaraştırmak.

Üüredicinin borcu ölä geçirmää bu kantarlamayı, ki şkolacılar korkusuz onu yap-sınnar.

Formativ kantarlaması:

- **etaplara görä formativ kantarlaması (EFK)** geçiriler üüretmək-üürenmək protesin bütün uzunnuunda, sonunda da sumativ kantarlaması geçiriler:
 - instrument: 1-3 produkt herbir subkompetenţiyaya son bilgilär hem becermeklär (produkt) üürenilecek;
 - üürencilär var nasıl kendi-kendilerini kontrol etsinnär, kantarlasınnar;
 - üüredici ii laflarlan onnarı kantarlêêr (stimul, ama diil takazalamak).
- **läüzımnı materialın formativ kantarlaması (LMFK-noktalamak formasında) doldurêr:**
 - EFK-yı da formativ kantarlamamanın durmamayca karakterini gösterelär bir modulä görä hem subkompetenţiyaya, angısı koyulu bu modulä;
 - başarılêr bir-iki produktlan, angıları yakışêrlar bu temaya görä;
 - var nasıl geçirilsin bütün klaslan yada diferenţial, aazdan, yada yazılı, praktik uurunda individual hem grupalarda.
- **İnteraktiv formativ kantarlaması (İFK):**
 - gösterer durmayınca kantarlamak karakterini bir modulä görä (uroon netlerine görä) kantarlanêêr lafalan, jestlan, gülümsemäklän, mimikaylan, ii davranışlan;
 - içindekiliinä görä: dooru yazılı, original, demekli okudu, dikatlık gösterdi, açıkgözdü;
 - kendi-kendilerini hem dostlarını kantarlêêrlar;
 - çıkışlar bireri yazılmêêr.

III-IV klasta Aazdan toplam kantarlaması (ATK)

Aazdan kantarlamakta üüredici şkolacının başarılarını esaba alêr hem da gecirer onu sözleşmək formasında. Aazdan toplam kantarlaması (ATK) var nasıl olsun

yazılı formada da, nicä toplam kantarlaması, onun neeti aazdan sözleşmäk kompetñiyasının uurunu kontrol etmäk:

- okunmuş yada seslenmiş tekstin içindekiliini dooru annamak;
- eni tekstlerdä üürenilmiş lafları tanımak (kullanmak);
- türlü tekst tipinä görä aazdan tekst kurmak.

ATK üürenicilerin özelliklerine görä, semestranın uzunnuunda kullanılır. O var nasıl geçirilsin modulün türlü etapında (diil sade sonunda), koyulmuş neetlerä görä.

ATK (aazdan kantarlamakta) var nasıl türlü formada geçirilsin: intervyü, aazdan yaratma, dialog, aazdan sözleşmäk, prezentañiya.

1-inci klas (1 semestr)

Hepsi 49 saat

No	Söz kompetñiyası	Dil temaların birimneri	Saatlar
1.	Ana tarafım.	1. Söz.	2
2.	Şkola. Biblioteka.	2. Tekst.	4
3.	Aylä.	3. Cümlä. Annatma cümlä.	2
4.	Meyvalar.	4. Soruş, şaşama cümlä.	4
5.	Zarzatlar.	5. Laf.	3
6.	Yıl zamannarı.	6. Kısım.	6
7.	Ev hayvannarı.	7. Urgu.	6
8.	Yaban hayvannarı.	8. Seslär.	3
9.	Kuşlar.	9. Vokal sesleri.	4
10.	Daa.	10. Kalın hem inca vokallar.	3
11.	Adam. Ev.	11. Konson sesleri.	4
12.	Küü. Kasaba.	12. Sesli hem sessiz konsonnar.	4
13.	Oyuncak.	13. Çetin hem yımışak konsonnar.	2
14.	Çiçeklär.	14. Tekrar. Söz. Cümlä.	2

***olabilir saatların sayısını diıştirmää**

No	Söz-dil kompetençiyası	İçindekiliin birimneri	Saatlar
1.	Daa.	Ses [a], bukvalar A,a.	42
2.	Oyuncak.	Ses [u], bukva U,u.	
3.	Aylä.	Ses [m,m'], bukvalar M,m.	
4.	Ev hayvannarı.	Ses [o], bukvalar O,o.	
5.	Ev hayvannarı.	Ses [i], bukvalar İ,i.	
6.	Adam.	Ses [ş,ş'], bukvalar Ş,ş.	
7.	Yıl zamannarı. Kış.	Ses [b,b'], bukvalar B,b.	
8.	Bostanda. Yaz.	Ses [k,k'], bukvalar K,k.	
9.	Yıl zamannarı. Güz.	Ses [l,l'], bukvalar L,l.	
10.	Yıl zamannarı. İlkyaz.	Ses [e], bukva E,e.	
11.	Ev.	Ses [n,n'], bukvalar N,n.	
12.	Ev kuşları.	Ses [i], bukva İ,i.	
13.	Meyvalar.	Ses [d,d'], bukvalar D,d.	
14.	Ekmeç.	Ses [s,s'], bukvalar S,s.	
15.	Kasaba.	Ses [r,r'], bukvalar R,r.	
16.	Küü.	Ses [ä], bukva Ä,ä.	
17.	Eşilliklär.	Ses [ö], bukva Ö,ö.	
18.	Baa.	Ses [ü], bukva Ü,ü.	
19.	İmeklär. Kaplar.	Ses [t,t'], bukvalar T,t.	
20.	Benim Gagauziyam.	Ses [g,g'], bukvalar G,g.	
21.	Yaban hayvannarı.	Ses [y'], bukvalar Y,y.	
22.	Yaban kuşları.	Ses [z,z'], bukvalar Z,z.	
23.	Göçmen kuşları.	Ses [p,p'], bukvalar P,p.	
24.	Şkola.	Ses [v,v'], bukvalar V,v.	
25.	Çiçeklär.	Ses [ç'], bukvalar Ç,ç.	
26.	Ana tarafım.	Ses [c'], bukvalar C,c.	
27.	Şkola tertipleri.	Ses [f,f'], bukvalar F,f	
28.	Benim klasım.	Ses [h,h'], bukvalar H,h.	
29.		Ses [j,j'], bukvalar J,j.	
30.	Masal dünnesi.	Ses [ê], bukva Ê,ê.	
31.		Ses [ț,ț'], bukvalar Ț,ț.	
32.		Alfabet.	
	Bukvalıın üürenmisindän sora.	Bukvaları üürenmää. Onnarlan kısım, laf, tekst okumaa. Kalın, incä, urgulu, urgusuz vokallar. Sesli, sessiz, çetin, yımışak, çiftli, çiftsiz konsonnar. Alfabet. Alfabetçä bukvaların adları Bän şansora okuyërim. Söz. Dialog. Monolog. Tekst. Cümlä. Laf. Urgan. Büük bukva adlarda, soyadlarda, bobayçalarda. Lafar, angıları cuvap ederlär soruşlara kim? ne? Lafar, angıları cuvap ederlär soruşlara nesoy? angı? Lafar, angıları cuvap ederlär soruşlara ne yaptı? ne yaper? ne yapacek?	8
		Tekrar.	

Bu saatların arasında: Üretmek diktantı –1, Kontrol yazması (kopyä yapmak) –1.
Birinci klasta kantarkamak diskriptorların yardımınan geçiriler:

- öğrenici işi kendibaşına yapêr;
- üredici destek olêr öğreniciyâ, işin kimâr zor erlerindä;
- şkolacı ürediciylän barabar işi sonunadan yapêr.

Üredici geçirer ilkinki kantalamayı (İK) hem formativ kantarlamayı (FK), nasıl yukarda da söylenildi, ama sumativ kantarlamasının (SK) sayısı birinci klasta –3 (SK): birêr – herbir semestranın sonunda, bir da yılın bitkisindä.

Gagauz dili II-nci klas

Hepsi 50 saat.

No	Söz kompetenşiyası	Dil temaların birimneri	Saatlar
1.	Ana tarafım.	I-inci klasta üürenilmiş materialı tekrarlamaa.	10
2.	Şkola.	Uzun vokallar.	2
3.	Aylä.	Vokal garmoniyası.	2
4.	Meyvalar.	Konsonnar. İkili konsonnar.	2
5.	Zarzavatlar.	Laf. Kısım. Urgu.	1
6.	Yıl zamannarı.	Lafların geçirilmesi.	2
7.	Ev hayvannarı.	Cümlä hem laf.	2
8.	Yaban hayvannarı.	Söz. Baalantılı söz. Tekst.	2
9.	Kuşlar.	Cümlä. Cümlelerin baş payları.	2
10.	Daa.	Lafın kökü. Senselä laflar, birköklü laflar.	2
11.	Adam. Ev.	Laflar, angıları predmetlerin adlarını göstererlär da cevap ederlär soruşlara Kim? Ne?	6
12.	Küü. Kasaba.	Laflar, angıları predmetlerin nişanını göstererlär da cevap ederlär soruşlara Nesoy? Ne türlü? Angı?	4
13.	Biblioteka.	Laflar, angıları predmetlerin işlemini göstererlär da cevap ederlär soruşlara Ne yaptı? Ne yapêr? Ne yapacak?	5
14.	Sport.	Büük bukva adların bobaycaların, soyadların, hayvannarın laaplarında, küülerin, kasabaların, deerelerin adlarında lafların ilk bukvasını yazmakta.	3
		Tekrar.	5

Bu saat. arasında: Üretmek diktantı –2, kontrol yazması (kopyä yapmak) –2, test –2, kontrol diktantı –1.

İkinci klasta kantarkamak diskriptorların yardımınan geçiriler:

- öğrenici işi kendibaşıma yapêr;
- üredici destek olêr öğreniciyâ, işin kimâr zor erlerindä;
- şkolacı ürediciynän barabar işi sonunadan yapêr.

Üređici geçirer ilkinki kantalamayı (İK) hem formativ kantarlamayı (FK), nasıl yukarda da sölenildi, ama sumativ kantarlamanın (SK) sayısı ikinci klasta –3 (SK): birär – herbir semestranın sonunda, bir da yılın bitkisindä.

Literatura okumaları II-nci klas

Hepsi 49 saat

No	Literatura temaları*	Saatlar
1.	Renkli güz.	5
2.	Benim Moldovam. Sevgili Bucaam.	6
3.	Ne gözäl kışlar bizdä.	5
4.	Adam dostsuz-kär kolsuz.	5
5.	Anadan paalı hiç yoktur.	5
6.	İilik hem körlük.	4
7.	İsteyärsän kısmetli olmaa-sayma zaametini.	3
8.	Etiket.	3
9.	Kurt-kuşlar, eşilliklär-bizim zenginniimiz.	3
10.	İlkyaz geldi-dünnä dirildi.	4
11.	Tabiat bizi sarêr.	3
12.	Masallar.	3

Söz-dil kompetenşiyaları geçiriler literatura temalarına görä.

Gagauz dili III-üncü klas

Hepsi 50 saat

No	Söz kompetenşiyası	Dil temaların birimneri	Saatlar
1.	Ana tarafım.	II-nci klasta üürenilmiş materialı tekrarlamaa.	9
2.	Şkola.	Söz. Dialog.	1
3.	Meyvalık.	Tekst.	1
4.	Zaravatlar.	Cümlä. Laf.	1
5.	Daa.	Laf kuruluşu.	5
6.	Yaban hayvannarı.	Söz payları.	3
7.	Hayvannar(ev). Kuşlar.	Adlık.	12
8.	Yılın zamannarı. Küü. Kasaba.	Nışannık.	5
9.	Aylä. Adam. Ev.	İşlik.	9
10.	Biblioteka. Sport.	Tekrar.	4

Bu saatların arasında: Üretmek testleri –3, üretmek takriri –2, üretmek yaratma –2, kontrol diktantı –1.

Üçüncü klasta ilkinci kantarlamak (İK) hem formativ kantarlamak (FK) deskriptorların yardımınan geçiriler, ama sumativ kantarlamasını üredici şkolacının işinin kalitesini laflan kantarlêr: *pek ii, ii, eterli* da bu laflar jurnalda yazılêr – *Pi, I, E*.

Literatura okumaları III-üncü klas

Hepsi 49 saat.

No	Literatura temaları*	Saatlar
1.	Şkola.	3
2.	Adam kişilii.	2
3.	Adam hem söz etiketi.	6
4.	Literatura adamın yaşamasında.	2
5.	Adam hem aylä.	6
6.	Zaamet adamın yaşamasında.	4
7.	Kasaba, küü hem onnarın anılmış gösterilecek erleri.	3
8.	Adam hem tabiat.	7
9.	Eşilliklär adamın yaşamasında.	2
10.	Adam hem Vatan.	5
11.	Saalık hem sport.	1
12.	Dostluk hem dostlar.	2
13.	Adam hem incä zanaatlık.	1
14.	Masallar.	5

* **Söz-dil kompetenşiyaları geçiriler literatura temalarına görä.**

Gagauz dili IV-üncü klas

Hepsi 49 saat

No	Söz kompetenşiyası	Dil kompetenşiyası	Saatlar
1.	Ana tarafım. Şkola.	III-ncü klasta üürenilmiş materialı tekrarlamaa.	7
2.	Meyvalık. Zarzavatlar.	Cümlä.	2
3.	Daa. Yaban hayvannarı.	Söz payları.	1
3.	Hayvannar(ev) Kuşlar.	Adlıklar.	14
4.	Yılın zamannarı. Küü. Kasaba.	Nişannık.	4
5.	Aylä. Adam.	Aderlik.	2
6.	Ev.	İşlik.	13
7.	Biblioteka.	Tekst.	2
8.	Sport.	Tekrar.	4

Bu saatların arasında: Üüretmök testleri –3, üüretmök takriri –2, üüretmök yaratma –2, kontrol diktantı –1, kontrol testleri –1.

Literatura okumakları IV-üncü klas

Hepsi 50 saat.

No	Literatura temaları*	Saatlar
1.	Şkola bizim yaşamamızda.	8
2.	Adam kişilii.	2
3.	Adam hem söz etikası (kulturası).	2
4.	Literatura adamın yaşamasında.	3
5.	Adam hem aylä.	7
6.	Zaamet adamın yaşamasında.	2
7.	Zanaat ayırmak.	2
8.	Kasaba, küü hem onnarın anılmış gösterilecek erleri.	3
9.	Adam hem tabiat.	7
10.	Adam hem Vatan.	3
11.	Saalık hem sport.	2
12.	Dostluk hem dostlar.	3
13.	Adam hem incä zanaatlıın ilgileri.	2
14.	Masallar.	4

*** Söz-dil kompetenşiyaları geçiriler literatura temalarına görä.**

Dördüncü klasta kantarlamak için kursalar yapılacak

3. Gagauz halkın istoryası, kultura hem adetleri

3.1. „Gagauz halkın istoryası, kultura hem adetleri” predmetin kurikulumu

3.1.1. Predmetin speşifika kompetenşiyaları

1. Kendi etnika hem vatandaşlıın (gagauz) birtakımnıını, halkın paalılıklarını, kultura çeşitliinä ilişki olmasını akıl vererek hem dä kendi milletin etnokultura başarılarını Moldova Respublikasının bütün cümnä birliindä gururlu açıklamaa.
2. Çeşitli (türlü) tekstlerdä, kontekstlerdä hem dä olaylarda etnokultura simvollarının, vaarlıklarının, ruh paalılıklarının birtakımnıını annamaa hem dä gagauz halkın istoryasına, kultura zenginniinä pozitiv davranmasını göstermä.
3. Üürenmäk hem hergüncü kontekstlerdä gagauz tradişiyaları için bilgileri kullanmaa, görünän istemäklä hem hazırlıklan korumaa hem üürenmä deyni çalışmasında aktiv pay almaa.
4. Kendi etnokultura topluluun istoryasında üürenmä tekstlerinä komentariya yapıarak, etnokultura paalılıklarını millet hem genel insannık paalılıkların araştırması, Moldova Respublikası halkların dillerinä, tradişiyalarına, onnarın etika hem estetika normalarına görünän meraklık hem hatır göstererek.

3.1.2. Predmetin administratşiya etmesi

„Gagauz halkın istoryası, kultura hem adetleri” predmetinin statusu	Üüretim proşesindä kullanmak	Klas	Saatların sayısı haftada	Saatların sayısı bütün yılda
Mutlak üürenilän predmet	Dil hem sözleşmäk (halkın adetleri için genel bilgilär)	I	1	34
		II	1	34
		III	1	34
		IV	1	34

Saatların sayısı (yaklaşık) hem içindikilerin birimleri

Klas	Temalar	Saatların sayısı
I	Benim Vatanım – Moldova Respublikası.	4
	Ana dilim – tatlı bal.	2
	Bän hem benim ayläm.	8
	Yıl zamannarı (Kış yortuları).	3
	Bän hem dolay dünnä.	7
	Yıl zamannarı (İlkyaz yortuları).	3
	Yaz geldi – güneşi getirdi.	3
	<i>Üüredicinin bakışına görä.</i>	3
II	Gagauziya hem Moldova Respublikası – burada bizim Yuurtluumuz.	3
	Ana dilim – gözäl ses.	2
	Açan toplanêr aylä.	8
	Yıl zamannarı (Kış yortuları).	4
	Bän hem dolay dünnä.	6
	Yıl zamannarı (İlkyaz yortuları).	4
	Yaz geldi – güneşi getirdi.	3
	<i>Üüredicinin bakışına görä.</i>	3
III	Sıcak tenni Moldova – Vatanımızdan gözäl yoktur.	3
	Ana dilim, paalı dilim!	2
	Aylenin ocaanda.	9
	İi komuşu zenginniktän dä paalı.	5
	Küü/kasaba hem küüyün/kasabanın adetleri.	6
	Gagauzların kalendar adetleri (İlkyaz, yaz geldi).	5
	<i>Üüredicinin bakışına görä.</i>	3
	IV	Moldova Respublikası hem Gagauz Avtonomiyası – birliktä yaşêêr.
Benim soyum – senseläm.		7
Gagauzların zanaatları, kulturası hem incäzanaatlılı.		8
Moldovanın anılmış erleri.		4
Gagauziyanın anılmış erleri.		4
Moldova Respublikanın komuşuları.		4
<i>Üüredicinin bakışına görä.</i>		3

3.1.3. Üretim birimleri

1 KLAS

Kompetențiya (subkompetențiya) birimleri	içindekilin birimleri	Üretim işleri hem produktlar
1. Benim Vatanım Moldova Respublikası		
1.1. Bilmää, ki Moldova onnarın Vatani. 1.2. Tanımaa Moldovanın simvollarını (bayrak, gerb). 1.3. Bilmää, ki Kişinöv – baş kasabasının adı, ana tarafın adı – Bucak. 1.4. Açıklamaa, ki Gagauz Avtonomiyası Moldova Respublikasında bulunër (simvolları: bayrak, gerb). 1.5. Bilmää, ki Bucak onnarın Ana tarafı, başka kasabaları/küüleri. 1.6. Kendi gagauzluunu duymaa, başka insannarın milletliini hem ana dillerini sıralamaa.	1. Benim Vatanım – Moldova Respublikası. • Moldova Respublikasının simvolları (bayrak, gerb). • Bizim Vatanımızın merkezi – Kişinöv. • Moldova Respublikasında Gagauz Avtonomiyası (simvolları: bayrak, gerb). • Ana tarafım – Bucak (benim kasabam/küüyüm). • Moldova Respublikasında yaşayan başka halklar, onnarın dili, tradişyaları. Speşifika terminologiyası: Gerb, bayrak, simvollar, baş kasaba, Parlament, Prezidentura. Bucak kırları, görümnü kırlar, Başkanat, Halk Topluşu.	Sözleşmäk: - temelleneräk işidilmiş tekstlerä, resimlerä, videomateriallara h.b. Moldova Respublikası hem onun merkezi için konuşmaklar; Moldova Respublikasının hem Avtonomiyanın bayraklarını resimnemäk. Didaktika oyunları: „Hadi tanışalım.“, „Resimä görä bul“. - resimä görä dialog kurmak. Produktlar: - okunmuş informaiyanın maanasını dooru annamak; - simvolları tanımak (Moldovanın, Gagauziyanın); - kendi gagauzluunu duymak.
2. Ana dilim – tatlı bal		
2.1. Annamaa, ki onnarın ana dili – gagauz dili. 2.2. Tanımaa gagauz halk yaratmalarını. 2.3. Ezber bilmää, okumaa küçüräk halk yaratmalarını.	2. Ana dilim – tatlı bal • Ana dilimiz – gözäl gagauzçamız. • Bizim ana dilimiz – gagauzça, dooru danışmak. • Gagauzların halk yaratmaları: - ayılmaklar, uygun söziär, - söyleyişlär, bilmeycelär, - masallar.	Sözleşmäk: - gagauz dili – ana dili için, annatmak; - halk yaratmalarını işidärkän annamak; - küçüräk halk yaratmalarını ezber bilmäk; - audio materialları halk yaratmalarının seslemäk hem çalmak.

	<p>Spetifika terminologiyasi: Uygun söz, halk yaratması, danışmak.</p>	<p>Didaktika oynunnari:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Çöz bilmeceyi“, dramatiizatiya „Eldivencilik“, Kim taa çok.“ <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - okunmuş informatiyanın maanasını dooru annamak; - biri-birinä dooru danışmak hem annatmak; - halk yaratmalarının janralarını tanımak, söylemek.
3. Bän hem benim ayläm		
<p>3.1. Sıralamaa aylenein kişilerini, kullanarak gagauz dilinin normalarını.</p> <p>3.2. Bilmää evdeki adetleri: sofraya toplanmaa, biri-birinä hatır gütmää.</p> <p>3.3. Bilmää gagauz adlarını (mamunun, bobanın, dädlunun, malinin h.b.).</p> <p>3.4. Dooru, yalpak biri-birinä danışmaa, bütüü lafları kullanmaa.</p> <p>3.5. Gagauz yortularını tanımaa, kimisini bilmää.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hisimnar (ana, boba, oolum, kızım, dädlüm, malim, onnarın adları). • Aylenein adetleri. • Naazikli olmaa (dooru danışmaa, bütüü laflar). • Hepsimizä ilin gecelär: • Duuma günü. <p>Spetifika terminologiyasi: Bütüü laflar: Saa ol! Buyur! Zaman hayır olsun! Avşam hayır olsun! Bereketli olsun! Tatlı uykular!...</p>	<p>Sözleşmäk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - konuşmalarda, resimnerä bakarak, ayleleri için açıklamak, resimnemäk; - videomateriallar aylesi için kullanmak. <p>Didaktika oynunnari:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Tanı aylenein kişisini.“, „Bän hem benim dädlüm.“, „Kim taa hızlı“. <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ayledä kişileri bilmäk, dooru tanıştırmak; - aylenein adetlerini bilmäk; - aylenein kişilerini yazdırmak; - bütüü lafları bilmäk hem kullanmak; - kimi yortuları bilmäk hem sıralamak; - tütüü kutlamalar kurmak.

4. Yıl zamannarı (Kış yortuları)

- 4.1. Bilmää, ki Eni Yil – aylä yortusu.
- 4.2. Açıklamaa Eni Yilin tradişiyalarını.
- 4.3. Sıralamaa Kolada yortusunun adetini, maanasını, çorbacıya hem ayləsinä duva etmeklerini.
- 4.4. Annatmaa Suvraki hazırlanmasını (bir çibık, kıyattan yapılı, çiçeklän donaklandırılr).
- 4.5. Sölemää trakaylan gezmäk adetini.

- Eni Yillan kutliêrız çocuklar hem kızçaazlar.
- Kolada geldi.
- Suvraki .
- Hêy – hêy.

Speşifika terminologiyası:

Ayaz Dädu, Yortu, Suvraki, Kolada, tradişiyalar, çamcaaz, dilemeklär, aylä yortusu.

Sözleşmäk:

- lafetmäktä açıklamak, ki herkezi aylədə yardımcı olsun yortuya hazırlamaa;
- Suvraki tertiplerini yazdırmak, audio, video materiallarını temaya görä kullanmak, tehnika avadannıklarını kullanmak.

Didaktika oynunnarı:

- „Sırala adetleri.“, „Resimä görä yortuyu yazdır.“, „Angı yortunun tertipi?“

Produktlar:

- Eni Yil yortusunun maanasını annamak;
- Suvraki yortunun türküsünü bilmäk;
- Kolada yortusunun tradişiyalarını annatmak, türküsünü bilmäk;
- kalendar datalarını bilmäk hem sölemäk.

5. Bän hem dolay dünnä

- 5.1. Yaraştırmaa evelki hem şindiki evleri.
- 5.2. Açıklamaa, angı evlerdä dedelerimiz yaşayarmış, nica onnar donaklıymış.
- 5.3. Bilmää açıklamaa, nelär büyüerlär evin dolayanında.
- 5.4. Bilmää açıklamaa ne büüdärmişlär evelki vaktitlar zarzavat başçasında.
- 5.5. Annatmaa beygirler için hem ev kuşları için.

- Gözäl yuvam – şen evim.
- Evelki evdä (evelki evin donaklılıı).
- Evelki aul (beygirler, ev kuşları).
- Evin yanında meyvalk hem zarzavatlık.

Speşifika terminologiyası:

Pat, bakırlık, suvacık, donaklamaa, beygir.

Sözleşmäk:

- büünkü hem evelki evlär için resimeri siiretmäk, yazdırmak, videomateriallar kullanmak;
- küçük annatmalar okumak.

Didaktika oynunnarı:

- „Donakla evi.“, „Sırala tertipleri.“, „Ne görersin?“

Produktlar:

- eski ev tertiplerini sıralamak;
- eni hem eski ev tertiplerini yaraştırmaq;
- evlerin donaklılıı için açıklamak.

6. Yıl zamannarı (ilkyaz yortuları)		
<p>6.1. Açıklamaa ilkyaz nişannarını.</p> <p>6.2. Bilmää, ki prost olmak pazarı – gagauzların gözäl adeti (ateş üstündän atlamak adeti).</p> <p>6.3. Annatmaa, nezaman „Babu günü“ yortusu olêr (genel bilgi).</p> <p>6.4. Sölemää, nezaman mamuların günü hem nicä onnarı kutlêüriz?</p> <p>6.5. Annatmaa Paskellä yortusu için (hristian yortusu).</p>	<p>ilkyaz geldi (ilkyaz nişannarı).</p> <p>Prost olmak günü (ateş üstündän atlamaa).</p> <p>Babu günü.</p> <p>Mamunun günü.</p> <p>Paskellä (hristian yortusu).</p> <p>Speţifika terminologiyası: Saçaklardan damnêêr, buzluk, çidemnär açêrlar, prost olmak, oruç, yortu, adet, baaşş, kirmızı yimirta, paska.</p>	<p>Sözleşmäk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - resimlerin yardımınnan ilkyaz nişannarı için konuşmak; - uşakların annmakları prost olmak günü için; - teklif etmek bükleri (babuyu) babu günü için annatsın; - Paskellä – hristian yortusu, açıklamaklar. <p>Diaktika oynannarı:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Sırala nişannarı.“, „Bul yıl zamanını.“ <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ilkyaz nişannarını sıralamak, başka yıl zamannarınnan yaraştırmak; - Pros olmak yortusunun sıralını açıklamak; - analara, mailerä baaşş hazırlamak, kutlamak lafları kurmak; - Paskellä yortusu – hristian yortusu. Onun maanasını açıklamak; - yortuya hazırlanmasınin sıralını yazdırmak.
7. Yaz geldi – güneşi getirdi		
<p>7.1. Açıklamaa yaz nişannarını.</p> <p>7.2. Sıralamaa meyvaları, eşillikleri.</p> <p>7.3. Bilmää, ani iyünün 1-dä – uşakların korumak günü.</p> <p>7.4. Pay almaa yortularda, adetleri korumaa.</p>	<p>Kuşlar geldi, yuvalarını düzerläer.</p> <p>Yaz geldi zenginnik getirdi.</p> <p>Uşakların korumak günü.</p> <p>Speţifika terminologiyası: Uşakların korumak günü; yaz nişannarı; zenginnik; baaşş.</p> <p>Predmetlärarası baallantıları Nota: Üiredici kendi bakişına görä bu urokları götüreer.</p>	<p>Sözleşmäk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - temaya görä konuşmak; - yortularalan baalı instenirovka düzmäk; şiir, türkü ezber sölemäk; baaşş hazırlamak. <p>Diaktika oynannarı:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Sırala nişannarı.“, „Bul yıl zamanını.“ - „Yazdır meyvaları, zarzavatları“. <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - yortuyu yazdırmak, onda pay almak; - analara-bobalara güçlerinä görä yardımcı olmak.

Yılın bitkisinde son bilgiler hem becermekler:

- Seslemää hem annamaa işidilmiş materialin informaiyasını;
 - Sölemää bük (Moldova) vatanın adını hem onun merkezini. Onun simvolikasını tanımaa;
 - Açıklamaa Ana tarafın (Gagauziya) adını hem onun merkezini. Onun simvolikasını tanımaa;
 - Sıralamaa başka dilleri, angısında lafederlär Moldovada yaşayan halklar;
 - Saygı göstermää devlet dilinää hem başka dillerää;
 - İşittynän tanımaa gagauz halk yaratmalarını;
 - Sölemää ezber gagauz halk yaratmalarını;
 - Annatmaa (soruşlara görä) kendi aylesi için, hatır büklerä gütmää;
 - Saymaa aylenin yortularını, onnar için soruşlara görä annatmaa Gagauz halk oyunlarına katılmaa.
- Paalliklar:***
- Gagauz halkın istoriyasına, kulturasına meraklık göstermää;
 - Herbir halka, onun vatandaşlarına saygı göstermää, onnarın adetlerini tanımaa, saymaa;
 - Milletlärarası davranmaları etiket normalarına baalamaa.

2 KLAS

Kompetențiya (subkompetențiya) birimneri	İçindekiliin birimneri	Üretim işleri hem produktlar
<p>1. Gagauziya hem Moldova Respublikası – burada bizim Yuurtluumuz</p> <p>1.1. Bilmää, ki Moldova Respublikası gagauzların Vatani, yuurtluu.</p> <p>1.2. Tanımaa Moldovanın simvollarını (bayrak, gerb).</p> <p>1.3. Açıklamaa, ki Gagauz Avtonomiyası „Gaguz Eri” (simvolları: bayrak, gerb).</p> <p>1.4. Bilmää, ki Bucak onnarın Ana tarafı, başka kasabaları/küüleri.</p> <p>1.5. Duymaa kendi gagauzluunu, halkın ruhunu duyup, kabletmää, başka insannarın milletliini hem onnarın ana dillerini sıralamaa.</p>	<p>Sözleşmääk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - konuşmâklarda, temellenmää okunmuş tekstlerä, resimlerä, videomateriallara h.b.; - Moldova Respublikası – gagauzların yurtluu; - Kişinöv için, Komrat için videomateriallar; - Moldova Respublikasının hem Avtonomiyanın bayraanı resimnemääk; - Başka kasabaları/küüleri bilmää sıralamak. <p>Diaktika oynnari:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Hadi tanışalım.”, „Resimä görä bul”; - resimä görä dialog kurmak. <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - okunmuş informațiyanın maanasını dooru annamak; - simvolları tanımak hem ayırmak (Moldovanın, Gagauziyanın); - Moldova gagauzların yurtluu için, annamak hem annatmak; - gagauz halkın ruhunu duymak, kabletmää; - başka halkların dillerini sıralamak, saymak. 	<p>Sözleşmääk:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gagauzların, Vatani yurtluu – Moldova Respublikası. • Moldova Respublikasında Gagauz Avtonomiyası (simvolları: bayrak, gerb – tanımaa). • Gagauziyanın merkezi – Komrat. • Ana tarafım – Bucak (benim kasabam/küüyüm) (taa derindän). • Gagauz Avtonomiyasında yaşayan başka halkların dili, tradițiyaları. <p>Spețifika terminologiyası: Gerb, bayrak, simvollar, baş kasaba, Parlament, Prezidentura. Bucak kirları, görümnü kirlar, Başkanat, Halk Topluşu.</p>

2. Ana dilim – gözäl ses		
<p>2.1. Ana dilini iŝitmää, annamaa.</p> <p>2.2. Açıklamaa komuşuların dilleri için.</p> <p>2.3. Bilmää nezaman gagauzlar edindi yazısını.</p> <p>2.4. Bilmää, ki gagauzların eveldän yazıları varmış „karamanıl” kiyatlar.</p> <p>2.5. Sıralamaa gagauz dilindä klišä kiyatlarını (Bibliya, Psaltır h.b.)</p>	<p>• Biz lafederiz gagauzça.</p> <p>• Başka halklar bizim tarafta, angı dilleri kullananlar?</p> <p>• İyülün 30-unda 1957 yılda gagauzlar kendi yazılarını kablettilär.</p> <p>• Evelki vakitlarda gagauzların yazıları, „karamanıl” kiyatlar, Bibliya, Psaltır (ortodoks hristian kiyatları) h.b.</p> <p>Speţifika terminologiyası: Karamanlı kiyatlar, hristian, din, klišä, Bibliya, Psaltır.</p>	<p>Sözleşmäk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - konuŝmaklara, artistik literaturasına temelleneräk, ana dili için annatmak, başka dilidä lafedän uşakların dilini tanımak, sıralamak, açıklamak; - Gagauzlar yazısını kablettilär, annatmak. <p>Diaktika oyunnarı:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Gözäl gagauz dilimizdä lafedelim.” (dialog), „Kim taa çok laf söyleyecek.” <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ana dilindä havezlän lafetmäk, ona saygı göstermäk; - aazdan informajıyı dooru annamak, kabul etmäk; - nezaman gagauzlar kendi yazısını kablettilär açıklamak; - din kiyatlarını sıralamak.
3. Açıan toplanêr aylä		
<p>3.1. Açıklamaa, ki herbir soy çalıŝer korumaa, tutmaa, ilerfetmää soy tradiţyalarını, adetlerini.</p> <p>3.2. Bilmää açıklamaa, ne o soy, senselä, dedä, onnarın adlarını.</p> <p>3.3. Bilmää açıklamaa, ne o „soyun istoriyası” (ilk bilgilär kısıdan).</p> <p>3.4. Annatmaa, ki uşaan duuması, o zaamet hem sevinmelik (vaatizlik).</p> <p>3.5. Sölemää, ki Kasım günü – ayozlu yortu, Ay Dimitri günü (koyunnarı sürüdän getirerler).</p> <p>3.6. Annatmaa kurban adeti için.</p>	<p>• Benim ayläm – senseläm (bir evdä yaşayan kiŝilär).</p> <p>• Benim soy-senseläm, dedäm (soy aacı), soyunun istoriyası: hisim, soy, senselä, halk.</p> <p>• Uşaan duuması zaamet hem sevinmelik, vaatiz etmäk adeti.</p> <p>• Kasım günü – ayozlu yortu, Ay Dimitri günü.</p> <p>• Kurban adeti (herbir aylenin kurbanı var).</p> <p>Speţifika terminologiyası: Aylä, soy-senselä, dedä, soy aacı, vaatiz etmäk, Kasım günü, koyun sürüsü.</p>	<p>Sözleşmäk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - konuŝmaklarda senselä için açıklamak; - soy-senseläm, dedäm (soy aacı), soyunun istoriyası: hisim, soy, senselä, halk araŝtırmak; - Vaatizlik adeti için lafetmäk; - Kasım günü – klišä yortusu, resimnerdä siiretmäk; kurban adeti için annatmak. <p>Diaktika oyunnarı:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Aylän için annat.”, „Kim ne yapêr aylemdä?”, „Onnar, kimi severim.” <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ne o senselä annamak; - soy-senselä, dedä ayırmak; - Kasım (Ay Dimitri) yortusunu tanımak, - kurban adeti için açıklamak.

4. Yıl zamannari (Kış yortulari)	
<p>4.1. Bilmää, saymaa hem hatirlamaa eski kış tradiŋiyalarini.</p> <p>4.2. Bilmää adetin elementlerini „yıldızlan gezmäk”.</p> <p>4.3. Annatmaa Hristosun duuma günü için.</p> <p>4.4. Açıklamaa ne zaman kumicik nunasına geler (büük ayın 14-ündä), eskiyä Eni Yılda.</p> <p>4.5. Göstermää kimi adetlerin sıralıını.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Genä Eni Yıl geldi. • Kolada geldi duydunuz mu? • Hristosun duuma günü. • Kumicik geldi, eskiyä Eni Yıl. • Yortu kutlamakları, baaşılar. <p>Speŋifika terminologiyası: „Yıldızlan gezmää”, Hristosun duuma günü, kumicik, eskiyä Eni Yıl.</p>
5. Bän hem dolay dünnä	
<p>5.1. Annatımaa gagauzların imekleri için (umaç, gözlemä).</p> <p>5.2. Bilmää, ki su – o yaşamak.</p> <p>5.3. Annatmaa küüyün hem kasabanın evleri için, yaraştırmaa onnari.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Benim kırıak evceezim. • Evdeki imeklär. • Eski pınarda pak sucaaz. • Küüyün hem kasabanın evleri. <p>Speŋifika terminologiyası: Umaç, gözlemä, kotlon.</p>
<p>Sözleşmäk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - annatmalar geçmiş Eni Yıl için; - türlü baaşılar hazırlamak; - kolada türkülerini üüenmäk; „yıldız” hazırlamak; - ŋirleri okumak, ezberlemäk; yaşılarına görä Hristos için annatmak; vidiomateriallarını kullanmak. <p>Didaktika oyunnari:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Kim taa çok biler?”, „Kim taa hızlı”. <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kış yortularının adetlerini bilmäk; - „Yıldızlan gezmää” gagauz adetini tanımak, - saymak; - hristian yortusunu (Hristosun duuması), - annamak; - kumicik geldi adetini annatmak. 	
<p>Sözleşmäk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - seslemäk, okumak temaya görä yaratmaları; - resimlerin yardımınan evleri yaraştırmaq; - pay almak imekleri yaparkan. <p>Didaktika oyunnari: üüredicinin bakişına görä hem temaya görä.</p> <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - evdeki imeklär için bilmäk; - su – o yaşamak (açıklamalar), suylan baalı adetleri bilmäk. 	

6. Yil zamannarı (ilkyaz yortuları)

- 6.1.** Annatmaa martacık adeti için, açıklamaa, ki bu adeti tutêr başka halklar da (moldovannar –mărîşor, bulgarlar – martinička...)
- 6.2.** Açıklamaa prost olmak günü için, yımırta sallamak hem ateş üstündän atlamak adetini.
- 6.3.** Bilmää, ki Lazari yortusu – klisä yortusu (kızçaazlar evdän evä lazari gezerlär).
- 6.4.** Annatmaa süüt pazarı için (İsus Hristos İerusalimä girmiş, usluluk getirmiş).
- 6.5.** Derindän annatmaa Paskellä yortusu için (saylêr, ani yımırtada, angılarını boyêrlar ilkin, var büyük kuvet).
- 6.6.** Bilmää, ki aprilin 27-ndä 1861-inci yılda duudu Mihail Çakir – gagauzların aydınadıcısı.
- 6.7.** Bilmää, ki Hederlez günü (mayın 6-nda), yada Ay Görgi, gagauzların büyük bir yortusudur.
- 6.8.** Açıklamaa, ki Hederlez günü saylêr ilk ot, ilk çii, ilk kuzu yortusu.

- Mart ilkyazi açêr.

- Martacık adeti.
- Yımırta sallama (hamlamma).
- Lazari gezmäk günü.
- Süüt pazarı.
- Paskellä – büyük klisä yortusu.
- Aprilin 27-si – gagauz halkın ruh dirilmesi günü.
- Hederlez günü yada Ay Görgi.
- Kutlêêrız mamuyu, maliyi.

Speşifika terminologiyası:

Martacık adeti, kırmızı iplik, yımırta sallamaa, hamlamma, ilk, çii, ot, kuzu yortusu.

Martacık adeti, kırmızı iplik, yımırta sallamaa, hamlamma, ilk, çii, ot, kuzu yortusu.

Sözleşmäk:

- seslmemäk temaya görä yaratmaları;
- temaya görä yaratmaları okumak;
- yortulara hazırlanmakta yardımcı olmak;
- baaşış hazırlamak.

Didaktika oyunnarı: üredicinin bakışına görä hem temaya görä.

Produktlar:

- martacık adetini bilmäk, ona hazırlanmak;
- yortularda pay almak, türküleri bilmäk;
- yortuların baalı adetleri bilmäk, saygı göstermäk.

7. Yaz geldi – güneşi getirdi

<p>7.1. Bilmää kimi gagauz halk yortularını, gagauzların kalendar adetlerini.</p> <p>7.2. Bilmää sıralamaa gagauz dilində, angi çiçekleri gagauzlar kendi evlerin yanında ekerlər, onnarın adları var, onnar saalık vererlər.</p> <p>7.3. Annamaa, ki harman vakıdı geler, insan, başka işini brakıp, ekini toplamaa çalışêr.</p> <p>7.4. Bilmää gagauz milli oyunvarı için „Rop-top“, „Aşık“, „Çelik“, „Saklambaç“ h.b.</p> <p>7.5. Becermää aaçtan, topraktan oynuncak yapmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Troiça günü, troiça otu. • Çiçeklik evin yanında. • Bir yaz günü bütün kıyı beslärmış. • Gagauzların milli oyunvarı. • Barabar oynuncak yapalım. <p>Speşifika terminologiyası: Troiça, çiçeklerin adları: menevşa, zümbül, gül, karagözka, zambak, lüläka h.b.</p> <p>Predmetlärarası baalantıları Nota: Üüredici kendi bakışına görä bu urokları götüreer.</p>	<p>Sözleşmäk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sözleşmäk, okumak temaya görä yaratmaları; - temaya görä yaratmaları okumak hem annatmak; - yortulara hazırlanmakta yardımcı olmak; - baaşış hazırlamak; - inştenirovkalarda pay almak. <p>Didaktika oyunvarı:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Tani çiçekleri“, „Ayrı läzırmı tertipleri.“, „Kim ta çok sıralayacak.“ h.b. (üüredicinin bakışına görä hem temaya görä). <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kimi çiçeklerin faydasını bilmäk; - yortuların baalı adetleri bilmäk; - oyunvarı bilmäk hem oyuna katılmak; - oynuncak hazırlayarkan, pay almak.
---	--	--

Yılın bitkisinde son bilgiler hem becermekler:

- Bük insannarın, akrannarın dooru lafetmä, gözäl davranış hem saygı onnara göstereräk;
 - Saygı göstermää akrabalara, büklerä, gagauzların adetlerine görä;
 - Aylelerin yortularını, sıralarını bilmää;
 - Saygıyla akrabalara, arkadaşlara, tanıdık insannara danışmaa;
 - Annatmaa ayleler için, ayla yortuları için (büklerin yardımınan yada kendibaşına);
 - Ayla yortularında pay almaa. Baaşış, suvenir hazırlamaa. Katılmaa gagauz dilinde götüülän uşak oyunvarına;
 - Gagauzların adlarını dooru söylemä hem gagauz dilinde danışmaa;
 - Akrabaların hem dedelerin adlarını hem soyadlarını bilmää;
 - Kimi yortuların adlarını hem nicä onnarı geçirerlär gagauz aylelerinde sıralamaa;
 - Yılın zamannarında, angi yortuları gagauzlar tutêrlar hem nicä.
- Paaliliklar:**
- Gagauz halkın istoriyasına, kulturasına meraklık göstermää;
 - Herbir halka, onun vatandaşlarına saygı göstermää, onnarın adetlerini tanımaa, saymaa;
 - Milletlärarası davranmaları etiket normalarına baalamaa.

3 KLAS

Kompetenþiya (subkompetenþiya) birimneri	içindekiliin birimneri	Üretim iþleri hem produktlar
1. Gagauziya sevgili topraam. Sıcak tenni Moldova –Vatanımızdan gözäl yoktur.		
<p>1.1. Bilmää, ki Bucak bizim erimiz, evimiz.</p> <p>1.2. Göstermää, ki Bucak Moldova Respublikasının üülen tarafında bulunêr.</p> <p>1.3. Açıklamaa, ki Bucakta Gagauziya Avtonomiyası kuruldu.</p> <p>1.4. Sıralamaa Gagauziyanın başka küülerini/kasabalarını.</p> <p>1.5. Moldova Respublikasında hem Gagauziyada yaşıyan başka halkların etiketini, moral normalarını saymaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bucak bizim erimiz, evimiz. • Bucak – Moldova Respublikasının üülen tarafı. • Gagauziyanın küüleri/kasabaları (üç kasaba var, 33 da küü). • Gagauziyanın peetleri, türküleri. • Moldova Respublikasında hem Gagauziyada yaşıyan başka halkların etiketi, moral normaları. <p>Speþtifiika terminologiyası: Üülen tarafı, Avtonomiya, küülêr/kasabalar, Komrat kasabası, Çadır-Lunga kasabası, Valkaneş kasabası.</p>	<p>Sözleşmâk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - temaya görê sözleşmâk, ezber şirileri temaya görê üürenmâk; - resinmerdê Gagauz Eri için izlemâk, annatmak; - audio, videomaterialları kullılmak <p>Didaktika oyunnarı: „Tanı küüyünü/kasabani.“, „Annat kendi küüyün için.“, „Kim taa hızlı.“</p> <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aazdan informayı dooru annamak; - Gagauz Eri Moldova Respublikasının üülen tarafında bulunmasını bilmâk; - başka halkların dilinâ, tradiþiyalarına saygı göstermâk.
2. Ana dilim, paalı dilim!		
<p>2.1. Korumaa hem havezlân kendi dilini üürenmää, onda lafetmää.</p> <p>2.2. Gagauz halk yaratmalarını bilmää, onnari ezber söylemää, çalmaa (türküleri).</p> <p>2.3. Gagauz dilinin yortularına hazırlanmaa, onnarda pay almaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ana dilim – gözäl gagauzçam. • İyüüm 30-unda 1957 yılda gagauzlar kendi yazılarını kablettilêr (taa derindân vermää). • Tarafın peetleri. • Halk türküleri – gagauzların folklorun bir paydırı. • Maani. <p>Speþtifiika terminologiyası: Maani, halk türküsü, folklor</p>	<p>Sözleşmâk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - temaya görê sözleşmâk, ezber üürenmâk halk yaratmalarını; - Gagauz dilinin yortularında pay almaa üüretmâk, video matrialları kullılmak. <p>Didaktika oyunnarı:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Üüredicinin bakişına görê. <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ana dilin saygı göstermâk, onda lafetmâk; - İyüüm 30-undu 1957-nci yıl için annatmak; - halk türkülerini, maanileri ezber bilmâk.

3. Aylenein ocaanda		
<p>3.1. Bilmää aylenein tradiŕiyalarini, onnari korumaa.</p> <p>3.2. Yazdirmaa (taa detallii) kendi evini, yaraŕtrarak eski eviäriän.</p> <p>3.3. Gagauzların imeklerini sıralamaa (sıra imekleri).</p> <p>3.4. Ayledä etiket normalarini bilmää hem kullanmaa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Aylenein evi – aylenein yuvasi, onun tradiŕiyalari. • Ana evi, büyük ev, iŕer, eŕik, tavan, hayat, yapı, büyük evin (odanın) rolu hem lääzimniü (musaafirleri büyük odaya tekliif ederiz). • Ev iŕleri. • Aylä ev adetleri, beŕik türküleri. • Gagauzların ev imekleri, fırında piŕmiŕ sıra için imekläer. • Sofraya oturmak adetleri, uŕakları terbiyetmäk. • Ayledä biri-birinä danıŕmak etikasi, estetikasi (yaratmaların yardımınnan). <p>Speŕifika terminologiyasi: Yuva, büyük ev, iŕer, eŕik, tavan, hayat; yapı, musaafir, fırın, sıra mancasi.</p>	<p>Sözleŕmeŕtä:</p> <ul style="list-style-type: none"> - temaya göra konuŕmak, yaratmaları okumak; - türlü baaŕıŕlar aylä yortuları için hazırlamak; - beŕik türkülerini tekrarlamak; ezber küçük ŕiirleri hem türküleri üürenmäk; - türlü inŕtenirovkalara katılmak. <p>Didaktika oyunnari:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Kim taa çok.“, „Sırala imekleri.“, „Sıravardı sölä.“h. b. <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aylenein tradiŕiyalarını bilmäk, onnari korumak; - sofra etiketini bilmäk, onu tamannamak; - ev iŕlerinde pay almak; - vktlamak sözlerini kurmak hem kullanmak.
4. İi komuŕu zenginniktän dä paali		
<p>4.1. Tekrarlamaa güz hem kiŕ yortularini.</p> <p>4.2. Bilmää aylä adetlerini, onnari tanımaa, paalilini annamaa, üürenmää onnari korumaa.</p> <p>4.3. Güz hem kiŕ ayların adlarını eskiycä bilmää, sölemää: ceviz ayı, canavar ayı, paŕtırma ayı, kasım, kıran ay, büyük ay, gücük ay.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Güz hem kiŕ yortuları. • Yortu için evi donaklamak. • Karı hem adam hergüünkü hem yortu için rubalari. • Mecı – senselelerin, dostların, küülülerin tarafından kardaŕ yardımi. <p>Speŕifika terminologiyasi Ceviz ayı, canavar ayı, paŕtırma ayı, kasım, kıran ay, büyük ay, gücük ay, mecı, batık, fita, papuŕ, kürk, kalpak.</p>	<p>Sözleŕmeŕtä:</p> <ul style="list-style-type: none"> - temaya göra konuŕmak, yaratmaları okumak; - resimnerin yardımınnan türlü rubalar için annatmak; - güz hem kiŕ yortularının hazırlanmasında pay almak, katılmak; - mecı – eski adet, onun için annatmak, kücük annatmalar okumak. <p>Didaktika oyunnari:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Sırala güz yortularını.“, „Sırala kiŕ yortularını.“, „Sırala adam rubalarını.“, „Sırala karı rubalarını.“

<p>4.4. Yazdırmaa kari hem adam rubalarını, onnarın özelliklerini bilmää.</p> <p>4.5. Tanımaa meci adetini – eski gagauz adeti.</p>		<p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ayların adlarını eskiyâ bilmäk, sıralamak; - dâdunun, malinin rubaların adlarını bilmäk; - evdekilerâ saygı gütmäk.
<p>5. Küü/kasaba hem küüyün/kasabanın adetleri</p>		
<p>5.1. Bilmää maaleä yaşayan insanınarın dostluu, topluluu için biri-birinâ yardımınarı için hem kardeşçe yaşamaları için.</p> <p>5.2. Bilmää annatmaa küüyün/kasabanın gösterilecek erleri için.</p> <p>5.3. Bilmää gagauzların göçmennii için, istoriya bakışına temellenip.</p> <p>5.4. Bilmää annatmaa küüyün kurban yortusu için, açklayarak küüyün adetlerini.</p> <p>5.5. Becermää taa derindän annatmaa gagauzların horuya gitmää adeti için (eveiki vakıtlarda 300 kişiyâ kadar insan toplanarmış).</p> <p>5.6. Bilmää gagauz halk oyunınarın sırasını.</p>	<p>Bizim maaleä küüyün/kasabanın bir parçası.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maalenin insanınarı. • Benim küüyüm. • Küüyümñän/kasabamnan gösterilecek erleri. • Küüyün/kasabanın istoriyası – halkın istoriyası. • Nekadar küü var, okadar adet var. • Pazar geldi, horuya gidelim. <p>Speţifika terminologiyası: Maaleä, küüyün/kasabanın anılmış insanınarı, horu küüyün/kasabanın gösterilecek erleri.</p>	<p>Sözleşmäk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sözleşmäk temaya görä; - mannatma, şiiir okumak; - video materiallar kullanmak; - eski resimneri kendii küüyü/kasabası için kullanmak, kendi küüyü/kasabası için araştırmak. <p>Didaktika oyunıarı:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Küüyün/kasabanın adeti için annat.“ h.b. <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kendi küüyün/kasabanın istoriyasını annatmak; - gagauzların göçmennii için açıklamak; - küüyün/kasabanın anılmış insanınarını tanımak, onnar için annatmak; - gagauz halk oyunınarın sırasını bilmäk.
<p>6. Gagauzların kalendar adetleri (ilkyaz, yaz geldi)</p>		
<p>6.1. Bilmää sıralamaa ilkyaz hem yaz aylarını: sürmäk ayı (mart), çiçek ayı (april), hederlez ayı (may), kirez ayı (iyün), orak (iyül), harman ayı (avgust).</p>	<p>„Kırk meçik,, yortusu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • İlk puluk çizisi tarlada (eski bir adet). • Pipiruda yortusu. • Ttroiţa yortusu. • Meyva günü. • Harman zamanı geldi. 	<p>Sözleşmäk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sözleşmäk temaya görä; - annatma, şiiir okumak, video materiallarını kullanmak; - mayların adlarını sıralamak, resimneri temaya görä kullanmak.

<p>6.2. Sıralamaa gagauzların ilkyaz hem yaz kalendar adetlerini, onnara saygı göstermää.</p> <p>6.3. Bilmää, ki sürmäk (mart) ayında hepsi gagauz küülerindä tutulêr „Kırk meçik” yortusu. Bu gündän ötäâ başlarımışlar tarlayı sürmää, sora da ekmää.</p>	<p>Speţifika terminologiyası: Sürmäk ayı (mart), çiçek ayı (april), hederlez ayı (may) kirez ayı (iyün), orak (iyül), harman ayı (avgust) bilmäk; ceviz yapraa, troiţa otu.</p> <p>Predmetläarası baalantıları Nota: Üüredici kendi bakışına görä bu urokları götüürer.</p>	<p>Didaktika oynnari:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Sırala ayları.”, „Sölä meyvanın adını.” h.b <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ilkyaz ayların adlarını eskiycä sıralamak; - ilkyaz kalendar adetlerini bilmäk, onnari korumak hem tutmak; - evdeki işlerä yaşına görä katılmak; - büküklerä saygı göstermäk.
---	---	--

Yılın bitkisindä son bilgilär hem becermekläär:

- Ana dilinin gözelliini annamaa, yaşına görä dooru, kuralları koruyarak, lafetmää;
 - Boba evi – çok önemni gagauzlar için bir er, kendi evin için annatmaa bilmää;
 - Komuşuluk etmää ii, saygı göstermää komuşulara hem onnara yardımcı olmaa;
 - Gagauz tradişyaların öneminiini (evin, küüyün, kasabanın) bilmää hem saymaa;
 - Annatma kendibaşına hem dayanak lafların yardımınan kendi evin için, komuşular için;
 - Ekskursiyada yada resim sergilerindä ne gördüür, annatmaa;
 - Pay almaa gagauzların yortularında, kimi yortuların adlarını hem nicä onnari geçirelär gagauz aylelerinde bilmää;
 - Gagauzların adlarını, onnara gözäi danışmaa, söylemää becermää;
 - Ev tertiplerin adlarını sıralamaa, bilmää;
 - Küüyün yortularını, küü işlerini bilgilerinä görä bilmää.
- Paaliliklar:**
- Gagauzların hem başka halkarın etiketini, moral normalarını bilmää, onnara saygı göstermää;
 - Bilmää hem hatırlamaa dedelerin kultasını, adetlerini, korumaa onnari;
 - Kendi küüyün/kasabanın adetlerini aaraştırmaa, haveziän bilgilerinnän paylaşmaa, onnari meraklık göstermää hem onnari korumaa.

4 KLAS

Kompetenþiya (subkompetenþiya) birimleri	içindekilin birimleri	Üretim işleri hem produktlar
<p>1.1. Bilmää, ani sän çokmilletli Moldovanın bir vatandaşısın.</p> <p>1.2. Yazdırmaa Moldovanın hem Gagauziyanın simvollarını.</p> <p>1.3. Annamaa, ki halklar, biri-birinä bakarak, ilerlederläär kendi kulturalarını, adetlerini.</p> <p>1.4. Bilmää hem tutmaa moldovan yortularını hem devlet yortularını.</p> <p>1.5. Pay almaa türlü yarışmalarda, angıları devlet dilindä geçerläär.</p>	<p>1. Moldova Respublikası hem Gagauz Avtonomiyası –birliktä yaşêär</p> <ul style="list-style-type: none"> • Benim Vatanım – Moldova Respublikası. Ana topraam – Gagauziya, biz birerdä yaşêeriz. • Moldovada birliktä türlü halklar yaşêerlar (Moldova bizim evimiz). • Halklar biri-birinä bakarak, ilerlederläär kendi kulturalarını, adetlerini. • Evelki baalantılar gagauzların hem moldovannarın aralarında. • Kışınöv – devletin administrativ hem kultura merkezi. • Komrat – Gagauziyanın administrativ hem kultura merkezi. • Moldovanın başka kasabaları (Bêlt, Kahul, Tiraspol h.b. <p>Speţifika terminologiyası: Yaşêeriz birliktä, dostluk, kardaşlık, kultura ilerlemesi, administrativ merkezi, türkülü cömert.</p>	<p>Sözleşmäk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - temaya görä lafetmäk, ezber şirileri üürenmäk; - temaya görä yaratmaları okumak; - resinmerdä Kışınöv hem Komrat için izlemäk, annatmak; - audio hem video materialları kullanmak. <p>Didaktika oynnarı:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Angi kasaba bu?“, „Resimdä, angi kasaba var?“, „Tanı burasını.“ <p>Produktlar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aazdan inforaţiyayı dooru annamak; - Vatanımız – Moldova, Ana tarafımız (küçük Vatanımız) – Gagauziya „Gagauz Erı“) bilmäk, saygı göstermäk; - başka halkların dilinä, tradiţiyalarına saygı göstermäk.

2. Benim soyum-senseläm

- 2.1.** Bilmää kendi aylenin istoriyasını.
2.2. Kendi aylenin istoriyasını halkın istoriyasının bir parçası saymaa, onu bilmää.
2.3. Göstermää meraklılık aylenin soy – senselesinä, dedelerinä.

- Aylemin istoriyası.
- Aylemin soy aaci.
- Aylenin istoriyası – devlet istoriyasının bir parçası.

Speţifika terminologiyası:

Aylenin azası, soy aaci.

Sözleşmäk:

- temaya görä lafetmäk, aylenin soy aacını resimnemäk, istoriyasını bilmäk.

Didaktika oyunnarı:

- Oyunnarı üredici kendi bakışına görä seçer.

Produktlar:

- aylenin azalarını (kişilerini) bilmäk;
- aylenin istoriyasını bilmäk, korumak, saygı göstermäk.

3. Gagauzların zanaatları, kulturası hem incäzanaatlılı

- 3.1.** Bilmää ne o zanaat.
3.2. Sıralamaa gagauzların evelki zanaatlarını.
3.3. Bilmää eni zanaatların adlarını.
3.4. Çiftçilik hem başka zanaatlara saygı göstermää.
3.5. Mihail Çakır – gagauzların aydınadıcısı.

- Ne o zanaat? Nezaman zanaat ustalaa döner?
- Gagauzların çalışmaları evelki vakitlarda.
- Gagauz ustası (taftadan iş, demirdän iş, topraktan iş, pamuktan iş).
- Çiftçilik zanaatları (baacılırlar iş).
- Eni yaşamak – eni zanaatlar.
- Mihail Çakırın halka izmeti.
- Gagauz yazıcıları, şairleri.

Speţifika terminologiyası:

Baaci, tarlaci, çiftçilik, usta, zanaat, aydınadıcı

Sözleşmäk:

- konuşmakta yaratmaları, şiirleri kullanmak, resimneri izlemek, söyleyiş, bilmeicä, uygun söz kullanmak;
- foto kullanmak;
- soruş-cuvap formasında sözleşmäk.

Didaktika oyunnarı:

- „Sırala, ne görersin?“, „Yazdır resimi.“, „Aazdan resimnä.“

Produktlar:

- gagauzların evelki zanaatlarını sıralamak;
- gagauzların artistik yaratmalarına, incäzanaatçalarına meraklılık göstermäk;
- Mihail Çakırın halka izmet etmesi için annatmak (taa derindän).

4. Moldovanın anılmış erleri

- 4.1.** Annamaa, ki en iisi, açan insannar biri-birinnän dostçasına yaşêêrlar.
- 4.2.** Bilmää açıklamaa kalälerin istoriyası için.Yaraştırmaa onnari.
- 4.3.** Annatmaa Kodru daayın hem Nistru derenin gözeli hem paallılı için.
- 4.4.** Göstermää ii davranmalarını Moldovada kultura anıt erleri için.

- Soroka kalä duvarları için (istoriyası).
- Orhey kaläsi için (istoriyası).
- Aleksandr Puşkinin erleri Moldovada.
- Kodru daaları – Moldovanın legendası.
- Nistru deresi, onun rolu hem funkşiyası.
- Yazıcıların yaratmaları Nistru için.

Speşifika terminologiyası:

Kalä, Kodru daaları, Nistru deresi, sulayıcı, hodulluk.

Sözleşmäk:

- türlü yaratmalara temelleneräk, Moldovanın anılmış erleri için lafetmäk;
- ezber şiir, türkü üürenmäk, audio, video materiallar kullanmak; türlü bukletlär izlemäk;
- Kodru hem Nistru için devlet dilindä türkü çalmak.

Didaktika oyunnari:

- „Resimä bak ta tanı.“, „ Sergendä ne var, yazdır.“

Produktlar:

- kalälerin adlarını bilmäk;
- Aleksandr Puşkinin erlerini bilmäk, onnar için annatmak;
- gördüü resimä görä, tekst kurmak;
- yortularda pay almak.

5. Gagauziyanın anılmış erleri

- 5.1.** Bilmää Gagauziyanın en önemni muzeylerini.
- 5.2.** Göstermää gagauz halkın istoriyasına meraklık.
- 5.3.** Aaraştırmaa halkın kultura, istoriyası için.

- Etnografiya hem istoriya muzeyi Çadır hem Valkaneş kasabasında.
- Çöşmäküyü – topraan istoriyasının anılmış eri.
- Kazayak küüyünün kırlarında – arheologiya zenginnikleri.

Speşifika terminologiyası:

Arheologiya, anılmış er, etnografiya muzeyi, istoriya muzeyi.

Sözleşmäk:

- tekstlerä, annatmalara temelleneräk, sözleşmäk;
- sergenneri hazırlamak için türlü aaraştırmalar yapmak;
- tekst kurmak, tehnika avadannıklarını kullanmak.

Didaktika oyunnari:

- Üüredicinin bakişına görä.

Produktlar:

- kendi halkın istoriyasına meraklık göstermäk;
- aaraştırmalarda pay almak;
- halkın kulturaasına sevgi göstermäk.

6. Moldova Respublikanın komuşuları

- 6.1. Bilmää Moldova Respublikanın komuşuları için (Ukraina, Romıniya).
- 6.2. Açıklamaa (yaşlarına görä) bu devletlerin baş hem başka kasabaları için.
- 6.3. Annatmaa (genel bilgiler) onnarın kultura için.

- Ukraina bizim komuşumuz, onun baş kasabası.
- Romıniya bizim komuşumuz, onun baş kasabası.
- Bu devletlerin kultura, angı dildä onnar konuşêrlar.

Speşifika terminologiyası:

Komuşu, sınır, ukrain dili, romın dili.

Predmetlärarası baalantıları

Nota: Üüredici kendi bakişına görä bu urakları götürer.

Sözleşmäk:

- annatmalarda türlü avadannıklar kullanmak;
- temaya görä yaratmaları kullanmak;
- kino, fotolar, resimnär izlemäk.

Didaktika oyunnarı:

- Üüredicinin bakişına görä.

Produktlar:

- komuşular için genel bilgileri kavramak;
- komuşuların kulturaına pozitiv davranmak.

Yılın bitkisindä son bilgiler hem becermekläir:

- Moldova vatandaşını annamaa;
- Gagauziyanın hem Moldovanın gerbleri, bayrakları için bilmää, onnarı yazdırmaa;
- Moldovada yaşêrlar başka dildä konuşan milletler, onnarı sıralamaa;
- Çokmilletli Moldova Respublikasının bir azası olarak, kendilerini duymaa;
- Dedelerimizin kulturaını, adetlerini bilmää, onnarı korumaa hem ilerletmää;
- Ana tarafın istoriyasını, devletin simvolikasını, adetlerini, kulturaını bilmää;
- Gagauzların adlarını nazıklık hem küçüldek formalarında kullanmaa;
- Ani halklar biri-birinnään ii yaşêrlar – bu önemi bir kuvet olduunu, annamaa;
- Gagauz traditşyaların onemiini (evin, küüyün, kasabanın) bilmää hem saymaa.
Paallıklar:
- Moldovada yaşayan milletlerä saygı göstermää;
- Ana dilini, Vatanını sevmää, saymaa;
- Kendi gagauzluunu, halkın ruhunu, istoriyasını duyup, kabletmää;
- Ana dilinin yardımnan dünneyi, gagauz halkın kulturaını hem paallıklarını tanımaa.

3.2. Gid eni kurikulumuma görä

3.2.1. Önsöz

Bu kursun lääzimni peydalandı, açan Moldovada üüretmäk-terbietmäk projesindä şkola predmetlerin arasında kararlandı eni bir predmet – „Gagauz, rus, ukrain, bulgar halkların istoriyaları, kulturaları hem adetleri” türlü variantlarda: herkezi kendi milletliinä görä. Predmetin içindekilii tanımak uurunda, gagauz halkın hem dünneenin insan topluluun istediklerinä baalı.

„Gagauz halkın istoriyası, kulturaları hem adetleri” predmetin temel davası – uyandırmaa herbirininhem da bütün halkın fikirini, terbiyetmää hem getirmää halk fikirini düşündürmök halına, ki herbiri başlasın duymaa, ki o gagauzdur, ani var onun kulturaları hem adetleri, çünkü herbir kişilik ilerleer insannık moralın, kulturalarının temelindä.

Herbir kulturanın kendi speşifikası var, başka türlü demää – halk oluşları, angıları vererlär karakteristika onun istoriya hem kultura ilerlemesinä, halkın karakterinä, oyun kızgınnına hem türkü darsıklıına.

Bu kursun neeti – kompleksli, sistemni aaraştıрмаa gagauz halkın istoriyasını, kulturalarını, angısı yaşêêr Moldovada. Aaraştırılacak konular: istoriya, adetlär, sıralar, inan (din), yaşamak zanaatları, becermeklär, türlü inçäzanaatlar, halk yaratmaları, bizi saran tabiat, halkın psikologiyası, dünneenin tanınması h.b.

Eni düzülän kurikulumda gösterili bilgilär, angıları lääzım mutlak üürenilsin. Bundan kaarä, genişledilmiş verili bilgilär dä (yaşa görä) tamannansın. Bu üzerä üüredicinin hakı var bilgileri interaktiv tehnologiyalarına görä grupalarda, diferentşiaşia yaparak, hem individualca taa geniştän versin.

„Gagauz halkın istoriyası, kulturaları hem adetleri” predmetin yardımınnan üürenicilär taa kolay hem taa ilin annayaceklar, kimdir onnar, angı soylardan çıkma; taa kolay bu dünnedä kendi kişiliini belli edeceklär hem da kendi erini bulaceklar.

Düşüneriz, ki bu kısıdan verili Gid dä (metodika teklifleri) üüredicilerä taa bir ii orientir olacek enilenmiş kurikulumu kendi işindä taa dooru hem dolu kullanmaa. Faydalı olur bu Gid kalendar hem urok plannarını yazmakta hem da üüsek, professional uurunda üüretmäk kiyadını kullanmakta; küçük klaslarda üürenicilerä gagauzların istoriyasını, adetlerini, kulturalarını, yaşlarına görä düzmektä hem vermektä. Haliz büyük fayda Gid verir herbir uroon lääzimni metodologiyasını ayırmaa, onnarı logikayca düzmää, üürenicilerin bilgilerini derindän kontrol etmää hem kantarlamaa.

GİDtä predmetin didaktika konşeptşiyası verili, kurikulumda verilän eniliklär gösterili hem da ne sebeplän onnar enilendi.

Eni metodika tekliflerindä (GİDtä) üüretmäk tehnologiyaları hem kantarlamak strategiyaları belli edili.

3.2.2. Predmetin didaktika konseptiyası

„Gagauz halkın istoriyası, kulturası hem adetleri” şkolalarda predmet gibi üüreniler. O bir toplum, angısında sistemaya koyulu bilgilar gagauz halkı için, onun dedeleri hem yaşaması için, dedelerin ruhu hem gagauzların mentaliteti için informaçiya veriler. Burada oguzların evelki hem şindiki gagauzların Moldovada yaşaması açıklanêr.

Derindän üürenmeyincä kendi ana kulturanı, bilmeyincä hem duymayınca gagauzların halk kulturasının özelliklerini, yok nicä halk dolu yaşamaklan yok nicä yaşasın.

„Gagauz halkın istoriyası, kulturası hem adetleri” predmeti – o bir önemni faktor üüretmäk- terbiyetmäk projesinin ilerlemesinde hem üüsek morallı, haliz insan hazırlamasında, angısı biler hem annêêr kimdir o. Bu diştiplina oluştürêr, ilerleder komunikativ söz becermeklerini, angıları läözimni olurlar yaşamanın herbir sferasında, o nicä bir kolaylık dedelerinnän baalantıları kaybetmemää, ama korumaa deyni. „Gagauz halkın istoriyası, kulturası hem adetleri” predmetindä okulcuların bilgileri hem becermekleri belli ederlär herbir üürenicinin kendiliini, kultura hem intelektual üüsekliini, onun ruh zengenniini. Burada açık gösterili gagauz halkı hem başka halklar da, kiminnän komuşuluk ederlär, onnarın istoriyası, adetleri, halkların ruhu.

„Gagauz halkın istoriyası, kulturası hem adetleri” dünnä istoriyasının, kulturasının hem adetlerinin bir önemni payıdır. Gagauz kulturası hem adetleri oguz dedelerimizdän bizä deyni bir büyük baaşıştır. Onnar gagauzlara bir örnektir, angısı gösterer, nasıl dedelerimiz binnärlän yıl bu adetleri, kulturayı korumuşlar, ilerletmişlär, evladboylarından evladboylarına bizim vakıtlarımızadan etiştirmişlär.

„Gagauz halkın istoriyası, kulturası hem adetleri” predmetinin läözimni hem palılı pek büüktür. Yok nicä terbiyetmää üüsek morallı insan, eer o bilmeyärseydi kendi halkın istoriyasını, kulturasını hem adetlerini. Ana halk kulturası läözim terbiyetmäk projesindä läözim temel olsun. Kendi terbiyetmäk yolunda adam ilerleer ana kulturasının, bitkidä dä cümnä halk kulturasının yardımınan.

Bu predmet neetinä koyêr çetin ruhlu adamı terbiyetmää, angısı kendi kulturasının temellerini kullanêr, komuşuların hem da dünnä halkların kulturasını kableder, sayêr.

Başlankı klasların programasının çerçevesindp, üüredicilär läözim üüretsinnär uşakları türlü halkların kulturalarında özellikleri görsünnär, kabul etsinnär, onnarı açıklasınar.

Bundan kaarä, üürenicilär läözim bilsinnär hem çalsınar folklorun adet türkülerini, adet yortularının hazırlamasına katılınar, onnarın geçmesindä pay alsınar; türlü evelki avadannıkları, dokunmuşları, işlemeleri toplasınar da okullarda muzey köşelerini açsınar.

Predmetin genel neetleri hem davaları.

Kurikulumun istediklerini tamannamaa deyni, läözim aşaaada verili neetlerini gerçektirmää:

- bilmää, ani sän gagauzsın;
- bilmää, ani sän çokmilletli Moldovanın bir vatandaşısın;
- terbiyetmää millet kulturasının temelindä;
- bilmää hem tamannamaa (tutmaa) halk adetlerini;

- bilmää ruh etiketlerini, moral normalarını hem onnarı saymaa;
- bilmää dedelerin kulturasını hem adetlerini, onunarı korumaa hem ilerletmää;
- bilmää kendi küüyünün/kasabanın, kendi tarafının istoriyasını hem adetlerini;
- bilmää, ani biz tabiatın oollarıyız da onu, nicä da Vatanını, lääzim korumaa hem zenginnetmää;
- bilmää, ani millet kulturası başka kulturaların yardımınan, başka kulturalarlan barabar ilerleer hem zenginener;
- bilmää, nezaman hem neçin peydalandı Gagauziya, ne verdi, ne verer o burada yaşayan halklara, nicä bu istoriya olayına gagauz halkın gelän vakıtlara umutları baalı.

Herbir bilgi üç uurda bakılêr: **bilgi**, **sınış** hem **becermäk** (produkt) uurlarında.

„Gagauz halkın istoriyası, kulturası hem adetleri” kursun neetindä var vermää uşaklara dolu informaçiya aylä, ana evi, maalä, komuşular, senselelär, küü için. Bu bilgileri kabledärkän, uşaklar kabledeceklär sınışları da gagauz adetlerini tutmaa, kullanmaa, lafetmää hem düşünmää gagauzça hem da, nekadar varsaydı kuvet, zenginnetmää, ilerletmää bizim kulturamızı hem adetlerimizi.

Kurikulumun istediklerinä görä „Gagauz halkın istoriyası, kulturası hem adetleri” predmetinin üüretmesindä aşaadakı prinçiplär teklif edilerlär:

- ✓ göstermäk prinçipi;
- ✓ ilerletmäk prinçipi;
- ✓ içindeliin ayırılması prinçipi;
- ✓ teoriyanın praktikaylan baalantısı prinçipi;
- ✓ perspektiva prinçipi;
- ✓ yaraştırmak prinçipi;
- ✓ komunikativ prinçipi;
- ✓ aaraştırmak prinçipi.

Predmetin strukturasi.

Halkı bilmää – onun istoriyasını bilmää.

„Gagauz halkın istoriyası, kulturası hem adetleri” predmeti bir bilimdir, angısı açıklêr halkın kim olduunu hem neredän gelmesini, halkın problemalarını; üürener bu halkın başka milletlerin arasında erini, istoriyada etnografiya teritoriyasının oluşturmak etaplarını: küü, ev, çorbacılık, soşial aylesinin yaşaması, adetlär, dünnä bakışları, din, halk incäzanaatları. Klaslara görä istoriya temaları butakım üürenilerlär: biz gagauzlarız, ruslarız, moldovannarız h.b.; bizim Vatanımız – Moldova Respublikası, bizim Avtonomiyamız – Gagauz Eri; benim soy istoriyam; benim küüyümün/kasabanın, devletimin, dedelerimin istoriyası.

Halkı bilmää – onun ruh kulturasını bilmää.

Kultura için bilgi vermää – göstermää kultura paalılıkların ilerlemesini, nicä onnar kendi izini insan topluluun hepsindä yaşamak sferalarında brakêrlar. Angı ayledä dä uşak büümesin, üüredicinin davası üüretmää onu istesin kulturaların taa üüsek uuruna etişmää, istesin kendi yaradıcılıınan kendi milletinin kulturasını hem dünnä kulturasını zenginnetmää.

Halkı bilmää – onun halk yaradıcılığını bilmää.

Folklor – halk yaşamasının bir önemni paydır, angısında halkın ariflii, derin fikiri açıklanêr. Söleyişlerdä, bilmeycelerdä, dilkırmaklarda hem başka folklor yaratmalarında gösterili halkın istoriya hem kultura yolları. Bu taraftan başlankı klasların „Gagauz halkın istoriyası, kultura hem adetleri” predmetindä temaların bölmesi bu-takımdır: halk masalları, söleyişleri, bilmeyceleri, dilkırmakları, saymaklar, türkölär, adetlär (duuma, vaatiz etmäk, Kasım, Hederlez, Kolada, EniYıl hem başka da adet yortuları). Bundan kaarä bölä temalar da üürenilerlär: ekmek – halkın zenginnii, gagauzların zanaatları, daaların, başçaların hem meyvalıkların baaşıları, halk işlemele-ri, halk hem kalendar yortuları, gagauzların imekleri h.b.

„Gagauz halkın istoriyası, kultura hem adetleri” predmetin temel söz tematika-sı, gittikçä, klastan klasa, taa genişlenerl hem derinnener:

1. Adlar...
2. Halkın moral zenginnii...
3. Soy. Senselä. Aylä...
4. Komuşular, küü/kasaba, maalä. Sıralar hem adetlär...
5. Ana taraf, devlet.
6. Ana tarafın tabiatı. Dünneyi tanımak...
7. Kendi halkın, tarafın, küüyün/kasabanın istoriyası...
8. Halk kultura: folklor, yortular, sıralar, adetlär; halk zanaatları...
9. Şindiki gagauzlar hem onnarın kultura.

Bu verilmiş semtlär, uşakların ilerlemesini hem psihologiya özelliklerini esaba ala-rak, herbir uurda, herbir klasta açıklanêrlar.

3.2.3. Predmetin kurikulumunda eniliklär

Enilenmiş kurikulumda taa genişän gösteriler önemni ideyaların hem neetlerin sistemasi, çünkü bu kurikulumda üretmäk proçesi geçirilecek kompetenşiyalara görä, annamaklara görä getirilecek (üürenici annêr ne o biler hem biler neredä hem nasıl kullanmaa kendi bilgilerini).

Kurikulumun hazırlamasında baş neet – onu ilinnetmää, annaşılı olsun üüredici-lerä, şkolacılar, ana-bobalara. Kurikulum temellener 4 speşifika konteştiyasına:

1. Kendi etnika hem vatandaşlıın (gagauz) birtakımnını, halkın paalılıklarını, kul-tura çeşitliinä ilişki olmasını akıl vereräk hem dä kendi milletin etnokultura ba-şarılarını Moldova Respublikasının bütün cümnä birliindä gururlu açıklamaa.
2. Çeşitli (türlü) tekstlerdä, kontekstlerdä hem dä olaylarda etnokultura simvol-larının, vaarlıklarının, ruh paalılıklarının birtakımnını annamaa hem dä gagauz halkın istoriyasına, kultura zenginniinä pozitiv davranmasını göstermää.
3. Üürenmäk hem hergünkü kontekstlerdä gagauz tradişiyaları için bilgileri kullanmaa, görünän istemäklän hem hazırlıklan korumaa hem üürenmää dey-ni çalışmasında aktiv pay almaa.
4. Kendi etnokultura topluluun istoriyasında üürenmäk tekstlerinä komentari-ya yaparak, etnokultura paalılıklarını millet hem genel insannık paalılıkların yaratırması, Moldova Respublikası halkların dillerinä, tradişiyalarına, onnarın etika hem estetika normalarına görünän meraklık hem hatır göstereräk.

Kurikulumda ilk grafada, tablılarda, herbir speţifika kompetenţiyasına g r , subkompetenţiyalar (kompetenţiya birimneri) verilerl r; ikinci grafada i indekiliin birimneri verilerl r, san rız, ki  redecinin  alışmasını ilinnedecek hep bu grafada maasuz hazırlanmış speţifika terminneri;  c nc d  – s zleşm k temaları, sınışlar, didaktika oynunarı, son becermekl r hem bilgil r: produkt. Herbir  retm k yılın sonunda,  renicilerin yaş uurlarını esaba alarak, verili son produktlar: ne l azım bilsin hem becersin şkolacılar yılın sonunda.

Enilenmiş kurikulumu g r  kantarlamak-notalamak başka t rl  hesaplandı. O eniy  olacek, kriterial kantarlamak-notalamak formasında, nezaman  retim hem kantarlamak-notalamak d z ler kriteriyaların hem deskriptorların yardımınan.

- *Kriterial kantarlamak-notalamak* – o, a an  renicilerin başarıları  l ulerl r deskriptorların yardımınan, angısı  retim proşesid  uşaan individual başarısını g sterer hem da başarıya g r  yardımcı ol r kompetenţiyayı d zmekt .
- *Kantarlamak-notalamak kriteriyaları* – o kurulu  nemni kalitel r, onnarı  retim d zmesind , verimlilerind  olur g relim hem onnar, bir sistema gibi, bu t rl  tanınacak: „kriteriya =  reniciyi kaliteli  retm k proşesidir”.
- *Deskriptorlar* – kaliteli kantarlamak-notalamak kriteriyaları, angıları  renicinin kompetenţiya uurunu g stererl r hem ger ekleştirerl r (en k c k/minimal, orta, en  sek/maksimal uurları). Bunu esaba alarak, deskriptorlar kolaylık vererl r kaliteli uşaan  retim uurunu kestirm e, kararlamaa (orta, ii,  ok ii, eterli).

I-IV klaslarda kantarlamak tipleri:

- ✓ ilkinci kantarlaması (İK);
- ✓ formativ kantarlaması (FK);
- ✓ toplam (katlamak) kantarlaması (TK).

3.2.4.  retm k strategiyaları hem genel metodika teklifleri

Başlankı klaslarda „Gagauz halkın istoriyası, kulturası hem adetleri” predmetinin  renmesind  hem terbiyetmesind  genel  retm k neetleri bunnardır:

- kendi gagauzluunu duymaa;
- anayı-bobayı, Vatanı, ana dilini saymaa, hatırlamaa;
-  reniciler  gagauz halkın istoriyasından, kulturasından hem adetlerind n ilk bilgileri verm e;
- kimi halk adetlerinin hem sıraların  zelliklerini annamaa, bilm e d  onnarı yaşamakta kullanmaa;
-  sek moralli, kulturalı insanı terbiyetm e;
- estetika tarafından bilgileri verm e.

Yukarda nişannanmış strategiyaları halizlendirm e deyni, bu kurikulumda speţifika hem predmetaradaki kompetenţiyaları a ık veriler. Onnarı ger ekleştirm e deyni, hem tradişional, hem eni didaktika teknolojiyaları kullanıl rlar.  redici var nasıl  retm k proşesind  kendibaşına g r   retmeyi doldursun sınışlarlan, işl rl n, angıların neetleri l azım kurikulumun istediklerin  baalı olsunar. Bu

strategiyalar herbir urokta adım-adım oluşturulêrlar, ki üretilmenin sonundan üüsek kulturalı, üüsek morallı kişiyi terbiyetmää, angısı biler hem meraklanêr halkın istoriyasınan, çalışêr çetin tutmaa halkın adetlerini, sıralarını.

„Gagauz halkın istoriyası, kulturalı hem adetleri” predmetinin üretilmek-terbiyetmek köntepçiyasına görä lââzım gagauz halkın istoriyasını, kulturalı hem adetlerini üörenmää diil sade bilmek için, ama taa çok yaşamakta praktika tarafından kullanmak için.

Başlangı klasların yaşamak vakidında şkolacıların fikirlemesi, sözleşmesi, kişilik duyguları bütündän ilerleerlär.

Üretilmek-terbiyetmek proçesi oyun formasında geçer. Onnarın yardımınan uşaklar taa ii adetlerin sıralarını, halkın yaşamısından kimi oluşları aklılarında tutêrlar, onnarlan meraklanêrlar.

Üretilmekte şkolacılar materialın içindekilini uydurêrlar, araştırmêrlar. Bu üzerä onnar lââzım durmamayınca düşünsünêr: analiz, sentez yaparken, kendi çıkışlarını, kararlarını inandırırınar; çok cevapın arasından doorusunu ayırırınar, bulsunar. Bu üretilmenin vakidında en büyük paalılık, ki üretilmenin temeli koyulêr, üretilicilerin istedikleri kendi halkın evelki hem büünkü yaşamısını, adetlerini oluşturêr, onnarın sözündä yaradıcı fikirlär ilerleerlär.

Uroklarda üretilici lââzım kendi bakışına görä hem temaya baalı türlü sınışları (iş formasını) kullansın: mikrogrupalarda işlär, individual, diferentşial hem bütün klaslan işlerin yapmasını.

Üretilicileri meraklandırmaa deyni, lââzım çok çeşitli iş kullanmaa.

Ama urokta hepsi lââzım eterli olsun (çok olmasın); üretilicilerin fikirlemesi lââzım bölä ilerlesin: görümnü; görümnü-süretli; abstrakt.

„Gagauz halkın istoriyası, kulturalı hem adetleri” predmetinä başlangı klasların üretilmesindä aftada bir saat veriler.

Birinci klasta ilk iki aftada urokların uzunnu 30-35 minut sürter. Uroklarda fizaralıklar yapıêrlar: ilk semestrada iki kerä urokta, kalan semestralarda bir kerä.

Bu dişiplininin uroklarında en efektif metodlarından birisi – araştırmak metodu. Şkolacılar üretilicinin, evdekilerin, ihtêrların, kompyuterin, kiyatların, entşiklopediyaların, sözlüklerin yardımınan lââzımını informaşiyayı toplêrlar, resim hazırlêrlar. Üretilici lââzım şkolacıları ekskursiyaya muzeylerä, kendi küüyünün/kasabanın görümnü erlerine götürsün, halkın istoriyasını hem adetlerini üörenmää deyni.

Praktika gösterer, ki şkolacılar herbir işi taa havezlän üretilerlär hem yapêrlar ozaman, açan uroklar oyun elementlerinnän, yarışmaklarlan çeşitlenêrlär.

Uşakları başlangı klaslarda üretilêrkän, pedagoğ lââzım herbir uşaan eksklüziv özelliklerini esaba alsın.

Pek çok fayda uroklara uşakların üretilmesindä problemalı işlär vererlär, açan şkolacılar veriler için bir payı, bir bölümü, iş bütündän açıklanmêr, da üretilici lââzım kendisi düşünsün, aarayıp, soruşa dooru cevap bulsun.

Urokları lââzım otakım kurmaa, hazırlamaa, ki herbir üretilicinin kolaylı olsun bu problemaya kendi fikirini sölesin, açan koyulu problemanın çözmesi hiç bir dä üretiliciyi bir tarafta brakmêr, ama hepsini düşündürer, işlettirer, verili

problemanın çözümesine katkıdır. Bu durumda öğrenci öğretmenin değil bir nesne, ama bir nesne olur. Üretici işlere hazır bilgileri, ama her bir işte, yönetici olarak, onları meraklandırır, üretir onları kendileri bilgileri arasında, bulsunlar, kullanırlar.

Kurulumun istediklerine göre bugün gündemdeki işlerde de sık ihtiyaç teknik becerilerini kullanma: DVD, CD, bilgisayar h.b.

Tradityonel yöntemleri bugün yeni teknolojilerinden sadece eşit kullanırken, var değil öğrencileri değil meraklandırma, ki bilgileri kendilerine aarmaya istesinler, becermelerini ilerletsinler, öğrenmeye beşsinler, sevsinler.

3.2.5. Başlangıç sınıflarında öğrenme stratejileri

Bitki vakitlerinde kurulumu göre öğretmek süreci yeni bir öğrenme sürecine geçildi. Bugün günün istediklerini esasa alarak, öğrenciye yeterli değil materyal sadece bilsin, ama öğrenilmiş işleri ihtiyaç yapma becerisin. „Gagauz halkın tarihi, kültürü hem adetleri” konusundaki öğretiminin yardımcı bilgileri kullandıktan sonra, öğretici ihtiyaç kendilerine çıkışları yapma becerisin, öğrenilmiş adetleri becerisin yaşamada kullanma, o ihtiyaç becerisin faydalı görmeye de kendi kültürünü bir yeni basmaya kaldırma.

Küçük sınıflarda öğrenmenin kendi prensipleri var:

- **stimül, ama değil takatlamak;**
- **genel hem temel becerilere uygunluk;**
- **devlet standartlarında temellenmesi:**
 - a) **öğrenci ne bilir – bilgililer;**
 - b) **ne yapma becerer – becermeler;**
 - c) **ne yapma becerer bilgileri hem becermeleri kullanma – sınamalar;**
- **farklı yöntemlerin kullanılması;**
- **öğretmek-öğrenmek sürecinde kalitenin belli edilmesi.**

Öğrenme yardım eder öğrencilerin yolunu göstermeye hem de yaptıklarını öğretmeye, öğretmeye.

Gerçekleşmesine göre öğrenme olma: ağızdan; yazılı; pratik işleri; sınav formu; yarışmalar.

Kurulumu göre zamanda öğrenme teknolojileri yöntemler: didaktik oyunlar; zihinsel oyunlar; testler; araştırmalar; kendilerine öğrenme; notalamak yöntemi h.b.

Öğrenme kullanılan öğrenme stratejileri öğrencilerin istediklerini öğrenmeye ilerletmeler de işler öğretmenin ihtiyaçlarını duyular.

Bugün görüşüne hem bilim insanların bitki vakitlerinde araştırmalarına göre böyle bir çıkış yapılır, ki **başlangıç sınıflarda** öğrencilerin bilgilerine, becermelerine hem sınamalarına yazılı notaları koymama.

Bu vakit öğretmenin sonuçları sadece ağızdan öğrenilirler. Öğretmenin öğrenmesinde öğrenci ilk günden kendi-kendisini ağızdan öğrenmeye başlasın da git-gide kendi-kendisini de, arkadaşlarını da öğrenmeye becerisin.

Yazılı kantarlamaya ozaman geçilecek, açan diil sade üüredici, ama üürenici kendisi dä bilecek hem annayacak, ne iş için bu yada başka nota koyulêr.

İlk basamakta üürenân şkolacının üürenmesi sade aazdan kantarlanêr; onun başarılarna yada etişmemezliklerinâ detalli analiz yapılêr (sade yalpak seslân).

Bu zaman üüretmenin sonunadan kantarlamının üç tipi kullanılêr: **ilerdeki; hergünkü (formativ); sonunku (sumativ).**

Şindiki zamanda kurikulumun isteyişlerinâ görâ kantarlamının çeşitlerinâ testlemäk girer. *Testleri var nicä vermää:* eni materialı geçtikân sora; temayı üürendiktân sora; semestranın sonunda; kontrol için erinä; sınış için erinä; üürenmäk yılının sonunda.

Testleri var nicä vermää: kısıdan; genişân; derindân.

Üürenicilerin bilgilerini, becermeklerini hem sınaşmaklarını kontrol etmesi „Gagauz halkın istoriyası, kulturası hem adetleri” derslerindä var nicä geçsin semestranın bitkisindä, yılın sonunda, üürenilmiş temadan sora türlü formalarda: krosword, rebus kurmaa osa çözmää, bulmaca oynunnarı, test, rollerä görâ inştenirovka hazırlamaa, ders-gezi hem başka.

Örnek gibi gostereriz nasıl var nicä bu işleri ikinci klasta yapmaa.

„*Ne üürendik bu yıl?*” kontrol işi. Neet: üürenicilerin bilgilerini yılın sonunda kontrol etmää. (Üürenmäk kiyadında material verili. s. 70-71. „Gagauz halkın istoriyası, kulturası hem adetleri” 1-2-nci klaslara deyni üürenmäk kiyadı. St. Bulgar, St. Kuroglu, A. Stoletnäyâ. Chişnău, 2007).

2-nci klasta „**Açan toplanêr aylä**” üürenilmiş temasından sora bölä bir modelä görâ test var nicä üürenicilerä hazırlamaa.

Test

1. Kaç kişidän sizin aytiniz? Cuvabı tıfraylan yazın.
2. Aşaadaki cümleleri başarın:
Benim dädumun adı...
Benim malimin adı...
Benim bobamın adı...
Benim mamumun adı...
Benim kakumun, batumun adı...
Benim kızkardaşımın, kardaşımın adı...
3. Nesoy yıl zamanda duudu senin dädun, babun, boban hem mamun?

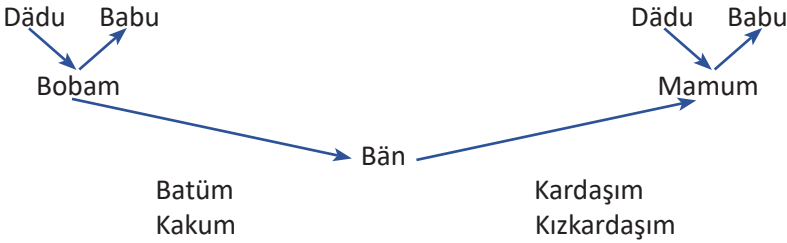
4. Verili lafların arasında ayır o lafları, angıların yardımınnan sän var nicä 3-4 cümledän yazdırasın kendi aytini.

Yardımcı laflar: dostlukta yaşêêrız, çalışkan, hatırcı, yalancı, kavgacı, sert.

4-üncü klasta birinci semestranın sonunda te bölä test var nicä hazırlamaa:

Test

1. Açıklayın, nesoy dildä siz evdä lafedersiniz?
2. Verili cumleyi başarin:
Gagauziyada türlü halklar yaşêêrlar: moldovannar, ruslar...
3. Kontur kartasında gösterin Moldovanın sınırlarını hem Moldovanın yanında bulunan devletlerin adlarını yazın.
4. Verili meyvaların arasından seçin o meyvaları, angıları Moldovada büüyerlä. Dooru cuvabı çevriyä alın.
a) Alma, şefteli, erik, kirez, armut, ayva, zerdeli.
b) Şefteli, alma, limon, banan, ayva, erik, mandarin.
5. Sıralayın o zarzavatları, angılarından yaz zamanında var nicä salat yapmaa.
6. Yıl zamannarına görä yortuları erleştirin, yazın.
Güz yortular...
Kış yortuları: ...
İlkyaz yortuları: ...
7. Kış yortuların adlarını aşaadakı verili lafların arasından seçin: **Eni Yıl, Kolada, Paskellä, Mamunun günü, Suvraki, Prost olmak.**
8. Verili shemaya görä aylenez için konuşun (adı, zanaatı...):

Yılın sonunda var nicä genä test vermää, ama taa meraklı iş da var nicä hazırlamaa: oyun formasında ders – gezi, açan uşaklar maaledän maaleyä üürenmiş temalara görä gezi yapêrlar.

İlk maaledä uşaklar aklına getirerderlä o sızıntıları, neredän bilgi kendi halkın istoriyası hem adetleri için kablettilär.

İkinci maaledä lafederlä Bucak tarafı için.

Üçüncü maaledä herbir aylenez evinä musaafir gibi girerlä.

Dördüncü maalä – yortularda bulunmak.

Beşinci maalä – çıkışları yapmak.

Çok önemni bir punkt burada, kantarlamak didaktika strategiyalarının dooru hem adekvat seçilmesi. Strategiyalar dooru seçilmediysä üürenicilerin yaş uuruna görä, bilgilerinä uymarsa konkret üüretim birimnerinä baalı diilsä, ozaman kantarlamak real olamaz. Üürenicilerin haliz bilgi uuru belli edilmäz.

Eni kantarlamak-notalamak metodikası lääzım üüretsin:

- kolektivdä becersin işlemää.
- kendibaşına karar almaa;
- dooru hem sorumnu ayırmaları yapmaa;
- r biri-birinnän annaşmala yapmaa;
- türlü yaşamak situaşiyasında hazır olsun çıkış bulmaa;
- hızlı lääzımını informaşiyayı bulmaa hem kullanmaa.

Herbir üüreidici lääzım tutsun aklısında, ki kantarlamak strategiyalarısı ba-
alı „Gagauz halkın istoriyası, kulturası hem adetleri” predmetin speşifika hem sub
kompetenşiyalarına (birimnerinä). Gagauz adetlerin bilmäk, halkın kulturasını tanı-
mak hem saymak, terbietmäk, annamak, sözleşmäk – herbir klas için bu tematika
içindekilii, üürencilerin yaş hem bilgi uurlarını, üüredicilerin pedagogika masterliini
belli eder. Nasıl biliner, bu predmetin baş üüretmäk neeti – vermää derin hem kaavi
bilgi üürencilerä halk için, adetlär için, hem da üüretmää onnarı ölä, ki bilsinnär
kullanmaa ana dilini üüsek uurda, gramatika normalarını kullanarak. Bunnar hepsi
„Gagauz halkın istoriyası, kulturası hem adetleri” predmetin derslerindä tamannan-
sinnar deyni, üüredicilär türlü didaktik metodlarını hem strategiyalarını lääzım kul-
lansinnar.

БИБЛИОСАЙТОГРАФИЯ

Правовая и нормативная база

1. *Curriculum național. Învățământul primar*. Chișinău: MECC, 2018.
2. *Cadrul de referință al curriculumului național*, aprobat prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 432 din 29 mai 2017.
3. *Codul Educației al Republicii Moldova*, modificat LP138 din 17.06.16, MO184-192/01.07.16 art.401, intrat în vigoare 01.07.16.
4. *Concepția educației în Republica Moldova*, 2000.
5. *Convenția cu privire la Drepturile Copilului*, ratificată de Parlamentul Republicii Moldova în 1990 și intrată în vigoare în 1993.
6. *Curriculum școlar, clasele I-IV*. Chișinău: ME, 2010.
7. *Instrucțiune cu privire la implementarea Metodologiei evaluării criteriale prin descriptori în învățământul primar, clasa I*, aprobată la Consiliul Național pentru Curriculum, Ordinul Ministerului Educației nr. 862 din 07 septembrie 2015.
8. *ISCED – Clasificarea Internațională Standard a Educației*, UNESCO, 2011.
9. *Hotărârea Guvernului nr. 727 din 16.06.2003 despre „Aprobarea strategiei naționale privind protecția copilului și a familiei”*.
10. *Legea Republicii Moldova cu privire la Drepturile Copilului*, nr. 338-XIII din 15 decembrie 1994.
11. *Metodologia privind implementarea evaluării criteriale prin descriptori, clasa I*, aprobată la Consiliul Național pentru Curriculum, Ordinul Ministerului Educației nr. 862 din 07 septembrie 2015; Ediția a II-a, aprobată la Consiliul Științifico-Didactic al IȘE din 27.12.2017.
12. *Metodologia privind implementarea evaluării criteriale prin descriptori, clasa a II-a*, aprobată la Consiliul Național pentru Curriculum, Ordinul nr. 862 din 07 septembrie 2015; Ediția a II-a, aprobată la Consiliul Științifico-Didactic al IȘE din 27.12.2017.
13. *Metodologia privind implementarea evaluării criteriale prin descriptori, clasa a III-a*, aprobată la Consiliul Național pentru Curriculum, Ordinul Ministerului Educației nr.70 din 05 septembrie 2017.
14. *Metodologia privind implementarea evaluării criteriale prin descriptori, clasa a IV-a*, aprobată la Consiliul Național pentru Curriculum, Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr.1124 din 20 iulie 2018.
15. *Standarde de învățare și dezvoltare pentru copil de la naștere până la 7 ani: Standarde profesionale naționale pentru cadrele didactice din instituțiile de educație timpurie*, aprobate de către Consiliul Național pentru Curriculum, 23 august 2010.
16. *Programul de modernizare a sistemului de învățământ din Republica Moldova*, aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 863 din 26 august 2005.

17. *Standarde de eficiență a învățării*, Ministerul Educației al Republicii Moldova, 2012.
18. *Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația 2020”*, publicat: 21.11.2014 în Monitorul Oficial Nr. 345-351; art Nr : 1014.
19. *Strategia intersectorială de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022*, MECC, publicat: 07.10.2016 în Monitorul Oficial Nr. 347-352, art Nr : 1198.
20. *Strategia Moldova Digitală 2020*, publicată: 08.11.2013 în Monitorul Oficial Nr. 252-257, art Nr: 963.
21. *Strategia Națională Educație pentru toți*, publicată: 15.04.2003 în Monitorul Oficial Nr. 070, art Nr : 441.

Исследования/доклады

22. *Evaluarea curriculumului național în învățământul general. Studiu*. Chișinău: MECC, IȘE, 2018.
23. Bucun, N.; Guțu, V.; Ghicov, A. [et al.] *Evaluarea curriculumului școlar. Ghid metodologic*. Chișinău: IȘE, 2017.

Специальная литература

24. Ausubel, D. *Învățarea semnificativă*. Iași: Polirom, 2001.
25. Bocoș, M. *Instruirea interactivă*. Iași: Polirom, 2013.
26. Cerghit, I. *Metode de învățământ*. Iași: Polirom, 2005.
27. Cartaleanu, T.; Cosovan O. ș.a. *Formarea de competențe prin strategii didactice interactive*, Chișinău, C. E. Pro didactica, 2008.
28. Ciolan, L. *Dincolo de discipline. Ghid pentru învățarea integrată/crosscurriculară*. Editura Humanitas Educațional, București, 2003.
29. Ciolan, L. *Învățarea integrată*. Editura Polirom, Iași, 2008.
30. Darling-Hammond, L., Ancess, J., Falk, B, *Authentic Assessment in Action. Studies of School sand Students at Work*, Teachers College Press, Columbia University, 1995.
31. Gagné, R.M. *Condițiile învățării*, EDP, București, 1975
32. Guțu, Vl. *Curriculum educațional*. Chișinău: CEP USM, 2014
33. Guțu, Vl. (coord.), Chicu, V., Dandara, O., [et. al.]. *Psihopedagogia centrată pe copil*. Chișinău: CEP USM, 2008.
34. (de) Hadji Ch. *L'évaluation, regles du jeu. Des intentions aux outils*. Paris: ESF, 1989
35. Houart, M. *Evaluer des compétence... Oui mais comment ?* Département Éducation et technologie (UNamur), 2001.
36. Joița E. (coord.), *Profesorul și alternativa constructivistă a instruirii*. Editura Universitaria, Craiova, 2007.

37. Mihăescu, M.; Dulman, A.; Mihai, C. *Activități transdisciplinare. Ghid pentru învățători*. Editura Radical, București, 2004.
38. Nicolescu, B. *La transdisciplinarité (manifeste)*, Éditions du Rocher, Monaco, 1996 (trad. rom. *Transdisciplinaritatea (manifest)*, Editura Polirom, Iași, Junimea, 2007).
39. Oprea C.L. *Strategii didactice interactive*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2006.
40. Peretti, A.; Legrand, J-A.; Boniface, J. *Tehnici de comunicare*, Polirom, Iași; 2001.
41. Petrescu, P.; Pop, V. *Transdisciplinaritatea, o nouă abordare a situațiilor de învățare. Ghid pentru cadre didactice*. Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.
42. Pogolșa, L., Bucun, N. [et al]. *Monitorizarea procesului de implementare a curriculumului școlar*. /Pogolșa L., Bucun N. [et al], Chișinău, 2011.
43. Saranciuc-Gordea, L. *Metodologia învățământului primar, Suport de curs*. Chișinău: UPS „Ion Creangă”, 2014.
44. Stelle, J., Meredith, K., Temple, C. *Învățarea prin cooperare, Ghidul nr. V*. Chișinău: C.E. Pro Didactica, 1998.
45. Temple, C. *Critical thinking in cross-curricular approach*, Open Society Institute – New York, RWCT, 2001.

Литература по учебным дисциплинам

46. Moldova Respublikanin Konstituțiyası.
47. Закон об особом правовом статусе Гагаузии („Гагаузия «Гагауз ери»”).
48. Закон АТО Гагаузия «О флаге Гагаузии» <https://halktoplushu.md/index.php/zakon-o-flage-gagauzii-gagauz-eri>
49. Закон АТО Гагаузия «О гербе Гагаузии» <https://halktoplushu.md/index.php/zakon-o-gerbe-gagauzii-gagauz-eri>
50. Закон АТО Гагаузия «О гимне Гагаузии» <https://halktoplushu.md/index.php/zakon-o-gimne-gagauzii-gagauz-eri>
51. Уложение Гагаузии <https://halktoplushu.md/index.php/ulozhenie-gagauzii>
52. M. Çakir. „Besarabiyalı gagauzların istoriyası”. Kişinöv-2005.
53. В. А. Мошков „Гагаузы Бендерского уезда”. Кишинёв. 2004 г.
54. Л. Берг Бессарабия. Страна, люди, хозяйство. Прг.: Огни, 1918. 241 с.; Кишинёв: Universitas, 1993. 196 с.
55. И. Мещерюк. Социально-экономическое развитие болгарских и гагаузских сёл в Южной Бессарабии (1833-1856). Кишинёв. 1971.
56. М. Маруневич „Материальная культура гагаузов XIX – начала XX вв.”. Кишинёв. 1988.
57. М. Маруневич Поселение, жилище и усадьба гагаузов Южной Бессарабии в XIX – начале XX в. Кишинёв: Штиинца, 1980.

58. С. С. Курогло. Семейная обрядность гагаузов в XIX начале XX в. АН МССР. Кишинёв. 1980.
59. Д. Никогло „Система питания гагаузов в XIX – нач. XX вв.“. Кишинёв. 2004 г.
60. С. Новаков. Социально-экономическое развитие болгарских и гагаузских сёл Южной Бессарабии (1857-1918). Кишинёв. 2004.
61. С. Куроглу и М. Филимонова Прошлое и настоящее гагаузской женщины, Кишинев, 1976.
62. И. Дрон. Гагаузские географические названия, Кишинев 1992.
63. Н. Бабоглу. Гагауз фольклору. Кишинёв. 1969.
64. С. Булгар. Гагаузские судьбы. Кишинёв. 2003.
65. Л. Покровская О гагаузских фамилиях с историческим компонентом -огло// Revista de etnologie și culturologie. Vol. 3. Chişinău, 2008a. P. 289-291. http://patrimoni.asm.md/wp-content/uploads/2014/04/REV.-Vol._III.pdf
66. Л. Покровская Народные песни гагаузов Молдавии и Украины. М., 1966. Научная библиотека диссертаций и авторефератов disser Cat <http://www.dissercat.com/content/sotsialno-ekonomicheskie-i-etnokulturnye-osnovy-sa-moutverzhdeniya-gagauzii-kak-etnoterritori#ixzz4p3v1Ej1n>
67. Е. Сорочяну Гагаузская календарная обрядность, Этнолингвистическое исследование, Кишинев, 2006.
68. И. Грек Буджак: история земли и население (VII д.н.э. – XXI в.)
69. И. Грек, Руссев Н.Д. 1812 – поворотный год в истории Буджака и «задунайских переселенцев», Кишинёв, 2012.
70. М. Губогло Энергия памяти. О роли творческой интеллигенции в восстановлении исторической памяти. М., 1992. 127 с.
71. М. Губогло Именем языка. Очерки этнокультурной и этнополитической истории гагаузов. М.: Наука, 2006а. 498 с.
72. М. Губогло Идентификация идентичности. Этносоциологические очерки. М.: Наука, 2003а. 764 с.
73. М. Губогло Русский язык в этнополитической истории гагаузов (вторая половина XX века). М.: Старый сад, 2004а. 432 с.
74. М. Губогло Гагаузы в мире. Мир гагаузов, т.1,2 Комрат-Кишинев 2012
75. М. Губогло Антропология повседневности. Москва 2013 г.с.752
76. М. Губогло Гагаузы, Москва, 2011 (серия «Народы и культуры»)
77. История и культура гагаузов 2006 г. (составитель С. Булгар).
78. Курсом развивающейся Молдовы (10 томов), 2006-2010 г.г., Комрат – Москва.
79. Д. Танасоглу. Буджактан сесләр. Кишинёв. 1959.
80. Д. Танасоглу. Узун керван. Кишинёв. 1985.
81. D. Kara Çoban. Seçmâ yaratmalar. Ankara. 2004.
82. S. Bulgar. Canavar yortuları. Literatura artistikă, 1990.

83. П. Чеботарь Гагаузская художественная литература. 50–80-е гг. XX века. Очерки. Кишинёв: Штиинца, 1993. 122 с.
84. В. Сырф Гагаузская народная волшебная сказка. Санкт-Петербург. 2013
85. P. Çebotar, İ. Dron „Sözlük”, Kişinêu, Pontos, 2002.
86. İ. Baboglu, K. Vasilioglu „Gagauz dili hem literatura okumakları”, kurikulum I-II klaslar için, 2001.
87. S. Koca, İ. Bankova „Gagauzça-rusça öğretmek tematika sözlüğü”, Komrat, 2017.
88. K. Vasilioglu. Vatanım – Bucak, Ştiința, 2003.
89. K. Vasilioglu. Masallar. Uygun sözlär. Bilmeycelär, Ştiința, 2002.
90. K. Vasilioglu „Yıldızçık” I-nci klas, Ştiința, 2006.
91. K. Vasilioglu „Gök kuşaa” II-nci klasa deyni, Ştiința, 2006.
92. K. Vasilioglu, A. Stoletnăya „Ana dili” 3-üncü klas, Ştiința, 2004.
93. K. Vasilioglu „Ana dili” 3-üncü klaslara deyni, Kişinêu, Ştiința, 1999.
94. K. Vasilioglu „Ana dili” 4-üncü klaslara deyni, Kişinêu, Ştiința, 1999.
95. K. Vasilioglu „Yıldızçık” I-inci klas, Kişinêu, Ştiința, 2014.
96. K. Vasilioglu, A. Stoletnăyă „Gök kuşaa” II-nci klasa deyni, Kişinêu, Ştiința, 2015.
97. K. Vasilioglu, A. Stoletnăyă „Ana dili hem literatura okumakları” III-üncü klas, Kişinêu, Ştiința, 2016.
98. K. Vasilioglu, A. Stoletnăyă „Ana dili hem literatura okumakları” IV-üncü klas, Kişinêu, Ştiința, 2017.